بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

فَلَمَّا تَجَلّٰی رَبُّهٗ لِلۡجَبَلِ جَعَلَهٗ دَكًّا وَّ خَرَّ مُوۡسٰی صَعِقًا

چه په یو قدم تر عرشه پورې رسي
دوست دیوان د رحمان (رح) ترې دا غزل شه

ما لیدلي دي رفتار د درویشانو
چه بیان یې کړو کردار د درویشانو

حُجَجُ السَّالِكِيۡن

فِی

ثُبُوۡتِ وَجۡدِ الۡمَجۡذُوۡبِيۡن

تالیف:

حضرت العلامہ خواجہ محمد حضرت صاحب نقشبندی مجددی رح

ناشر:

جناب شیخ المشائخ پیر طریقت رہبر شریعت حضرت علامہ فضل قادر نقشبندی رح

نشر و اشاعت: مکتبہ فریدیہ قصہ خوانی بازار محلہ جنگی پشاور

بسم اللہ الرحمن الرحیم

فلما تجلى ربه للجبل جعله دكا و خر موسى صعقا

چه په یو قدم تر عرشه پورے رسی
دا لیدلی دیے رفتار د درویشانو

دوست دیوان د رحمان زار تر دا غزل شه
چه بیا ئی لیے کړو کردار د درویشانو

حُجَجُ السَّالِکِیْن

فی

ثُبُوتِ وَجدِ الْمَجْذُوبِیْن

تالیف:

حضرت العلامہ خواجہ محمد حضرت صاحب نقشبندی مجددی

ناشر:

جناب شیخ المشائخ پیر طریقت رہبر شریعت حضرت علامہ فضل قادر نقشبندی

نشر و اشاعت: مکتبہ فریدیہ قصہ خوانی بازار محلہ جنگی پشاور

اعتذار:-

زموږ د دې کتاب د مطالعه کوونکو سره که بعض اعتراضونه پیدا شي د لاندې وجوهاتو په سبب به وي.

۱:- یواځې الله ج دے چه د عیب او نقصان نه مبرا او پاک دے نور شیان په ضرور عیب او نقصان لري.

۲:- خطاء او نسیان خاصا د انسان ملګري وي

۳:- که کوم ټکے یا جمله د لغت یا عربي قواعدو په لحاظ بې ربطه معلومیږي وجه ئې دا ده چه اکثراً د عوامو مسلمانانو د پوهېدلو په خاطر به شوي وي - كَلِّمُوا النَّاسَ عَلٰى قَدْرِ عُقُوْلِهِمْ - الحديث.

۴:- اکثر واقعات د صاحبانو ډیر لنډ او کوتاه دلته ذکر شوي او مرف د وجه متعلق یوه یا څو جملې ویلے شوي دا صرف د اوږدوالي د مخ نیوي په خاطر شوي.

ارزومند یم چه م معذور وګڼئ لیکن د دعا او نېک مشورې نه ګولو څخه به م نه هېروئ. فقط.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى رَسُوْلِهٖ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ.

پدې دور د غربتِ اسلامي کښې الله ج په مشرقي زمين کښې بې چينه د علم را
پيدا کړه او سا تور ے د معرفت په تجليد و شو او عالمونه د دوی د فيوضاتو
او برکاتو څخه رنګ شو حنفيان لا څه چه د نور و مذهبونو مقلدين هم د
دوی د سينې څخه فيضاب شو بلکه په ډيرکښ شمير کفار د دنيا د کټ
کټ څخه د مرغانو پشان د دوی په خانقا را توی شول (مسلمه) کمالات ئې اخذ کړل
او اوس په خپلو خپلو ملکونو کښې په ارشاد مصروف دی خو که يوې خوا
د ده په صحبت کښې خلک د کمالاتو خاوندان شو د بلې خوا نه ډيرکښ (خلک)
په ده مبارک باندې د بدګمانۍ په سبب د حق څخه منکر او په هلاکت ابدی
مبتلا شول ځکه الله ج فرمائي چه . (مَنْ عَادٰى لِيْ وَلِيًّا فَقَدْ اٰذَنْتُهٗ بِالْحَرْبِ)
يعنې چا چه زما د يو دوست سره عداوت اوکړو ځما سره دې ځان جنګړې
ته تيار کړی او دا يوا ځې (نه بلکه د ټولو اولياوو دا شان دے) چه دوستان به ئې سم عاشقان او پتنګان وی
او دوشمنان به ئې هر قسم کوششونه او تکليفونه ګالي تر څو د دې
عرفانې رڼا د مړه کولو د پاره اسباب جوړ کړې يائې اقلاً د خلقو په
شا کولو او بدګمانه کولو کښې څه ناڅه رول لوبولے وی او دا حالت د سردار
دو عالم نه شروع تر قيامته به وی دی منکرينو هر يو ته شيطان د
خصومت ځانته حيله ښو دلی ده مثلاً .

۱. اهل بدعت او اهل هوا او د گمراه فرقو خلقو ته ئې دا د ر معلومه کړې که د داسې عارف همه مو ونه نیوله نو ز ر ستاسې د کشتۍ د ډوبېدو امکان موجود دے.

۲. ناقص او مقلد پیرته ئې دا نزاکت په غوږ کښې وهلې چه که د وی عارف سپکاوې ونه کړې او خلک تری په کوم چل ونه تړوی نو ستا بازار سوړ شو عزت به دې ختم شو.

۳. بې عمله عالم ته ئې زړه کښې حبّ دجاه او عجب اچولے چه د مشهورو مدرسونه ته فارغ ئې د پېر علماء ستا شاګردان یا معتقدین دی نو بیا د عارف یادېږی او صفتونه د هر ځای د چغه وی عزت قدر او منزلت ولې د سبل چاته نصیب وی.

۴. بعض خلق د ظاهری مرضونو له وجه لکه حرام خوری، غلا، زنا یا بد باطنی مرضونو لکه حسد، بغض، حُبّ جاه او غیره شوه خدائی ورته توفیق د هدایت نه وی ورکړے - شیطان ورته بعض آداب یا بعض حرکات او سکنات د عارف په نظر کښې بد معلوم کړی ولو که هغه هر کار په مستحب یا مباح وی خو د د ه له نظره به شیطان یو لوی جنایت معلوم کړی نو بیا چه چرته کښینی غیبت یا بهتان به کوی. دا پورتنئ خلور لی او د دوی عقیدتمندان او ملګری او دوستان شیبه او ورځ په تخریب او سپکاوی کښې بوخت وی. لیکن د عارف څه نه شی کولے ځکه لمرته یا سپوږمۍ ته که څوک نه کینی تاوان ئې خپل دے د عارف هم دا مثال دے څمونږ ممدوح عصر پیر طریقت او رهبر شریعت قطب الاقطاب

حضرت اخندزاده (سیف الرحمن) دامت برکاتهم علینا - دوهم پابندۍ
شی بیعت او سنتو دے چه منکرینو ته هیڅ د پروا کند حیله نه
جوړیږی داخو پریږده چه د دله مریدان دوهم په ظاهر د شریعت
کښې د سنتو پابندی چه د سړه ترخپو پوری څوك خلاف شریعت
نقطه نشی موندلی او که کوم یو تارك د کوم سنت وی هغه به
یا مبتدی وی یا به د دله مریدنه وی.

مخالفینو د خلکو بدگمانه کولو او د تره ولو د پاره په وجد
او جزب باندی اعتراضونه شروع کړی او تر ډیره حده موفق
شوی هم دی ځکه وجدی حالات او حرکات غیرعادی وی او د عادت
نه خلاف وی او د عادت نه خلاف شی سره عقل مخالفت کوی بل په
موجوده عصر کښې دغه حالات په نورو وخلوتو کښې ډیر کم لیدل
کیږی بل ځینو کتابونو بعض روایتونه را نقل کړی اگرچه د هغې
جوابونه بیرته ویل شوی خو او سنیو علماؤ هغه خدائ د تحقیق توفیق
اخستی او که چا سره تحقیق وی د خپل نفسی غرض په خاطر ئې ځان
غلی نیولی - اظهار د حق نه کوی نو ځکه مونږ هغه روایتونه او
حدیثونه نقل کوؤ چه منکرینو د وجد د رد ولو د پاره دلیل نیولی ورته
په زمونږ نقلی او عقلی دلائیل وړاندی کیږی ترڅو نا خبره -
خلق په نا پوهۍ سره د اولیاؤ د خصومت له وجه د خدائ په
معاند یانو کښې شمار نه شی.

دَ وجد تعریف

احیاء العلوم امام غزالی رحمة الله علیه ص۲۶۸ ج۲

ویثمر السماع حالة فی القلب تسمی الوجد ویثمر الوجد تحریک الاطراف اما بحرکة غیر موزونة فتسمی الاضطراب او اما موزونة فتسمی التصفیق والرقص .

(ترجمه) دَ سماع په نتیجه کښې په زړه کښې یو کیفیت پیدا کیږی چه وجد ورته وائی او دَ وجد نه خوزیدل دی دَ اطراف دَ زړه چه نور بدن ترې عبارت دے یا به دغه حرکت او خوزیدل غیر موزون وی څه ته اضطراب وائی او یا به دغه حرکت موزون وی چې څه ته شپیلۍ او رقص وائی .

عوارف المعارف تصنیف امام سهروردیؒ ص۱۱۷

الوجد وارد یرد من الحق سبحانه وتعالی

"ترجمه" وجد یو وارد دے چه وارد یږی دالله نه .

(اقسام دَ وجد)

[illegible] تعبیر و اقسامو او اشکالو سره احساس کیږی کله به ژاړی کله به خاندی کله بې هوشه کیږی کله به په هوش وی لیکن دَ اندامونو دَ قرار طاقت به نلری کله به حرکات غیر موزون ترې صادر یږی کله به اه اوه کوی کله به یوه خبره بار بار تکرار وی خو بیدے هغه څوک پوهیږی چه یا ئې څپلے وڅکی او یا دَ جذوبانو متعلق دَ تصوف کتابونه مطالعه کړی .

① احیاء العلوم دَ امام غزالیؒ ص۲۷۵ ج۲

فمن الاصوات ما یفرح ومنها ما یحزن ومنها ما ینوم ومنها ما یضحک ویطرب ومنها ما یستخرج من الاعضاء حرکات علی وزنها بالید والرجل والراس .

"ترجمه" بعض غږونه او سماع سړی ته خوشحالی پیدا کړی بعض ئې غمګین کوی بعض خوب ورولی بعض ئې خندوی بعض دَ اندامونو څخه حرکات صادر وی لکه دلاس پښې او سر څخه ئې حرکات صادرشی .

(۲) عوارف المعارف ص ۱۱۷

وَاعْلَمْ اِنَّ لِلْبَاكِيْنَ عِنْدَ السَّمَاعِ مَوَاجِيْدَ مُخْتَلِفَةً فَمِنْهُمْ مَنْ يَبْكِيْ خَوْفاً. وَمِنْهُمْ مَنْ يَبْكِيْ شَوْقاً وَمِنْهُمْ مَنْ يَبْكِيْ فَرَحاً

"ترجمه"

پوه شه چه ژړېدونکي ته په وخت د سماع کښې مختلف وجدونه پیدا کیږي څوک له ویرې ژاړي څوک له شوقه ژاړي څوک د خوشحالۍ نه ژاړي.

(۳) تفسیر احمدي په ص ۶۰۳ کښې ذکر کړي دي.

اِنَّ اَهْلَ السَّمَاعِ يَتَفَاوَتُوْنَ فِيْ حَالِ سَمَاعِهِمْ - مَنْ يَغْلِبُ عَلَيْهِ فِيْ حَالِ السَّمَاعِ الْخَوْفُ اَوِ الْحُزْنُ اَوِ الشَّوْقُ فَيُؤَدِّيْهِ اِلَى الْبُكَاءِ وَالْاَنِيْنِ وَشَهْقَةٍ وَتَمْزِيْقِ الثِّيَابِ وَالْغَيْبَةِ وَالْاِضْطِرَابِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَغْلِبُ عَلَيْهِ الرَّجَاءُ وَالْفَرَحُ وَالْاِسْتِبْشَارُ فَيُؤَدِّيْهِ اِلَى الطَّرَبِ وَالرَّقْصِ وَالتَّصْفِيْقِ.

"ترجمه"

بې شکه خاوندان د سماع متفاوت دي په حالت د سماع کښې په چا باندې حالت کیږي یا غم یا شوق غالب وي نو ژړا، اَنین، چیغې، جامو څیرول، بیخودي لړزیدل وغیره حالات ورنه صادریږي. په چا باندې امید واري، زیرې او خوشحالي غالب شي کښېدل او ټپیدل تري صادریږي.

اوس دا چه ولې تري صادریږي نو کتابونو لیکلي دي چه روح د جسم سره خلط وي لیکن د چا د صحبت او توجه په سبب یا د سماع له وجه روح عروج شروع کړي لیکن جسد خاورو څخه مرکب دے ښکته زور کوي د روح د عروج مانع کیږي لکه د توپ بال چه باد ئې پورته بیائي جسد خپل جنسي خاصیت نه وجې ښکته څکي نو رسوي چه د دې کشمکش په ضمن کښې دا پورتني حالات پیدا کیږي. شرح موجود د ۳۵

د تفسیر احمدي په ص ۶۰۳ یا ص ۳۳ تحفه نصائح کښې بعینه تمې صفحه احادیث چه منکرین د وجد نفي تري کوي ذکر کیږي) عنوان

(۱) اَخْبَرَنَا عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زُبَيْرٍ رض قَالَ -

"ترجمه"

خبر راکړي مونږ ته عبدالله بن زبیر رضی الله عنه

قُلْتُ لِجَدَّتِي اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِي بَكْرٍ رض كَيْفَ كَانَ اَصْحَابُ رَسُوْلِ اللّٰهِ ص يَفْعَلُوْنَ اِنْ قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ قَالَتْ كَانُوْا كَمَا نَعَتَهُمُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ تَدْمَعُ عُيُوْنُهُمْ وَتَقْشَعِرُّ جُلُوْدُهُمْ قَالَ فَقُلْتُ لَهَا اِنَّ نَاسًا اِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ خَرَّ اَحَدُهُمْ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ قَالَتْ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ـ

"ترجمه"

ویلے چه ما او ویل خپلے نیا حضرت اسماء رض لور د ابی بکر رض ته چه څنګه وو حالت د اصحابه کرامو د رسول الله ص چه کله به دوی ته قرآن کریم لوستلے کیدو هغې اوفرمائیل چه هغوی دا سے وو لکه څنګه ئې چه صفت کړے الله چه "سترګې به ئې داو بنکو ډکې وی ـ پوستکے به ئې لړزیدلو" ما هغې ته وویل چه ځینی خلک دی چه قرآن ورته ولوستلے شی نو بې هوشه راګـذار شی هغې وویل زه پناه غوارم د شیطان رټــلی شوی نه.

۲ ـ رَوَى الْبَغَوِيُّ اَنَّ ابْنَ عُمَرَ مَرَّ عَلٰى رَجُلٍ مِنْ اَهْلِ الْعِرَاقِ سَاقِطٍ ـ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ مَا بَالُ قَالُوْا اِنَّهُ اِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ اَوْ سَمِعَ ـــ ذِكْرَ اللّٰهِ سَقَطَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ اِنَّا نَخْشَى اللّٰهَ وَمَا نَسْقُطُ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ اِنَّ الشَّيْطٰنَ يَدْخُلُ فِيْ جَوْفِ اَحَدِهِمْ مَا كَانَ هٰذَا صَنِيْعُ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ ص.

"ترجمه"

روایت کړیدې امام بغوی رح چه ابن عمر رض تیر شو په یو عراقی باندې چه پروت وو هغه او ویل چه دا ولې غلګوا و ویل چه کله قرآن ورته ولا لوستلے شی یا ذکر د خدائ واوری را ولویږی ابن عمر رض اوفرمائیل مونږ د خدائ نه ویرو ولیکن را غورزیږو نه بیائې او فـرمائیل چه شیطان داخلیږی په خیټه د یو نیم کس کښې دا فعل د صحابه کـرامو د رسـول الله صلی الله علیه وسلم نه وو.

۳ ـ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيْزِ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيْرِيْنَ

"ترجمه"

د عمران ځوی د عبد العزیز نه روایت د ـــ هغه فرمائیلي ما د محمد بن سیرین نه اوریدلی دی

وَسُئِلَ عَمَّنْ يَسْمَعُ الْقُرْآنَ فَيَصْعَقُ قَالَ مِيعَادُ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ اَنْ يَجْلِسُوْا عَلَى حَائِطٍ فَيُقْرَءُ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ مِنْ اَوَّلِهِ اِلَى اٰخِرِهٖ فَاِنْ سَقَطُوْا فَهُمْ كَمَا يَقُوْلُوْنَ.

"ترجمه"

چه له ده رضي الله عنه سوال اوشو په باره د هغه چا کښې چه وا وري قرآن را لويږي هغه او ويل کسه د دې خلکو حقيقت معلومول غواړې نو کيږو ديوال په سر دې کينولي شي قرآن کريم دې ور ته اول نه تر اخره ورته واوروولې شي که راګذار شو وجدي صحي دې کنه د خلکو ويناصحي ده چه په دروغه ځان وجدوي.

د نور تفصيل د احاديثو څخه منکر بيږي نو داخبر کړي چه څوک د ذکر يا تلاوت په وخت کښې په ځمکه راګذارشو يا نورحالات وجدي ورباندي راشي داحالات شيطاني دي ليکن تفسير مظهري په ص۲۰ ج۸ کښې او تفسير روح البيان ص ج۸ کښې او په عوارف المعارف تصنيف امام سهروردي ج۲ ص۱۱۵ کښې ذکر دي چه د احاديثو نه په حق د اهل بدعت او اهل هوا کښې دي څوک چه مکراً او تکليفاً په ځمکو کښې ځان راګذاروي او د احديث مطلق نه دي د وجد نهي يا نفي په باره کښې ځکه د دوي هم د وجد څخه د انکار مقصد نه دي ځکه دا دري ۳ واړه مبارکات په علم د کتاب الله او سنت نبوي کښې د لويو بزرګانو ونه او په کتاب الله او حديثو کښې بي شماره دوجد ثبوتونه شته چه وروسته به راشي. بلکه دوي پخپله د بعض احاديثو راويان دي چه د هغوي څخه د وجد ثبوت کيږي چه لاندي به ذکر شي بل څيني اياتونه او حديثونه دال پدې خبره دي چه په ذکر شيطان غلبه نشي کولای. او بل پخپله په دوي هم داسي حالات راغلي چه د هغوي څخه هم د وجد ثبوت کيږي چه د نمونې په طور به لاندې ذکر شي.

۱- عَنْ اِبْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ

"ترجمه"

د ابن عمر رضي الله عنه روايت دے هغه وائي چه ما لمونځ

عُمَرَ فَسَمِعْتُ حَنِينَهُ مِنْ وَرَاءِ ثَلَاثَةِ صُفُوفٍ. رواه ابو نعيم فی الحلیة ص ٥٣ ج ١

کړېدلو ما او روسته د حضرت عمر رض نه اوریدلې ما وو اواز د ژړا د ده د درې صفه وروسته.

٢- عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ رض قَرَأَ "وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ" حَتَّى بَلَغَ "يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ" قَالَ فَبَكَى حَتَّى خَرَّ وَامْتَنَعَ مِنْ قِرَاءَتِهِ مِنْ بَعْدِهِ.

"ترجمه" د قاسم ځوی د بزه نه روایت دے هغه وئیلي دی چه حدیث بیان کړې ماته هغه چا چه اوریدلې و د ابن عمر رض نه هغه مبارک او وئیل "ویل للمطففین" ترجمه ورسیده "یوم یقوم الناس لرب العلمین" ته راوی وائی چه وې ژړل حتی راګوزار شو او د ژړا له وجه نور قرآن و نه شو لوستلې.

٣. عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ سَلِيمٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ يَقُولُ مَا قَرَأَ ابْنُ عُمَرَ هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ قَطُّ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ إِلَّا بَكَى إِنْ هَٰذَا لَإِحْصَاءٌ شَدِيدٌ.

د براء ځوی د سلیم نه روایت دے هغه وائی ما د غلام د ابن عمر رض نه اوریدلی دی هغه وئیلې چه هر کله اخر دوه ایتونه د سورة بقرې ابن عمر رض وئیلې خامخا ئې ژړلي.

......

٤. عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَالِكٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رض عِنْدَ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ وَهُوَ يَقُصُّ وَعَيْنَاهُ تُهْرَاقَانِ دُمُوعًا.

د یوسف ځوی د ماهک رض نه روایت دے هغه وئیلي ما وکتل ابن عمر د عبید بن عمیر رض سره چه قیصے کولې او سترګې ئې د اوښکو ډکې وې.

٥ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رض إِذَا قَرَأَ "أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ" بَكَى حَتَّى يَغْلِبَهُ الْبُكَاءُ. رواه ابو نعیم فی الحلیة ص ٣٠٥ ج ١

د نافع رض نه روایت دے هغه وئیلې چه د ابن عمر رض دا عادت وو چه کله به ئې "الم یان للذین امنوا ان تخشع قلوبهم لذکر الله" وویلو نو ژړل ئې حتی چه ژړا به ئې دومره غالبه شوه چه دے به ئې د اختیار نه ووست.

(۷) په صفحه ۳۳ کښې یاسین کعادم ابن حمزه نه چه کوم حدیث منقول دے په هغې کښې داجمله نشته چه (اِنَّ الشَّیْطَانَ یَدْخُلُ فِیْ جَوْفِ اَحَدِهِمْ) کان جمیع اصحاب رسول الله ؐ"

" ترجمه "

(۲) عَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِیْ بَکْرٍ قَالَتْ قَامَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلعم خَطِیْبًا فَذَکَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِیْ یُفْتَتَنُ فِیْهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَکَرَ ذٰلِکَ ضَجَّ الْمُسْلِمُوْنَ ضَجَّةً "رواه البخاری"

وَزَادَ النَّسَائِیُّ حَالَتْ بَیْنِیْ وَبَیْنَ اَنْ اَفْهَمَ کَلَامَ رَسُوْلِ اللّٰهِ ؐ فَلَمَّا سَکَنَتْ ضَجَّتُهُمْ قُلْتُ لِرَجُلٍ قَرِیْبٍ مِنِّیْ اَیْ بَارَکَ اللّٰهُ فِیْکَ مَاذَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ؐ فِیْ اٰخِرِ قَوْلِهٖ قَالَ قَدْ اُوْحِیَ اِلَیَّ اَنَّکُمْ تُفْتَنُوْنَ فِی الْقُبُوْرِ قَرِیْبًا مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ ۔

مشکوٰة ص ۵۶/۱-۲ بخاری ص ۱۳۳ نسائی ص ۲۱۸

دَ اسماء لور دَ ابی بکر نه روایت دے هغوی وائی دی چه ودریدلو پیغمبر ؐ خطیب هغه فتنه دَ قبر ئې ذکر کړه په کومه کښې چه سړی په قبر کښې په فتنه کښې غورځیږی نو پیغه وخت کښې مسلمانانو چغې او فریادونه وکړل ودَ دے روایت بخاری دے او نسائی داجمله زیاتی کړیده په سبب دَ هغې شور او فریاد دَ انحضرت ؐ په خبرو نه پوهیدم چه راته کوم نزدی سړے وو هغه ته مې او ویل په تا دی خدائی برکت نازل کړی شی او وئیل پیغمبر ؐ په اخر وخبرو کښې هغه اول چه نبی علیه السلام وویل چه ماته وحی راغلی چه تاسی به ندی قبر کښې داسے فتنه راځی چه نزدی به وی دَ دجال فتنې

(۳) عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ اَبِیْهِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰی اَسْمَاءَ وَهِیَ تُصَلِّیْ فَسَمِعْتُهَا وَهِیَ تَقْرَاُ هٰذَا ۔ "فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَیْنَا وَوَقٰنَا عَذَابَ السَّمُوْمِ" الآیه فَاسْتَعَاذَتْ فَقُمْتُ وَهِیَ تَسْتَعِیْذُ

دَ هشام ځوی دَ عروه نه روایت چه هغه پلار نه روایت کړی چه وئیلی چه زه داخل شم دَ حضرت اسماء کره هغې لمونځ کولو بس وام وریدو چه هغې دا ایت لوستو (فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَیْنَا وَوَقٰنَا عَذَابَ السَّمُوْمِ) هغې پناغو نبتله نه یوشه

فَلَمَّا طَالَ عَلَيَّ اَتَيْتُ السُّوْقَ ثُمَّ رَجَعْتُ وَهِيَ فِيْ بُكَائِهَا تَسْتَعِيْنُ

(رواه ابونعيم في الحلية ج ٢ ص ٥٥)

ترجمه

او دریم ځل هماغسې پناغونبتله نوما ته انتظار سخت شو بازار ته لاړم وروسته بیا راغلم چه ځه مبارکې هماغسې پناغونبتله او په ژړا کښې وه

١١ عَنْ بَشَرِ بْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَتْنِيْ اُمُّ عُبَادَةَ اِمْرَأَةُ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ قَالَتْ كُنَّا نُزُوْلًا مَعَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيْرِيْنَ فِي الدَّارِ قُلْنَا نَسْمَعُ بُكَاءَهُ بِاللَّيْلِ وَضِحْكَهُ بِالنَّهَارِ.

د بشر ځوی د عمر نه روایت دی هغه وائی چه ما ته حدیث بیان کړیه ام عباده د هشام ښځې او د حسام لور چه مونږ به د ابن سیرین سره یو ځای کور ته راغلی وو مونږ به ئې د شپې ژړا او د ورځې خندا اوریدله.

١٢ عَنْ زُهَيْرِ الْاَقْطَعِ قَالَ كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيْرِيْنَ اِذَا ذُكِرَ الْمَوْتُ مَاتَ كُلُّ عُضْوٍ مِنْهُ عَلٰى حِدَةٍ.

(رواه ابونعيم في الحلية ج ٢ ص ٢٧٣)

د زهیر اقطع نه روایت دے هغه وائی چه د محمد بن سیرین چه مرګ به ورته یاد شو نو هر اندام به ئې مړ شو هر اندام په خپل ځای به پریوتو.

یادونه د پورته اثرونو روایتونو څخه دا واضحه شوه چه د دغه مبارکانو مطلق مقصد د وجد څخه انکار نه وو بلکې مقید وو په هغه چا پورې چه شریعت یا طریقت کښې د بدعت خاوندوی یا دا چه د مکر او خود نمائی د پاره په ځان وجد را ولی مونږ تاسو د کتابونو هم لیکلی چه وروسته به راشی. ځکه ژړا وجدی حالت دی لکه ځنګه

(هغه ایتونه چه غلبه د شیطان په منافقانو او غافلانو تری معلومیږی)

١ اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَاَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۝

ترجمه

تفسیر ابن عباس په ص ٣٤٧ د دی ایت په تفسیر کښې لیکلی چه یهود او منافقانو باندې شیطان غلبه کړی حتی چه د خدائی

ذکر او اطاعت ئې پاتې او د شیطان اطاعت شروع کړي دا د شیطان لښکر د ے همدوی په تاوان کښې دی ۰

تفسیر روح البیان په صفحه ۳۴۶ د دې ایت په تفسیر کښې لیکلي دی چه زړه محل د ذکر دے کله چه ذکر ترې ورک شي یعنې غافل شي نو دا د ابلیس او د هغه د لښکر وطن شي او شیطان ملعون پرې غالبه او د دغه ملک رے جوړ شي نو بیا د الله ملک او رحمن نه وي ځکه حق او باطل نه جمع کیږي ۰

"ترجمه"

(۲) وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ وَاِنَّهُمْ لَيَصُدُّوْنَهُمْ عَنِ السَّبِيْلِ وَيَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ۔

څوک چه ځان غافل کړي د خدائی د ذکر څخه په هغه شیطان مسلط کړو د غه د ده سره پیوسته وي بیشکه دا شیطانان دوی له سمې لارې نه اړ وي خو دوی گمان کوي چه مونږ په سمه لاره یو ۰

د دې ایت په تفسیر کښې روح البیان په صفحه ۳۷۶ او تفسیر یسیر صفحه ۴۸۲ کښې لیکلي دی چه په دې ایت کښې اشاره ده دې خبرې ته چه څوک په دوام سره ذکر کوي شیطان ورته نزدې کیدے نشي ۰

او تفسیر مظهري په ص کښې لیکلي چه په دوام سره ذکر د لطائفو په ذکر کولو کېدو ممکن دے ۰

تفسیر کابلي په صفحه ۴۴۸ کښې لیکلي دی د دې ایت په شرح کښې "کسیکه از شنیدن یاد الهی اعراض میکند بطور خصوصی یک شیطان برو مسلط کرده میشود هر آن او را همرا و در دل او وسوسه های گوناگون انداخته میرود ۰

تفسیر روح البیان د "الذی یوسوس فی صدور الناس من الجنة والناس"
په تفسیر کښې لیکلي دي چه څوک د ذکر د قلب، روح، او سر څخه غافل
شي شیطان ورته وسوسې اچوي.

تنبیه: افسوس نن هغه څوک چه د پورته ذکر شوو لطائفو ذکر نه پېژني
او د ۷ لطائفو ذکر یې او پورې مسخرې کوي او مغلوب شیطان ئې بولي.

تفسیر مظهري د الخناس کلمې په تفسیر کښې لیکلي دي چه خناس صفت
دے د وسواس شیطان ځکه د هغه عادت دا دے چه په وخت د ذکر کښې
تښتي.

(هغه احادیث چه غافل باندې د شیطان تسلط ترې ثابتیږي)

	"ترجمه"
١ عَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ اَلشَّيْطَانُ جَاثِمٌ عَلٰى قَلْبِ بَنِيْ اٰدَمَ فَاِذَا ذَكَرَ خَنَسَ وَاِذَا غَفَلَ وَسْوَسَ.	د ابن عباس رض نه روایت دے هغه وائي چه ویلي دي رسول الله ﷺ چه شیطان ناست دے په زړه د بني آدم باندې چه خدائ ذکر او کړي شیطان وه تښتي چه غافل شي نو شیطان وسوسې ور اچوي

(رواه البخاري) مشکوٰة ص ۳۰ ترجمه

٢ تفسیر مظهري د سورة الناس په شرح کښې د ابو یعلی په حواله د وه حدیثونه
رانقل کړي دي تاسي ترې وړاندې کوم.

	"ترجمه"
عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَقِيْقٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ مَا مِنْ اٰدَمِيٍّ اِلَّا بِقَلْبِهٖ فِيْ اَحَدِهِمَا الْمَلَكُ وَفِي الْاٰخَرِ الشَّيْطَانُ فَاِذَا ذَكَرَ خَنَسَ وَاِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ وَضَعَ الشَّيْطَانُ مِنْقَارَهٗ	د عبدالله بن شقیق څخه روایت دے چه جناب محمد رسول الله ﷺ فرمایلي دي چه نشته یو بني آدم مګر په زړه کښې دي په یو کښې ملک دے په بل کښې شیطان دے چه کله ذاکر شي شیطان ري شي او چه کله ذکر نه کوي شیطان خپله مښوکه په زړه

فِیْ قَلْبِهٖ وَسْوَسَ لَهٗ وَاَیْضًا رَوٰی اَبُوْ یَعْلٰی عَنْ اَنَسٍ عَنْهُ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهٗ .

"ترجمه"
کیږدی او وسوسی ورا چوی . او همدغه
بل حدیث د حضرت انس رض په روایت سره د
آنحضرت ﷺ نه په عین پورتنی مضمون سره نقل کړی دی

د پورتنیو دری ایتونو او دری حدیثونو مرفوع نه په ډاګه معلومیږی
چه شیطان ذاکر ته وسوسه هم نشی اچولی چه د وسوسی نه عاجزه دی نو د
تسلط او راچپه کولو د ذاکر نه بالکل عاجز دی او که عاجز نه شی نو بیا تری
د لحلک په څه خلاص شی کوم شیان چه الله د شیطان د دفع لپاره دوا -
بښودلی ده هغه ذکر او قرآن دی چه په دوام وسره نا جوړه شی نو جوړی
به په څه شی بلکه په ذاکرینو دومره زړه ور شی نو یکاره چه په غافلانو
فاسقانو، منافقانو او کافرانو باندی دومره زړور شی چه شپه او ورځ
بی هوشه د شیطان د غلبی په اثر پراته وی .

هغه ایتونه او حدیثونه چه وجد تری ثابتیږی

(۱) فَلَمَّا تَجَلّٰی رَبُّهٗ لِلْجَبَلِ جَعَلَهٗ دَکًّا وَّخَرَّ مُوْسٰی صَعِقًا .

"ترجمه"
هر کله چه تجلی اوکړه رب د موسی ع غره ته
غر ټوټی ټوټی شو او موسی ع بی هوشه
را ګنګار شو. په دی ایت کښی بی هوشه کیدل یا ګنګار یدل په سبب د انعکاس
د تجلی د انوارو ثابت شو .

(۲) وَاخْتَارَ مُوْسٰی قَوْمَهٗ سَبْعِیْنَ رَجُلًا لِّمِیْقَاتِنَا فَلَمَّآ اَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ .

"ترجمه"
غوره کړه موسی ع زمونږ د میقات لپاره
اویا کسان پس هر کله چه ورته نیوله زلزلی
د رجفی معنی جلالین، مظهری

اونورو تفسیرونو د ابن عباسؓ په روایت سخته زلزله وه ټولې دی

(۳) تفسیر کبیر په ص۲۱ ج۸ او مظهري ددې آیت په تفسیر کښې لیکلې دی.

انّ تلك رجفة ما كانت موتاً ولٰكن القوم لمّا رأوا تلك الحالة المهيبة اخذتهم الرعدة ورجفوا حتى كادت تبين منهم مفاصلهم وتنقصم ظهورهم وخاف موسى عليه السلام الموت فعند ذالك بكى ودعا فرفع الله عنهم تلك الحالة.

"ترجمه"

په دغه رجفه کښې مرګ نه وو لیکن قوم چه کله دغه حالت پرهیبته وه لیدو لړزیدل او زلزله وه نیول نزدې وو چه مفاصل ئې سره جدا شي ملاګانې ئې ماتې شي موسیٰ (۴) وه ویریدل د مرګ نه نو وه ئې ژړل او دوعائې اوکړه. خدای جل جلاله ئې ترې دغه حالت لرې کړو.

د پورتنۍ آیت او شرحې څخه د وجود لړزیدل او رګیدیدل او هر قسم حالات ترې ثابتیږي په یو عمل یا حالت کښې چه پرهیبته وي. خواوس ددې وضاحت پکار دے چه داخلک نیکان وو او که بدان او دا حالت حسنه دے او که قبیحه. نو زه وایم چه دا خلک نیکان او حالت حسنه دے ځکه چه اول تفسیر روح المعاني او مظهري لیکلې دی چه دا اشراف او نجبا د قوم او فرمانبردار او د معاونینو او مطعینو د موسیٰ علیه السلام وو او ټولو تفاسیرو لیکلې دی چه دوی د "سمنې" عبادت نه ده کړې بل موسیٰ علیه السلام خوښ کړې وو د پیغمبرؑ خوښ کړي به خامخا نیه وي هر کله چه موسیٰ علیه السلام د دولسو قبیلو څخه ۷۲ کسان خوښ کړل نو ۷۲ شول نو دوه زیات وو بیا موسیٰ علیه السلام او فرمائیل چه تلونکي پاتې کیدونکي

ثواب کښې برابر دی که د خلک بندہ ته وې او کار د ثواب نه وې د اخبره ئې نه کوله . بل موسیٰ "علیه السّلام" د دوی ګرو چه بې عقلانو په عمل موسیٰ پیغمبر د عا نه کوله .

په چلاکوی نو کاذو ماظالم په سعق کیږي

بل تفسیر مسـ[illegible] او صاوی د ابن عباس رضی په روایت سره لیکلې چه د صاعقې خاوندان نور دی ددی او یا ؤ حشه مخکښې وه او تفسیر کابې

هم د افسول غور کنلی دے او ددی ایت نه هم معلومیږی چه " فَقَالُوا اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ "

تفسیر حسینی په صفحه ۳۲ کښې لیکلی دی چه . (لرزهٔ بر اندام ایشان افتاد که نزدیک به جدا شدن مفاصل بود).

"ترجمه"

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ . | زیری ورکړه هغه خاشع او متواضع خلقو ته چه خدائ ورياد شي نو زړونه ئې وويريږي .

نوټ :- او س که څوک وائي چه ويره پته وی څنګه د وجد ثبوت تری کیږی نو زه وايم که زړه کښې رښتیا ويره راشي او تشه دعوه نه وی حتماً په بدن اثر پيدا کيږي تاسی په مجازی ويره کښې متوجه شوی یاستئ چه د يو پوليس په مخ کښې يو مجرم يا د يو معلم په مخکښې نا پوهه شاګرد يا يو سړی چه نوی وعظ یا تبلیغ او اما ته مخکښې کیږی په وجود ئې لرزه راځی دائې زړه په رعب او ويره کښې واقع وی همدا رنګه حالت په ذاکرينو هم راځي چه پورته ايت ئې ګواهی کوی او س په ځينی خلک وائي چه مونږ ه باندې د ذکر وخت کښې ولی نه راځي جواب ئې دا دے چه دی ايت کښې ذکر د مخبت دے څوک چه په رښتيا په مخبتينو کښې شمار شي نو علامه به ئې دا وی تفسیر مظهری لیکلی چه مخبت هغه سړی ته وائي چه

چه نهایت خشوع او عاجزی تواضع ئې زړه کښې وی . بل تفسیر روح البیان او تفسیر کبیر لیکلي چه داویره په اهل کمالو راځی د دواړو تفاسیرو مضمون په لاندی دول دے .

"ترجمه"

وَهٰذَا الْخَوْفُ لَازِمٌ لِاَهْلِ الْكَمَالِ سَوَاءٌ كَانَ مَلَكًا مُقَرَّبًا اَوْ نَبِيًّا مُرْسَلًا اَوْ مُؤْمِنًا تَقِيًّا وَنَقِيًّا وَهٰذَا عَلَا فِكْرِ اللّٰهِ بَلْ بِمُلَاحَظَةِ الْمَعْصِيَةِ وَذِكْرِ عِقَابِ اللّٰهِ اِنْتِقَامًا مِنَ الْعُصَاةِ . روح البیان جلد ۳ ص۲۱۲	داویره اهل کمالو ته حتمی وی که هغه ملک مقرب یا نبی مرسل یا مؤمن با تقوی او پرهیزګاره وی او دا مخالفه د ویری د عقاب د ګنهګارته په مجرد ذکر الله نشي حاصلیدے بلکه خپله ګناه او د هغ عذاب چې ګنهګار و ته ورکول کیږی خپلې مخې ته دروی .

اوس که یو سړی په دې صفاتو نه وی موصوف او د اهل کمال او مخاشعینو په صحبت کښې په پوره نیکه عقیده او نیک ګمان کښېني او خپل ګناهونه مخې ته ودروی نو زړه کښې عاجزی شروع کړی د وجلت قلوبهم په مقصد بوه شی .

حافظ ابونعیم په ص۲۳ حلیه کښې لیکلي چه صوفی به دائم الوجل وی او په ص۲۶ کښې لیکلي چه وجل د صوفی شعار وی .

"ترجمه"

۵ وَاِذَا سَمِعُوْا مَا اُنْزِلَ اِلَى الرَّسُوْلِ تَرٰى اَعْيُنَهُمْ تَفِيْضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوْا مِنَ الْحَقِّ .	هغه وخت چه واوری دوی هغه قرآن چه رالیږلی شوے رسول ته نو ګوری به ته سترګی د دوی چه تو یوی اوښکی لدی

وجهونه چه حق ئې پیژندلے .

یاداشت! کله کله سالکانو ته رقت عارض شی کله زړه غونی شی او کله په زوره په چیغو چیغو ژاړی ثبوت ئې لدے ایت شریف څخه معلومیږی .

(٤) تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ.

ترجمه: لړزیږي او ویریږي پوستکي دهغو کسانو چه خدائی نه ویریږي بیائې پوستکي او زړونه نرم شي دخدای ذکر ته.

—— یعنې کله چه ذکر د عذاب په آیتونو کې د قرآن نه واوري زړه کښې وه ویریږي او پوستکي وه ریږدي او لړزیږي او کله چه ذکر د رحمت د آیتونو د وعدې د قرآن څخه واوري پوستکي او زړونه ئې نرم شي او آرام شي. او د (تَقْشَعِرُّ) معنیٰ تفاسیرو تَرْتَعِدُ، تَضْطَرِبُ او تَتَحَرَّكُ او تغیر فی جلد الانسان کړی په فارسي ژبان کې روح البیان او جلالین په لړزي سرکړیدلا نو چه لړزیدل د پوستکي ثابت شو نو خوزیدل او لړزیدل د پوستکي بغیر دلړزیدلو د وجود نه ممکن ندی، حکه غیر د نولك نه نورتمول وجود په پوستکي پټ دے او پوستکي وریپوري کلك نښتي نو چه پوستکي لړزیږي او ریږدي نو وجود به و سره خامخا لړزیږي او ریږدي.

(٧) فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَٰذَا بَشَرًا إِنْ هَٰذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

ترجمه: هرکله چه بی بی زلیخا د خبرو د نبارګ ښځو نه خبره شوه دوی ته ئې سړے ورولیږه دوی ئې راغلې نبي تکیه ګانې ئې ورته جوړې کړې او هر یوې ته ئې چاړه ورکړه او یوسف ته او وئیل چه را اوزه په دوی هر کله ئې چه یوسف وه ولیدو وډیر لوی ورته معلوم شو او لاسونه ئې پرې کړه او وه وئیل چه پاکي ده خدائی لره دا بشر نه دے بلکه دا یوسف یوه فرښته ده.

تبصره: کابلی تفسیر په ص۲۱۷ ج۲ کښې لیکلي دي.
زنان به مجرد دیدن جمال یوسف از خود رفتند و بجای میوه دستان خود را بریدند.
تفسیر روح البیان د دې آیت په شرحه کښې لیکلي دي په ص۲۴۲ کښې.

وَالْمَدْهُوشُ لَا يُدْرِكُ مَا يَفْعَلُ - وَلَمْ تَقْطَعْ زُلَيْخَا يَدَيْهَا لِأَنَّ حَالَهَا انْتَهَتْ إِلَى التَّمْكِينِ فِي الْمَحَبَّةِ كَأَهْلِ النِّهَايَاتِ وَحَالَ النِّسْوَةِ كَانَتْ فِي مَكَانِ التَّلْوِينِ كَأَهْلِ الْبِدَايَاتِ فَلِكُلٍّ مَقَامٍ تَلَوُّنٌ وَتَمَكُّنٌ وَبِدَايَةٌ وَنِهَايَةٌ.

"ترجمه" مدهوش نه پوهیږي په خپلو کړو او زلیخا ځکه لاس ونه غوڅ نکړه چه حال د هغې رسیدلی وو تمکین ته په محبت کښې لکه حالت د منتهیانو او حالت د ښځو مقام د تلوین کښې وو لکه د مبتدیانو پشان پس هر مقام ته تلوین، تمکین، بدایت او نهایت شته.

او تفسیر جلالین هم په ص۱۹۳ کښې لیکلي دي. چه د یوسف (ع) په لیدو ښځو لاسونه غوڅ کړه د عشق په وجه نو که زموږ په امت کښې یو عاشق خدا او عاشق رسول بانډې د عاشقانه اشعارو د اوریدو په وجه کوم وجدي حالت راشي څه اعتراض پرې کیدای شي.

بلکه زموږ امت بهتره امتونو دے او دا بهتروالی په عشق او محبت پورې هم مربوط دے که مونږ پښې پریکړو هم کمه ده که څوک وائي چه هغوی وصل غوڅ کړي نه وایم چه عاشق ته وصل او هجر فرق نلري.

(۸) إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ "ترجمه" بیشکه ابراهیم علیه السلام دامي پیغمبر وُ چه آه او اوه به ئي ډیر کول.

نوټ:- دا ترجمه د ابن عباس په ص۱۳۹ مظهري په ص۳۰۹ ج۴ او روح البیان

په مشکوٰة ۵۲۳ ۵۲۳ کښې کړیدۀ حتیٰ چه مظهری لیکلی دی

اَلَّذِیْ یَکْثُرُ التَّاَوُّهَ لِکَمَالِ خَشْیَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَقَالَ الْبَغَوِیُّ اَنَّهٗ جَاءَ فِی الْحَدِیْثِ اَلْاَوَّاهُ الْخَاشِعُ الْمُتَضَرِّعُ وَقِیْلَ اَنَّهٗ کُلَّمَا ذَکَرَ تَقْصِیْرَ اَوْ ذُکِرَ لَهٗ شَیْءٌ مِّنْ شَدَائِدِ الْاٰخِرَةِ کَانَ یَتَاَوَّهُ اِشْفَاقًا وَّاسْتِعْظَامًا کَمَا قَالَ کَعْبٌ اَلْاَوَّاهُ هُوَ الَّذِیْ اِذَا ذُکِرَتْ عِنْدَهُ النَّارُ قَالَ اٰهْ.

ترجمه "آه اوه کوی دا د وجه دَ هغه کس چه ډیر دیرے یرے دَ خدائی نه وی - او امام بغوی ویلی دی چه په حدیث مبارک کښې راغلی دی چه اوّاه خشوع کوونکی او تضرع کوونکی ته وائی او ویلے شویدی چه هر کله خپله کمی یا دَ آخرت سختی ورپیاده شی نو آه اوه کوی ځکه عذاب ورته سخت او لوی معلوم شی لکه چه حضرت کعب ویلی دی چه آه اوه کوونکے هغه څوک دے چه اور ورته یاد کړیشی نو آه او وائی.

فائده | د پورتنیو بیاناتو څخه دا واضح شو چه آه اوه یو پیغمبری صفت دے د چا په زړه کښې چه نهایت خشوع وی د هغه نه دا آه اوه اوزی.

بعض خلک وائی چه لمانځه کښې آه اوه فاسدونکی دی موږ وایو که دا خلک داخبره دکتاب نه وائی نو هم څو کتاب وکاکوری چه د غه آه اوه ئی مقید کړی په درد او مصیبت پوری چه د درد مثالونه سرے په هسپتال کښې موندے شی او دَ مصیبت مثالونه سرے په مړو او نورو دردونو واقعاتو کښې موندے شی او هم دَ کتابونو د اصفا لیکلی چه که آه اوه د ذکر د جنت یا د دوزخ نه وی نو بیا پری مونځ نه فاسدیږی دا رنګه مثالونه د ذکر په حلقو کښې راځی ځکه مشائخ عظام وارثان دَ انبیاء "علیهم السلام" دی او دَ انبیاء په صحبتونو کښې هم دا آه اثر موجود وو چه خلکو ته به ذکر الله او جنت او دوزخ په یاد کیدو همدا رنګه دَ یو حدیث شریف مضمون دے

چه حضرت حنظله رض او ابوبکر صدیق رض آنحضرت ص ته عرض کوی چه ستا په صحبت کښې مونږ ته داسې جنت او دوزخ تول یاد وی چه بهر شو بیا هغه کیفیت په هغه اندازه نه پاتې کیږی اوس د څو معتمدو فقهی کتابونو لیکنې ذکر کوو چه د لمانځه د نه فاسدولو حکایت کوی.

(۱) مرقات ص۱۵۰ ج۳ کښې ذکر دی.

وَفِی شرحِ المنیة اذا بکی فیها وَحَصَلَ مِنهُ صَوتٌ مَسمُوعٌ فان کان مِن ذکرِ الجَنَّةِ اَوِ النَّارِ اَو نحوهما لم یَقطَعهَا لِاَنَّهٗ بمنزلة الدُّعَاءِ بالرَّحمَةِ وَالعَفوِ وَان کَانَ مِن وَجعٍ اَو مصیبةٍ یَقطعهَا لِاَنّه بمنزلةِ الشکایةِ وَهُوَ مِن کلام النَّاس.

"ترجمه"

او په شرح د مُنیه کښې ذکر دی چه کله چیرته یو چا وژړل په مانځه کښې او د ژړا نه صوت حاصل شو چه اوریدې شو نو چیرته د یاد د جنت یا دوزخ (اور) نه وی یا په مثل د دې موږ نه فاسد وی ځکه دا په منزله د دُعا دے په رحمت او عفو سره او که د وجه د مصیبت یا درد نه وو نو فاسد وی ځکه دا په منزله د شکایت دے او دا د کلام الناس نه دے.

(۲) هدایه ص۱۲۴ ج۱.

ان أنَّ او تأوّه او بکی فارتفع بکاءه فان کان من ذکر الجنة او النار لم یقطعها بل یدل علی زیادة الخشوع

"ترجمه"

که چیرته یو سړے آن یا آه اوه وکړی یا وژاړی چه اوچته شی ژړا د ده ـ نو که د ذکر د جنت یاد اور نه وی موږ نه فاسد وی بلکه ـ دلالت کوی په زیادت د عاجزئ باندے.

(۳) عالمگیری ص۱۰۱.

ولو أنَّ فی الصّلوة او تأوّه او بکی فارتفع بکاءه فحصل له حروف فان کان من ذکر الجنة او النار فصلوته تامة.

"ترجمه"

که یو سړے ان یا آه اوه یا ژړا اوکړی په مانځه کښې چه اوچته شی ژړا د ده او جوړ شی د ځه حروف نو که د یاد د جنت یا د اور نه وه نو موږ ئې تمام دے.

۴ فقه علی مذاهب الاربعة ص۳۰۰ ج۱ .

"ترجمه"

ان کان الانین والتاوه والبکاء ونحوها ناشئة من خشیة الله فانها لا تبطل الصلوٰة .	که ان او اه اوه او ژړا اویا په مثل دَ دے که چیرته نشئه ئی دَ ویرے دَ خدائے (یعنی پیدا شوی وی) نه وه نو دا نه باطله وی مونځ .

۵ خلاصة الفتاوی ص۳۸ ج۱

"ترجمه"

وفی جامع الکبیر ولو بکی فی صلوٰته ان سال الدمع من غیر صوت لا تفسد وان رفع صوته وان حصل به حروف ان کان من (الجنة) ذکر الجنة اوالنار لم تفسد صلوٰته	او په جامع کبیر کښې دی چه که یو سړے وژاړي په مانځه کښې کچرته وه بهیے اوښکې بغیر دَ اواز نه نو مونځ نه فاسد وی اوکه اواز ئې اوچت شو نو اګر که حروف ورنه حاصل شی خو که دَ ذکر دَ جنت یا اور نه وی نو مونځ نه فاسد وی.

۶ طحطاوی ص۲۶۳ .

"ترجمه"

ویفسدها التافیف والأنین والتأوه وارتفاع بکائه من وجع ولا تفسد بحصولها من ذکر الجنة اوالنار اتفاقا لدلالتها علی الخشوع ای الخوف من الله الواحد القهار .	او فاسد وی مانځه لره اوف اوف أن أن او اوه اوه کول او اوچتول دَ ژړا دَ وجه دَ درد نه او نه فاسدیږی په حصول دَ دغے حالا تو دَ یا دَ جنت یا جهنم نه په اتفاق دَ علماؤ سره دَ وجه دَ دلالت دَ دے نه په عاجزی باندے یعنی خوف دَ خدائے (ج) نه چه یو دے او زبر قهر کوونکی دے .

که څیني خلك خشیت صرف عالمانو دَ علم ظاهر پورے خاص کوی نو دا خبره بے سنده ده ځکه حسن بصری (رح) فرمائی چه علم دَ زړه نافع دے دَ علم دَ ژبے نه او علم دَ زړه په علم باطن او علم طریقت کښې حاصلیږی چه مراد همدغه ذاکرین دی .

همدا رنګه د بدائع الصنائع په ۲۳۵ کښې ذکر دی.

ولو أن في الصلوة او بكى فارتفع بكاؤه فانكان ذلك من ذكر الجنة او النار لا تفسد الصلاة وانكان من وجع او مصيبة يفسدها لان الأنين او البكاء من ذكر الجنة او النار يكون لخوف عذاب الله واليم عقابه و رجاء ثوابه فيكون عبادة خالصة ولهذا مدح الله خليله عليه السلام بالتأوه فقال إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ لأنه كان كثير التأوه في الصلوة وكان لجوف رسول الله ازيز كازيز المرجل في الصلوة و اذا كان كذلك فالصوت المنبعث عن مثل هذا الأنين لا يكون من كلام الناس فلا يكون مفسدا.

مطلب دا چه که یو سړی اَنّ اوکړی په مانځه کښې یا وژاړي نو اوچته شي ژړا د ده لوکه د ذکر د جنت یا د جهنم نه وه مونځ نه فاسدوی او که د درد یا مصیبت نه وه فاسدوی یې ځکه انین او ژړا د یاد د جنت یا جهنم نه وی د ویرے د عذاب د الله تعالیٰ او د دردناکه عذاب د ده نه او د امید د ثواب نه نو شوه دغه ژړا د عبادت خالصه نه او د دے وجه نه صفت کړے الله ج د دوست خپل (چه ابراهیم ع) د دے په اوه اوه سره او ویلی دی الله ج "په تحقیق سره ابراهیم چه د دے خاماخا ډیر اوه کوونکے او برده بار دے" ځکه دے ډیر اوه کوونکے وو په مانځه کښې او وه د خیټے مبارکے د نبی اکرم ص شرنګا او خوټیدا لکه د خوټیدو د دیګ په مانځه کښې هر کله چه داسے شوه نو اواز جوړ شوے د دغه آهو نو نه نکیږی د خبرو د خلقونه نو مفسد د مانځه هم نه شو.

لکه چه مخکښې یا نه کښې حدیث ذکر شو چه پیغمبر ص په محبت کښې به صحابه کرامو رض ته جنت او دوزخ یادیده نو لمونځ خو ذکر او مناجات د خدائی ج سره دے او بیا چه د یو ولی پسے ئی اقتداء کړی وی او درحالیکه چه په ذکر د مخلوق سړے معذور ګڼل کیږی نو په ذکر د خالق به څرنګه مسئول شی.

(هغه [illegible] ایت چه نبی [illegible] وجدی [illegible] ملومیږی)

ثم نوديت فلم ارا احداً ثم نوديت فرفعت رأسی فاذا هو على العرش فی الهوا يعنی جبرائیل علیه السلام فاخذتنی رجفة شديدة فاتيت خديجة رض فقلت دثرونی فدثرونی فصبت علی ماء فانزل الله تعالى يا ايها المدثر "الاية"

بیا راته غږ او شو خو څوک مې ونه لیدل و بیا غږ اوشو چه سرمې اوچت کړو نو دے په عرش دپاسه وو په هوا کښې یعنې جبرائیل ع نو زه ډیر په سختۍ لړزیدم بی بی خدیجه رض ته راغلم ورته مې او ویل شړۍ راباندې واچوئ بیا ئې راباندې واچوله بیا خداوند متعال دا سورت مبارک نازل کړو چه (یا ایها المدثر)

د دې حدیث شریف نه د وجود لړزیدل ثابت شو او اسباب ئې پورتنی څلور دی یعنی نزول د انوارو لیدل د ملائکو مقربو او توجه د هغه او نزول د فیوضات نبوت.

۱۳ مشکوٰة شریف صا۹ کتاب الصلوٰة.

"ترجمه"

وعن مطرف بن عبد الله بن شخير عن ابيه قال اتيت النبی ص وهو يصلی ولجوفه ازيز كازيز المرجل يعنی يبكی وفی رواية قال رأيت النبی ص يصلی وفی صدره ازيز كازيز الرحى من البكاء رواه احمد وروى النسائی رواية الاولى وابوداؤد الثانية .

د مطرف څوی د عبد الله هغه څوی د شخیر هغه د پلار نه روایت کوی وائی چه را غلمه پیغمبر ع ته هغه لمونځ کولو او په سینه مبارکه کښې ئې اواز وو لکه په شان د اواز د جوش د هوتکی دیګ یعنی ژړل ئې په بل روایت کښې وائی چه نبی علیه السلام مې اولید و چه لمونځ ئې کولو او په سینه کښې ئې شرنګاری وو لکه پشان د شرنګار د ژرندې له ژړا نه

اولنی روایت نسائی او دوهم روایت ابوداؤد کړیدے.

نوټ | مرقاة په جوزء ۱۵ کښې لیکلې دی.

ویتولد فی الجوف ماینشاء عنه صوت یسمع من داخله لشدة ماحصل للاعضاء الباطنة من الاضطراب والقلق واستولی علیها من نار الخوف والحزن.

ترجمه

او پیدا سره پیدا کیږي په کیدا کښې او هغه شے چه نشئت کوي د هغه نه غږ چه اوریدے شي د داخل نه د شدة د هغه غم چه حاصل شوے وي باطني اعضا ئو لره چه عبارة دے د شورش او اضطراب نه او خوف او غم د اور وربانده غلبه پیدا کړي.

شیخ عبدالحق رح په مشکوٰة مترجم کښې نقل کړي دي هغه فرمائي چه ددې حدیث شریف نه دا ثابتیږي شوه چه څوک لمانځه کښې ژاړي لمونځ ئې نه ماتیږي.

ع کتاب عوارف المعارف په ص ۱۲۱ تصنیف شیخ شهاب الدین سهروردي رح او تفسیر احمدي ص ۶۰۲ کښې د حضرت انس رض په روایت سره حدیث داسې بیان کړیدے.

عن انس رض قال کنا عند رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا نزل علیه جبرائیل ع فقال یارسول الله ان فقرآء امتک یدخلون الجنة قبل الاغنیآء بنصف یوم وهو خمسمائة عام ففرح رسول الله ص فقال هل فیکم من ینشدنا فقال بدوی نعم یارسول الله فقال هات فانشاء الاعرابی.

(قد لسعت حیة الهوی کبدی

ترجمه

حضرت انس رض فرمائي چه یو ورځ مونږ د پیغمبر علیه السلام سره ناست وو چه جبرائیل علیه السلام راغی وې وئیل چه فقیران د امت ستا به داخلیږي جنت ته د غنیانو نه نیمه ورځ وړاندې چه هغه پنځه سوه کاله دي نو پیغمبر ص خوشحاله شو وې فرمائیل څوک شته چه شعر راته او وائي نو یو اعرابي سره او وئیل چه زه یم اجازه اوکړو چه او وایه هغه دا شعر او وئیلو.

(زمانړه د هوا او هوس مار چیچلے دے.)

فلا طبيب لها ولا راق ❊)
(الا الحبيب الذي شغفت به
فعنده رقيتي وترياقي)
فتواجد رسول الله ﷺ وتواجد
الاصحاب معه حتى سقط
رداءه عن منكبيه فلما فرغوا اوى
كل واحد منهم الى مكانه قال
معاوية بن ابي سفيان ما احسن
لعبكم يا رسول الله فقال يا معاوية
ليس بكريم من لم يهتز عند
سماع القرآن ثم قسم رداءه
رسول الله ﷺ على من حاضرهم
باربعمائة قطعة فهذا الحديث اوردناه
مسندا ووجدناه وقد تكلم في
صحته اصحاب الحديث .

ترجمه

(نه هغه لره طبيب شته او نه دم کرے)
غير د هغه حبيب نه چه زړه پرې مينم
لالا سره حُما دم او دارو شته
نو پيغمبر عليه السلام او صحابه کرامو تواجد او
کړو حتىٰ چه څادر مبارك ئې د اوږو مبارکو
نه کنار شو هر کله چه فارغه شول هر
څوك خپل ځای ته لاړو بيا معاويه رضــ
او ويل څه ښائيسته لوبې ستاسو وې
يا رسول الله ﷺ هغه او فرمائيل چه ښه
سرے ندے چه په ذکر د خپل حبيب ونه
خوزيږي چه د هغه نوم واوري بيا
ئې څادر مبارك څلور سوه ټکړې کړو په
حاضرينو ئې تقسيم کړو دا حديث شريف
لکه څرنګه مو چه موندلے سره د اسنادو
مو تا سو ته وړاندې کړو .

(۵) تبليغ نصاب په صفحه ۳۹ حکايات صحابه او احياء العلوم په صفحه ۲۹۷ / ۳ کښے ليکلے دی
چه حضور ﷺ يو شپه تو له تر له او صبا پورې به ئې لمانځه کښے دا ايت لوستو (ان
تعذبهم فانهم عبادك وان تغفر لهم فانك انت العزيز الحكيم)
ترجمه : اے خدايه که ته دوی په عذابوې نو ستا بندګان دی او که بخنه ورته
کوې نو ته د غلبې او حکمت خاوند ئې .

۷ احیاء علوم الدین تصنیف امام غزالی رحمة الله علیه په ص ۲۹۷ ج ۳ کښې لیکلې دی.

وروی ان ابن مسعود رض قال
تلی الرسول الله صلی الله علیه وسلم
سورة النساء فلما انتهی الی قوله
تعالی (فکیف اذا جئنا من کل امة
بشهید وجئنا بک علی هٰؤلاء
شهیدا) قال حسبک وکانت
عیناه تذرفان بالدموع "متفق علیه"

"ترجمه"

روایت دے چه یوه ورځې ابن مسعود رض
پیغمبر (ع) ته سورة نساء لوستلو چه کله ئې دا
آیت مذکوره لوستو وه ئې فرمایل بس
دے او سترګے مبارکې ئې داوښکو
ډکې وې.

* * * *

* * *

په یو روایت کښې دی چه پیغمبر علیه السلام د آیت مبارکه تلاوت کړو (ان لدینا انکالا
وجحیما وطعاما ذا غصة وعذابا الیما) او یا ورته تلاوت کړیشو نو فصعق او س د -
صعق معنی یا بې هوشی دکا یا چغې دی چه دواړه حالتونه د وجد دی.
(رواه ابن عدی فی الکامل والبیهقی فی الشعب)

۸ په مرقات ص ۱۰۲ ج ۹ کښې ذکر دی.

عن جابر بن سمرة قال جالست
النبی صلعم اکثر من مائة مرة وکان
اصحابه یتناشدون الشعر وهو ساکت
وربما یتبسم معهم وما حکی عن بعض
المشائخ انه بعد الصلوٰة الصبح یقرأ حزبه
من القرآن ثم انشد احد من اصحابه
شعرا فحصل له بکاء وتواجد فلما
اسکن قال ایلومون الناس یقولون

"ترجمه"

د جابر بن سمرة رض نه روایت دے هغه وائي
چه زه د نبي اکرم (ص) سره د سلو کرتونه زیات
ناست یم او وه اصحاب د ده چه ویل
به ئې شعرونه او هغه به چپ وو او ویل
کړ به ئې د هغوی سره تبسم کو او هغه
چه حکایت ئې د بعض مشائخو نه شوي چه
هغه به بعد د صبا د لمانځه نه یو حزب د
قرآن لوستو بیا به یو صحابي شعر جوړ کړو

فلان ملحد او زنديق قرأ الذي كذا
من القرآن ولم يخرج دمعه
فلما سمعت هذا الشعر كدت ان
اجن - اقول هذا فتح باب للسماع.

نو حاصل به شوده نه نړېږي او تواجد كله چه قرار شو
نو وه ئې ويل آيا ملامتيا وائي خلق چه وائي فلانى
ملحد يو يا فلانى زنديق دے ځكه چه وئے
لوستلو د قرآن نه او ونه وتلي اوښكے ددهٔ او كله چه
داشعر ئے واوريدلو نو قريبه وه چه زه ليونے كړى
زه وايم چه دا خلاصه دل د دروازه دى دسماع كښا.

دا پوره ټنى ذهغه هستى حالات دى چه الله پاك ئې په شان كښې فرمائي (وَمَن يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ) يعنې چا چه د رسول ﷺ تعبيداري اوكړه په تحقيق سره ئې د خدائے تعبيدارى اوكړه.

د وجد په باره كښې د نور وانبياء عليه السلام واقعات

1 كيميا سعادت په ص ٣٣٨/١٤٢ ركن چهارم كښې ليكلي دى [وخليل عليه السلام چون در نماز بودى جوش دل او از دو ميل شنيدندى] .

2 حافظ ابن كثير په كتاب البداية والنهاية په ص ١٧١/ج١ كښې ليكلي دى او روح البيان په ص ١/ج٨ كښې ليكلي دى. (ترجمه)

عن اسحاق بن بشار
قال لما اتخذ الله ابراهيم خليلا
القى في قلبه الوجل حتى كان
خفقان قلبه يسمع من بعيد كما
يسمع خفقان الطير في الهواء.

د اسحاق خوئ د بشار رضه نه روايت دے هغه فرمائي
چه چې كله الله ج ابراهيم عليه السلام خليل خپل
جوړ كړو په زړه كښې ئې ورته وجل (خوف) واچولو
حتى چه اوازئ د زړه دده لرې او رېديكېدو لكه
دوهغا نوا وازئ چه په هوا كښې اوريدے كيږي.

پوره نه حديث شريف بهجة السالكين په ص ١٠٣ د عوارف المعارف په حواله ليكلے دے
لوازم العبودية په ص ٤٣ كښې ليكلے دى كان خليل عليه السلام اذا ذكر خطيئته

يغشى عليه ويسمع اضطراب قلبه ميلا فى ميل) ترجمه: ابراهيم عليه السلام ته به چه څه خطا وریاد شوه بى هوشى به پرى راغله او د زړه درزا به ئى يو ميل لرى اوريدے شوه . ـ

٢ موسىٰ عليه السلام .

حجة السالكين په ص ٢٠١ د عوارف المعارف په حواله ليکلى دى

ان موسىٰ كليم الله عليه السلام يرد عليه الوارد فى صلوته وحال مناجاته فيتموج به باطنه كبحر ساكن تهب عليه الريح فتتلاطم الامواج وكان تمايل الموسىٰ كتلاطم امواج بحر القلب اذا هبت عليه نسمات الفضل وربما الروح تطلع الى الحضرة الالهية فتهم بالاستعلاء وللقالب بها تشبك وامتزاج فيضطرب القالب ويتمايل.

"ترجمه" په موسىٰ عليه السلام باندے به يو حالت راغى لکه يو درياب چه ارام وى چپه راشى او دريا به جوش او حرکت راشى او موجونه وهى د دى جوش او موجونو په سبب به روح د ده مبارک ع ډير کرت پورته تلو او قصد د جيګ والى به ئى کولو ليکن چونکه د قالب سره د خلطيت په سبب به ئى بدن مبارک بى تابه او بى قراره کيده او د ده مبارک رګ تاريکه او بى هوشه کيده هغه نبى تير شوى چه (وخر موسىٰ صعقا) .

عن عمران عن وهب قال اوحى الله تعالى الى موسىٰ اذا دعوتنى فكن خائفا مشفقا وجلا واسألنى حين تسألنى بخشية من قلب وجل واخشينى ، حلية الاولياء ص ٥٠ ج ٧

عمران د وهب نه روايت کړے هغه وئيلى دى چه وحى کړے وه خدائى موسىٰ ع ته چه کله ماته دعاګانے نو ويريد و تکے مهربانه او خاونده د وجل او سه او چه زمانه دى سوال کولو نو په خشيت او وجل د زړه سره ئى کوه او زمانه ويريږه ـ

۳ نوح علیه السلام : حافظ ابی نعیم په حلیة الاولیآء ج ۸ ص ۱۴۲ کښې لیکلی دی

عن وهیب ابن الورد الحضرمی المکی قال لما عاتب الله تعالیٰ نوحاً فی ابنه فانزل علیه [انی اعظك ان تکون من الجاهلین] بکیٰ ثلاثمائة عام حتیٰ صار تحت عینه مثل الجدول من البکاء.

ترجمه: د وهیب بن الورد الحضرمی نه روایت دے هغه وئیلی دی چې کله چې نوح علیه السلام ته خوئ باره کښې الله پاک عتاب وکړو نو ورته ئې اووئیل [انی اعظك ان لا تکون من الجاهلین] نو دری سوه کاله ئې ژړلی وو تردې چې د سترګو لاندې ئې حصې د ډیری ژړا له وجې ژوری شوی وی.

۴ داؤد علیه السلام : داواقعه لوازم العبودیة په ص ۵۹ او کیمیاء سعادت په ص ۳۳۸ کښې لیکلے دکا. یحیی بن ابی کثیر گوید که روایت است که داؤد علیه السلام چون خواستی که بر گناه خود نوحه کردی هفت روز هیچ نه خوردی وگرد زنان نه گشتی پس به صحرا شدی وسلیمان علیه السلام را بفرمودی تا ندا کردی مخلق خدا هر که میخواهد که نوحهٔ داؤد علیه السلام را بشنود بیاید پس از میان از شهرها ومرغان از آشیانها ووحوش وسباع از بیابانها وکوهها ئی بجا روی آوردندی واو ابتدا کردی بثنائی حق تعالیٰ وخلق فریاد کردندی آنگاه صفت بهشت ودوزخ بگفتی آنگاه نوحه بر گناه خود بکردی تا خلق بسیار مردندی از خوف وهراس آنگاه سلیمان علیه السلام بر سراو استاده بودی گفتی یا پدر بس کن که خلق بسیار هلاک شدند وندا کردندی تا جنازه ها بیاوردندی وهر کسی مردهٔ خود بگرفتندی یک روز از چهل هزار خلق که در مجلس بودندی سی هزار مرده بودند و او را دو کنیز بود کار ایشان آن بودی که در وقت خوف او را فرو گرفتندی وانگاه داشتندی تا اعضا او که حیلر زیدی از هم جدا نشود. همدا رنګه احیاء العلوم الدین په ج ۳ ص ۲۸۳۷ کښې لیکلی دی

وفی تلاوة الزبور حتی یجتمع

او تلاوت د زبور ته به پیریان بنیادمان

الانس والجن والوحوش والطيور لسماع صوته وكان يحمل في مجلسه اربعمائة جنازة ومايقرب اليها في اكثر الاوقات . ، ، ، ، ، ، ، ،

"ترجمه"

وحشي ځناور اومرغان ټول جمع کيدل او اغستل کيدل به دده په مجلس کښې څلور سوه جنازې او اکثر وخت به دي ته نژدې وي .

حافظ ابن نعيم په خپل کتاب البداية والنهاية ص ۱۱ ج ۲ کښې ذکر کړيدي .

قال الاوزاعي حدثني عبدالله بن عامر قال اعطي لداوٗد من حسن الصوت مالم يعط احد قط حتى كانت الطيور والوحوش ينعكف حوله حتى يموت عطشا وجوعا وحتى ان الانهار لتقف .

"ترجمه"

اوزاعي ويلي دي چه ماته حديث بيان کړيدي عبدالله بن عامر هغه ويلي دي ورکړي وو الله تعالى داوٗد ته ډير ښه غږ چه هيچا ته ئې نه وو ورکړے تر دي پورې چه وحشي ځناور او مرغان به دده نه گرد چاپيره پراته وو حتى چه دلوږې او تندې نه به مړه شوا وحتى چه ويالې به ورته دريدلې .

دالاندې حديث هم په مذکوره کتاب مذکوره صفحه کښې ذکر دے .

وقال وهب بن منبه كان لا يسمعه احد الا حجل كهيئة الرقص وكان يقرأ الزبور بصوت لم تسمع الاذان بمثله فيعكف الجن والانس والطيور والدواب على صوته حتى يهلك بعضها جوعا

"ترجمه"

ويلي دي وهب ځوي دمنبه نه چه اوريدلے دده اواز هيچا مگر دا وريدو سره به ئې درقص په شکل دورخوځيدو او داوٗد عليه السلام چه زبور به ئې لوستلو په داسي شان چه هيڅ غوږونو نه وو اوريدلے په شان غږ نه دده او ريدلے پيريان ، بنيادم ، مرغان او چارپايان به دده غږ ته ولاړ وو حتى بعض به دلوږې نه هلاک شول (په حلية الاولياء ص ۳۹ ج ۴ کښې ذکر دي) .

عن وهب بن منبه يقول لما اصاب داوٗد عليه السلام الخطيئة

"ترجمه"

وهب بن منبه به ويل چه کله چه داوٗد ته خطيئه اعتراف شوه باچاهي پريښوده او ژړل ئې ترڅو

الملك شهر بكى حتى رعش وحتى جرت دموعه في خده.

او ژړلي ئې په ګرېوان وواښې ښکته شوې او په مخ ئې راغلې.

عوارف المعارف په مسلك كښې ذكر كړېدي.

وفي الحديث في مدح داود عليه السلام انه كان حسن الصوت بالنياحة على نفسه وبتلاوة الزبور حتى كان يجتمع الانس والجن والطيور لسماع صوته وكان يحمل من مجلسه الوف من الجنائز.

ترجمه: په حديث شريف كښې د داؤد عليه السلام په اوصافو كښې راغلي دي چه هغه به فرياد كولو او د زبور لوستلو په وخت انسانان، پېريان او مارغان به د ده غږ اورېدو د پاره راغونډېدل او د ده د مجلس نه به زرګونو جنازې اوچتېدې.

لوازم العبودية په مسلك كښې ذكر كړېدي په هاجوري فرمائيلي دي چه داؤد څلوېښت ورځو ... عيسى عليه السلام. ابو نعيم په حلية الاولياء كښې ليكلي دي.

حدثنا ابن المبارك حدثنا ابو جعفر عن المغيرة عن شعبي قال كان عيسى ابن مريم اذا ذكر عنده الساعة صاح. وقال لا ينبغي لابن مريم تذكر عنده الساعة فيسكت. رواه ابو نعيم في الحلية.

ترجمه: عبد الله ابن مبارك حديث بيان كړے د ابو جعفر او هغه د مغيرة او هغه د شعبي نه چه وئيلي دي چه د عيسى عليه السلام دا عادت وو چه كله به د ده په وړاندې قيامت ياد كړے شو چيغه به ئې كړه او وئيل چه مناسب نه دي د مريم زوى ته چه د ده په مخكښې د قيامت ذكر اوشي او دے به چپ پاتې شي.

دا پورته د هغه هستيو حالات دي چه الله پاك ئې په حق كښې فرمائيلي دي [اولئك الذين هدى الله فبهداهم اقتده] ترجمه: دا هغه كسان دي چه خداوند متعال د رښتيا لارې ښودلې ده تاسو په افعالو او كردار كښې د دوى پيروي اوكړئ.

د ملائکو حالات

تفسیر مظهری په ۲۳ ـ ۸ سورة زمر کښې لیکلې دي چه امام بغوی دَ نواس بن سمعان رضی الله عنه په روایت لیکي.

اذا اراد الله بالامر تکلم بالوحی اخذت السموٰة منه رجفة او قال رعدة شدیدة خوفا من الله فاذا سمع ذالك اهل السموٰة صعقوا و خروا لله سجدا فیکون اول من یرفع رأسه جبرائیل . الحدیث وروی البخاری عن ابی هریرة عن النبی ﷺ نحوه .

"ترجمه" هرکله چه اراده اوکړي الله تعالی دیو کار نو تکلم په وحی سره اوکړي نو اسمانونه د دې په وجه په سخته لړزیدل راشي له خدائ نه ویرې کله چه دا واوري داسمانونو خلق چیغې کړي رانسکته شي خدائ لره سجدې کوئکي او اول مغزیوک چه سر اپورته کوي جبرائیل (ع) دی.

معراج النبوة تصنیف مولنا معین الدین کاشفی په صـ ۱۳۲ کښې لیکلي دي.

جبرائیل علیه السلام گفت نوبت خدمت من گذشت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود یا جبرائیل از خود مگفتی که ترا انجا برم اگر برنده بودی چرا ماندی و من میروم دست مبارك دراز کرد دست جبرائیل علیه السلام را گرفت ویک قدم با خویش پیش برد برابر گنجشکی باز آمد از هیبت الٰهی به اضطراب ولرزه در امد اب از دیده او میرفت و زاری میکرد که یا رسول الله ﷺ مرا بمقام من باز فرست اگر مقدار انگشتی پیش بروم از هیبت جلال اوی سوزم.

انیس الواعظین تصنیف مولانا شیخ ابوبکر ستانه قریشی په صـ ۱۶ کښې لیکلي دي

وگفت علیه السلام چون آدم علیه السلام در زمین آمد سی سال گریست فرمان رسید برا چه گریه میکنی گفت الٰهی گریهٔ من برای آن فرشتگان است که گرد عرش هفتاد هزار صف بی ریش وبی موی سرمه در چشم کرده یاد میکنند ترا و رقص میکنند هریکی دست دیگر گرفته باواز بلند می گویند (من مثلنا وانت حبیبا) کیست مانند ما که توئی دوست ما این روش ایشان است تا قیامت .

دا پورتنی د هغه حالات وو چه الله ج دوی په شان کښې فرمائیلي دی (لایعصون الله ویفعلون ما یؤمرون) ترجمه "دوی نافرمانی د خدائی نه کوی او څه چه ورته امراوشی هغه کوی." ٭ د وجد ثبوت د خلفاؤ راشدینو نه ٭

۱ ابوبکر صدیق رض :- تفسیر عزیزی په ص ۲۰۶ پاره عمّ په مقدمه د سورة لیل کښې او احیاء علوم الدین په ص ۱۶۶ جلد ۲ کښې لیکلي دی.

پس از آنکه مال حضرت ابوبکر صدیق رض بالکلیه تمام شد و فقر بر ایشان استیلا یافت روزی گلیمی را بجای کرته در گردن انداخت در مجلس آنحضرت صلی الله علیه وسلم حاضر شده بودند حضرت جبرائیل هم نازل شده. پرسیدند یا محمد ابوبکر را با وجود این مالداری چه حال شد که باین لباس فقر نشسته است آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمودند که همه مال خود را در راه خدا خرج کرده مفلس شده حضرت جبرائیل علیه السلام گفت که خدا تعالی ابوبکر را اسلام فرموده است و می پرسید که بگو درین فقر از من راضی هستید یا کدورتی داری ابوبکر صدیق رض را به شنیدن این سخن حالتی روداد که بر مثال ارباب وجد مست شده میگفت که چگونه کدورت با پروردگار داشته باشیم بار بار به آواز بلند همین نغمه را می سرایید که (انا عن ربی راض وانا عن ربی راض).

۲ حضرت عمر فاروق رض :- په حلیة الاولیاء ص ۵۳ / ۱ ـ ج کښې ذکر دی.

عن هشام بن الحسن قال کان عمر رض یمر بالایة فی ورده فتخنقه فیبکی حتی یسقط ثم یلزم بیته حتی یعاد یحسبونه مرضا. "رواه ابونعیم فی الحلیة"

ترجمه "د هشام څوی د حسن نه روایت دے هغه فرمائی چه حضرت عمر رض به په یو آیة تیریدو او ژړل ترڅو چه راوه لویده بیا به په کور کښې پروت وو خلق به پوښتنې له ورتلل دوی به گمان کولو چه دا مرض دے.

عن ابن عمرؓ قال صليت خلف عمرؓ فسمعت حنينه من وراء ثلاثة صفوف.

وسمع عمرؓ رجلاً يقرأ (ان عذاب ربك لواقع ماله من دافع) فصاح صيحة وخر مغشيا عليه فحمل الى بيته فلم يزل مريضاً في بيته شهراً.

ابن عمرؓ وئیلي دي چه لمونځ مې اوکړو خپل پلار پسې د دوی د ژړا اواز مې د دري صفو شما ته اوریدلی وو.

حضرت عمرؓ د یو سړي نه دا ایت مبارکه واوریدو چه "ان عذاب ربك" الآية نو سخته چیغه ئې اوکړه او راګذار شو بې هوشي پرې راغله کور ته ئې یوړو او هلته یوې میاشتې پورې مریض پروت وو.

جنة السالكين ص ۱۰۳ او مکتوبات امام ربانی په مکتوب نمبر ۳۰۲ کښې او عوارف المعارف په ص ۱۰۸ کښې او احیاء العلوم په ص ۲۹۷ ج ۲ کښې او لوازم العبودیة په ص ۹۳ کښې دا پورته حدیث شریف ذکر دے.

مزائل سیفی په حواله د حدیقة الندیة سره لیکلی دي چه یو ځلی حضرت عمرؓ سورة تکویر لوستو چه کله (وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ) ئې وه لوستو بې هوشه راپریوتو او ډیر وخت ئې په ځمکه لاس خپې وهلې.

تبلیغی نصاب په ص ۳۹۳ حکایات صحابه کښې لیکلی دي چه حضرت عمرؓ به د سحر لمونځ په سورة طٰهٰ وغیره اوکړل او اوکړه سرتونو کولو او ژړلو به ئې حتی چه بې هوشه به شو یو ځلی ئې د سحر په لمانځه کښې سورة یوسف لوسته چه هر کله (انما اشکو بثی وحزنی الی الله) ته ورسیدو نو په ژړا شو ئې اواز بند شو دغه شان د تهجد و په لمانځه کښې به په ژړا ژړا ارتاؤ شو او ناجوړه به شو.

كنز العمال په ص ۱۰۹ کښې یو اوږد حدیث بیانوي چه دا جملې هم پکښې دي.

چه مایو بنا یسته ځای وه لیدو وهی ویل دلته به ځوك اوسیږی هغه اوویل

من يقول الحق ويهدى الى الحق واذا قيل له الحق لم يغضب ومات على الحق قلت يا جبرائيل هل تسمى احدا قال نعم رجل واحد قلت من ذالك الواحد قال عمر بن خطاب رض فشهق عمر رض شهقة فخر مغشيا عليه الى الغد من تلك الساعة قال ابو محمد حدثني عبد الله بن الحسن ان عمر رض لم يضحك بعد ذالك . (ابن مردويه)

"ترجمه"

پیغمبر ع د جبرائیل ع نه تپوس اوکړو چه دی بنایسته ځای ته به ځوك داخلیږی هغه اوویل ځوك چه حق وائی او حق طرفته بلنه کوی چه حق ورته اوویلے شی په غصه کیږی نه او په حق باندے مړ شی انحضرت ع اوفرمائیل ددی ځای لائق ځوك شته جبرائیل ع اوویل هو یوکس دے انحضرت ع اوفرمائیل چه هغه یوکس ځوك دے هغه اوویل عمر ابن خطاب رض ددی حدیث په اوریدو سره سملاسی حضرت عمر رض سخته چیغه اوکړه او دهغه ساعت نه بی هوشه تر صبا پورے پروت وو عبد الله ځوی د حسن نه روایت دے چه حضرت عمر رض ددی نه وروسته ونه خندل .

٣، حضرت عثمان رض ا

"ترجمه"

عن عبد الله ابن جبير عن هانى مولى عثمان قال كان عثمان اذا وقف على قبر يبكى حتى يبل لحيته . رواه ابونعيم فى الحليه ص ٦١ ج ١ .

د عبد الله ابن جبير هغه د هانى غلام د حضرت عثمان رض نه روایت کوی چه هانى رض ویلی دی چه د حضرت عثمان دا عادت چه کله به قبر ته ودریدو دومره به ئې ژړل چه بیره به ئې لمده شوه

٤، حضرت على كرم الله وجهه !-

حجة السالكين د كيميا سعادت په حواله لیکلی دی . "حضرت على كرم الله وجهه چون بر نماز برخواست

شدت لرزه بروی افتادی ولون وی بگردیدی وگفتی آمد وقتی آن امانتی که بر هفت آسمان و زمین عرضه کردند وطاقت آن نداشتند".

تبلیغی نصاب په ص ۱۳۶ کښې لیکلی دی چه حضرت علی کرم الله وجهه به د لیما نځه په وخت کښې ریږدو.

و روی ان رسول الله ﷺ قال لعلی رض انت منی وانا منك فحجل وقال لجعفر رض اشبهت خلقی و خُلقی فحجل وقال لزید انت اخونا ومولانا فحجل.

"ترجمه" روایت دے چه پیغمبر ﷺ حضرت علی رض ته او ویل چه ته زما یې او زه ستا او جعفر رض ته یې او ویل ته زما سره په صورت او اخلاقو کښې مشابهت لرې او زید رض ته یې او ویل ته ځما رورا او زمونږ بادار یې نو هر یو ته به یې چه خبره اوکړه هغه به حجل

اوکړو د حجل معنی کتابونو دوه قسمه ښودلې ده ۱ په یوه خپه تلل یا په دواړو پښو پورته توپ وهل دویم ۲ ځای پر ځای گرد تاویدل په شکل د رقص نو حکم څینې کتابونو د حجل په ځای رقص لیکلې دے چه د حالت په وجد کښې پیدا کیږی.

دا حدیث شریف په لاندې کتابونو کښې ذکر دے. عوارف المعارف ص ۱۱۳ تفسیر احمدی ص ۴۰۲ حاشیه ۱ تنقیح حامدیه ص ۳۸۳ مشکوٰة ص ۲۹۳ حاشیه ص ۲ چاپ دهلی....

فتاوی حاوی ص ۲۳۴ تصنیف جلال الدین سیوطی رح.

دا پیروتنې د داسې مبارکانو حالاتو چه سردار دوجهان ﷺ د دوی د افعالو او اقوالو پیروی په مومن واجب کړې ده لکه هغه مبارک فرمائی. (علیکم بسنتی و سنت خلفاء الراشدین) مشکوٰة ص ابن ماجه ص ۵.

پورتنيو ۳۶ صفحو کښې د کتاب الله او د نبي عليه الصلوٰة و
السلام د احاديثو او د نورو انبياوو (عليهم الصلوٰة والسلام) ملائکو
عظامو او خلفاى راشدينو مبارکانو د اقوالو او افعالو نه
د وجد ثبوت معلوم او د هغوى متابعت او پيروى کښې لاره
د هدايت او جنت ده .

« د وجد ثبوت له تفاسيرو له رويه »

۱ "واختار موسىٰ (من) قومه سبعين رجلاً لميقاتنا ." الاية . "ترجمه"

روح المعاني ص ۸۲ ج ۹ . ان موسى عليه السلام
اختار سبعين رجلاً من اشراف قومه
ونجبائهم اهل الاستعداد والصفاء والارادة
والطلب والسلوك فلما اخذتهم الرجفة
اى رجفة البدن التى هى مبادى صعقة
الفناء عند ظريان بوارق الانوار وظهور
طوالع تجليات الصفات من اقشعرار الجسد وارتعاده
وكثيرا ما تعرض هذه الحركة للسالكين عند الذكر
او السماع القرآن او ما يتأثرون به حتى تتفرق
اعضائهم وقد شاهدنا ذالك فى الخالدين من
اهل الطريقة النقشبندية وربما يعتريهم

انتخاب کړلو موسى عليه السلام د خپل قوم نه اويا
کسان خصوصي د ميقات لپاره ۰۰۰ دا ايت په شرحه
کښې تفسير روح المعاني ليکلي دي .
چه موسى عليه السلام غوره کړل اويا کسان اشراف او نجباء
خلک چه د استعداد د خاوندان او تصفيه قلبه شوي
دوي مريدان د تلو د لارې د سلوک وه نو هغه
وخت چه دوي لړزي اونيولو يعني بدني لړزي
مقدمه بدني لړزه چه په ابتداء د فنا کښې حاصليږي .
چه په وخت د نزول د انوارو چه په شکل د برېښنا
دي د تجلياتو د صفاتو نه را پيدا کيږي د بدن
او لړزيدل د وجود او اکثرا دغه حالت پيدا کيږي
سالکينو ته په وخت د ذکر يا د قران کريم په اوريدو
سره او يا په داسې شي چه دوي پرې متأثر کيږي
چه اندامونه ئې سره بيل شي

في صلوتهم صياح فمنهم من يستأنف
صلاته لذالك ومنهم من لايستأنف وقد
كثر الانكار عليهم وسمعت بعض المنكرين
يقولون ان كانت هذه الحالة مع الشعور والعقل
فهي سوء ادب ومبطلة للصلوٰة قطعاً وان كانت
مع عدم الشعور وزوال العقل فهي ناقضة
للوضوء ونراهم لا يتوضؤن. "واجيب"
بانها غير اختيارية مع وجود العقل والشعور
وهي كالعطاس والسعال فلا ينقض
الوضوء بل ولا تبطل الصلوٰة وقد نص بعض
الشافعية ان المصلي لو غلبه الضحك في الصلوٰة
لا تبطل صلوٰته ويعذر بذالك فلا يبعد
ان يلحق ما يحصل من اثار تجليات الغيب
اختيارية بما ذكر ولا يلزم من كونه غير
اختياري كونه صادراً من غير الشعور فان
حركة المرتعش غير اختيارية مع الشعور
بها وهو ظاهر فلا معنى للانكار.
واما الشيخ قدس سره يامر و
يعتبر بذالك من المريدين بالوضوء واستيناف
الصلوٰة سداً لباب الانكار والحق ان ما يعتري

په مريدانو کښې چه د نقشبندئ طريقې صاحبان وه دير
کرت په لمانځه کښې دوی ته دا کار پيدا کيږی يعنی
چغې وهی ځينی لمونځ گرزوی ځينی نه د ير خلک
د دی نه منکر دی ما د بعضی منکرينو نه اوريدلی دی
دوی وائی که دا حالت ئې د عقل او شعور سره وی دا
بی ادبی ده او که شعور او عقل نلری نو اودس ئې
ماتيږی او مونږ ئې گورو چه اودس نه کوی
نو ځواب ورکوم چه دوی بی اختياره دی سره د
لرلو د عقل او شعور د دوی مثال د پرنجی او ټوخی
کونکی دی نو اودس ئې نه ماتيږی او لمونځ ئې
نه فاسديږی لکه څرنگه چه بعض شوافع بی اختياره
خندا فاسد ونکی نه بولی نو دا انکار په هيڅ وجه
نشته. او دا چه شيخ خالدؒ مريدانو ته داودسه
او لمانځه د اعادې کولو امر کولو د منکرينو
د خولې د چپ والی په خاطر.
حقه خبره دا ده چه د داسی خلکو اودس
نه ماتيږی ځکه عقل او شعور ئې پرځای
دی ليکن لمونځ ئې ماتيږی که په چيغو
کښې ترې دوه حرفه ظاهر شی خو که
دوه حرفه نه شی موندلی چه دی په

صفة الطاقية غير ناقض الوضوء لعدم زوال
العقل معه لكنه مبطل الصلوة لما فيه من الحركة
التي يظهر بها مرقان مع امورتا باهما الصلوة ولا
عذر لمن يعتريه ذلك الا اذا ابتلي بحيث لم يخل زمن
من الوقت يسع الصلوة بدونه فانه يعذر حينئذ ولا
قضاء عليه اذا ذهب منه ذلك الحال كمن به علة لا يصبر
معها على عدم الحركة .

په صادي طور سره خپل ځان
له اکرۍ نو بیا هم معذور دی او
قضاء پرې نشته . اکثره وسری
هیڅکله د ... نه قرار نیسي
دا سړی د عقل او د ورځ وخت نه
شي موندلی نو که هیڅکله نه موندل اوکړي

۲ـ روح البیان په ۸ ـ ۲۰ مخ کې "تقشعر منه جلود الذین یخشون ربهم" د دې ایت لاندې لیکلي دي.

یقول الفقیر لا شك ان الصیح والجرح انما
هو في حق اهل الریاء والدعوی وفي حق من یقدر
علی ضبط نفسه کما اشار علیه السلام بقوله
(من عشق وعف وکتم ثم مات مات شهیدا)
فان من غلب علی حاله کان الادب له ان لا
یتحرك بشيء لم یؤذن فیه واما من غلب علیه
الحال وکان في امره محقا لا مبطلا فیکون کالمجنون
حیث یسقط عنه القلم فبای حرکت تحرك
کان معذورا فلیس حال اهل البدایة
والمتوسط کحال اهل النهایة فان ما یقدر
علیه اهل النهایة لا یقدر علیهم من دونهم
وکان الاصحاب رضي الله عنهم ومن فی حکمهم

زه فقیر وایم چې چیغې وهل او انکار یوازې
په حق د ریاکارانو او دعوی دارو کښې دی او
په حق د هغه چا کښې دی چې ځان په قرار ولو
کښې توان لري لکه چې انحضرت صلی الله علیه وسلم
داسې فرمایلي "څوك چې عاشق شو او ځان ئې
وساتلو نو که مړ شو شهید دی" نو که څوك په
حال غالب وی نو ادب دا دی چې هیڅ شی و نه
خوځوي او که حال پرې غالب وي او حقیقتا"
مغلوب الحال وي نو بیا د لیوني په شان دی له نه
قلم پورته دی نو چې هر قسم خوځیدل وي نو
معذور دی نو مبتدیانو او متوسطانو حال
د منتهیانو په شان نه دی ځکه منتهیان قدرت

ممن جاء بعدهم راعوا الادب في كل حال
ومقام بقوة تمكينهم بل شدة قلوبهم
في تمكينهم فلا يقاس عليهم من ليس له
هذا التمكين فرب اهل التلوين يفعل ما لا
يفعله اهل التمكين وهو معذور في ذلك
لكونه مغلوب الحال ومسلوب الاختيار.

روح البيان او په مخ ۳۴۳ ج ۲ کښې ليکلي دی.

قال في نصاب الاحتساب هل يجوز له
الرقص في السماع "الجواب" لا يجوز ذكر
في الذخيرة انه كبيرة ومن اباحه من المشائخ
فذلك للذي صارت حركاته كحركات المرتعش
وهل يجوز السماع "الجواب" ان كان السماع سماع
القرآن او الموعظة يجوز وان كان السماع
الغناء فهو حرام لان الغنى و سماع
الغناء حرام ومن اباحه من المشائخ الصوفية
فلمن تخلى عن الهوا و تحلى بالتقوى

په سکون لري او نور دواړه قسمه صوفيان تلقت
په قرار يي ودلمان نه لري، نو وصحابه کرام رض
يا نور ورو وستني منتهيان چه ادب به ئې په هر
حال کښې لحيت کولو په سبب دقوت دتمکين ددوی
نو نشي قياس کيدلے پدوی هغه څوک چه دغه
تمکين نلري نو ډير کرت دتلوين خاوندان داسې کار نه
کوی چه دتمکين خاوندان ئې نه کوی دوی معذور
دی ځکه دوی مغلوب الحال دی او اختيار تري سلب شي.

وئيلي دي په نصاب الاحتساب کښې چه آيا
رقص په سماع کښې روا دے جواب دا دی چه روا
نه ده او په ذخيره کښې ذکر دے چه کبيره ده او
کوم چه روا کړيده علماؤ دا د هغه چا لپاره چه اوګرزی
حرکات د هغه په مثل د حرکاتو د لړزيدونکي او آيا
سماع روا ده جواب ئې دا دے چه سماع د قرآن کريم او وعظ
روا ده او سرود سماع حرامه ده او کومه چه مشائخو
کرامو د صوفيه ؤ روا کړې د پاره د هغه چا چې

والاحتياج الى ذلك كاحتياج المريض الى الدواء. هوا نه خلاص او په تقوی ښايسته کړای
شوی وی او ضرورت دارلک سماع لره لکه ضرورت د ناروغ چه دوا ته لري.

روح البيان په مخ ۴۹ ج ۷ کښې ليکلي دی. "ترجمه"

ومنها ان يحوج الحاضرين الى موافقته | بعض ددی حالاتو نه دا دی چه انکار لری حاضرين

فی قیامه وقعوده فیکون متکلفاً
مکالغطاس بباطله فیجتنب الحرکة ما امکن الا اذا
صارت حرکته کحرکة المرتعش الذی لا یجد
سبیلاً الی الامساك وکالعطاس الذی لا یقدر
ان یرد العطسة والحاصل ان المیل عند
السماع علی اقسام .
منها میل یتولد من مطالعة الطبعیة للصوت
الحسن وشهوة وهو حرام لانه شیطانی .
"چه مراد نما الحسنت شهوت پرست"
"باواز خوش خفته خیزد نه مست"
ومنها میل یتولد من النفس ومطالعة
النغمات والالحان وهو حرام ایضاً لکونه
شیطانیاً حاصلاً لذی القلب المیت والنفس
الحیة ومن علامات موت القلب نسیان الرب
ونسیان الاخرة والانکباب علی اشغال
الدنیا واتباع الهوی فکل قلب ملوث بحب
الدنیا فسماعه سماع طبع وتکلف .
"اگر مردی بازی لهو ست ولاغ"
"قوی تر بود دیوش اندر دماغ"
ومنها میل یتولد من القلب بسبب مطالعة
نور فعال الحق وهو عشق وهو حلال لانه
رحمانی حاصل لذی قلب حی ونفس میتة .

موافقت د مجذوب سره په ناسته او ولاړه کښې
تړ ځان دی او ساتي د خوزیدو نه ترڅو چه ممکن
وی مګر هلته اجازت دے چه حرکات ئې په شان
د حرکاتو د کونګالی وی چه د قرار یې طاقت
نلری او یا په شان د هغه پرنجی کوونکی وی چه
طاقت ئې د بند ولو د پرنجی نوی حاصل دا دے چه
شوق سماع ته په قسمو نو سره دے .
۱ بعض د طبیعت په خواهش دی نبه غږ
ته او ریدل ئې حرام دی ځکه دا شهوة دے .
۲ بعض د نفسي خواهشاتو له کبله نغمو او غږ
وی دا هم حرام دی ځکه زړه مړ او
نفس ژوندی دے علامه د خدای او د آخرت
هیریدل دی او د دنیا په مشاغلو کښې
ډوبیدل دی او کوم زړه چه ککړ وی
د دنیا په محبت نو د اسې سړي د پاره سماع
د طبیعت او نه حقیقته دی .

۳ دا قسم خواهش چه سماع په زړه کښې
د سبب د تجلی د انوارو فعلیه د الله د عشق
دے او دا حلال دے .

ومنها میل یتولد من الروح بسبب مطالعة
نور صفاته وهو محبة وحضور وسکون
وهو حلال ایضاً.
ومنها ما یتولد من السر بسبب مشاهدة
نور ذاته تعالی وهو انس وهو حلال ایضاً
ولذا قال السعدی قدس سره.

۴ا- دا قسم میل د روح دے سماع ته په سبب
د تجلی د انوار و صفاتیه قُدس د هیبت او
حضور او سکون دے او دا هم حلال دے.
۵ا- قسم میل سماع ته د سر دے چه په سبب
د تجلی د انوار و ذاتیه الٰهی سره پیداکیږی چه
دا انس دے او دا هم حلال دے.

"نگویم سماع ای برادر که چیست ـ مگر مستمع را بدانم که کیست ـ گر از برج معنی پرد از طیر او ـ فرشته فرو ماند از طیر او"

فهو حال العاشق الصادق واصحاب الحال
هم الذین اثرت فیهم انوار الاعمال الصالحة
فوهبهم الله تعالی علی اعمالهم بمجازات
حالا الوجد والذوق والمشاهدة والکشف والمعاینة
والمعرفة قال زین الدین
الخافی فمن یجد فی قلبه نوراً یسلک به
طریق من اباحه والا فرجوعه الی من کرهه
من العلماء اسلم ومعنی السماع استماع
الصوت الطیب الموزون المحرك للقلب وقد
یطلق علی الحرکة بطریق التسمیة المسبب
باسم السبب وجبلت النفوس حتی غیر
العاقل علی الاصغاء الی ما یجب من سماع
الصوت الحسن فقد کانت الطیور تقف علی

دا حال د عاشق صادق او خاوندانو د حال دے
چه دا هغه خلك دی چه اثر کړیوی په دوی کښے
انوار د اعمالو صالحو چه خدای د دوی د عملو نه
مکافات په دنیا کښے په واسطه د حال، وجد او ذوق
کشف، مشاهده، معاینه او معرفت سره ورکوی.
زین العابدین خافی وئیلی دی چا چه زړه کښے نور
مونده کړو نو هغه په لاره د هغه چا چه روا ئی
گڼړی او که نه وی نو رجوع کول په طرف د هغه
چا چه بد ئی گڼی او معنی د سماع اوریدل دی
د پاک او موزون غږ چه هغه زړونه د زړه
وی او اطلاق د حرکت په طریقه د تسمیه د
مسبب دے په اسم د سبب سره چه نفسونه
قبلوی حتی چه غیر عاقل او بے شعوره حیوانات

رأس داؤد عليه السلام لسماع صوته .

برازروی خوبشت اواز خوش
کراین حفظ نفس است وآن قوت روح

كان الاستاد ابو علي البغدادي رحمة
الله عليه اوتي حظا عظيما وانه اسلم على
يده جماعة من اليهود والنصارى من سماع
قرأته وحسن صوته كما تغير حال بعضهم
من سماع بعض الاصوات القبيحة . ونقل عن
الامام تقي الدين المصري انه كان استاذا في
التجويد وانه قرأ يوما في صلوة الصبح
"وتفقد الطير فقال مالي لا ارى الهدهد"
وكرر هذه الاية فنزل طائر على راسه
يسمع قرأته حتى اكملها فنظروا اليه فاذا
هو هدهد قال الروح اذا استمع الصوت الحسن
والتذ بذلك تذكر مخاطبة الحق اياه بقوله
"الست بربكم" فحن الى العود بالحضرة الربوبية
وطار من الاوكار البشرية الى الحضرة الصمدية

"چه گرد نیز درسوی حضرت متعال
"ندای لطف الهی رسد که عیدی تعال"

قال حضرت شيخ ابو طالب المكي رح في قوت
"القلوب ان انكرنا السماع جملة مطلقا غير
مقيد مفصل يكون انكارنا على سبعين

هم نبیه غږ خوښوی لکه چه د داؤد علیه السلام په
سر به مرغان دریدل د پاره د اوریدو د غږ د دا
او ؤ استاد ابو علي بغدادي رح چه د لوی برخ خاوند
وو او د ده په لاسونو به ډله د یهودو او
او انصارو مسلمانه شویده په سبب د
اوریدو د قرأت او ښه غږ د ده لکه چه
تغیر پیدا کوی حالت د بعضو خلقو په اوازونو
او نقل شوی د امام تقي الدین مصري رح نه چه
هغه استاد وو په تجوید کښې او هغه یوه ورځ د سبا
په لمانځه کښې د امذکوره آیت کریمه تلاوت کړو
نو تکرار ئې کړو د آیت شریف نو یو مرغه ښکته شو
په سر د ده چه اوریده ئې قرأت د ده تر هغه چه
کامل ئې کړو چه خلقو ورته او کتل نو هغه هد
(ملاچرګک) وو هغه وی او ویل روح چه کله
کله ښه غږ واوری خوند اخلی په هغه سره نو یاد
شی خطاب د خدای د ده د الست بربکم " نو هغه
وخت د ربه طرف ته رجوع وکړی نو د الوزی
د اوکار بشری نه حضرت بی نیاز ته '
حضرت شیخ ابوطالب مکی رح په خپل کتاب
قوت القلوب کښې ویلی دی که مونږ منکر

صديقاً وان كنا نعلم ان الانكار اقرب الى قلوب القراء والمتعبدين اه انا لانفعل ذلك لا نا نعلم مالا يعلمون وسمعنا عن السلف من الاصحاب والتابعين مالا يسمعون. "انتهى"

شو د مطلق سماع نه په طريقه اجمالي سره بې د قيد او تفصيل نه نو دا انكار زمونږ دا وياسلايقينونه راځي اګر چه مونږ پوهيږو چه انكار نزدې ښكاري نږ ونو د هغو علماوو ته چه د حقيقت نه ناخبره دي منكر نو دا كار نه كوو ځكه زه پوهيږو په هغه څه چه دوى نه پوهيږي او اوريدلي دي مونږ د هغو انو اصحابو او تابعينو نه چه دوى نديي اوريدلي.

٣ تفسير ابن عباس په ص كښې ليكلي دي.

وقد روى هو في تفسير تلك الايـة ـ عن النواس بن سمعان رضي الله عنه اذا اراد الله بالامر تكلم بالوحي اخذت السموٰت منه رجفة او قال رعدة شديدة خوفاً من الله فاذا سمع ذالك اهل السموٰة صعقوا وخروا لله سجداً فيكون اول من يرفع رأسه ـ جبرائيل الحديث،

"ترجمه"

د نواس ځوى د سمعان نه روايت دے چه كله الله جل جلاله اراده د يو كار اوكړي تكلم په وحي سره اوكړي نو اسمانونه د دى نه لړزه اونيسي د خداي د ويرى نه نو كله چه واوري د غه اواز د اسمانونو مخلوق نو چيغې كړي او بې هوشه شي او خداى ته په سجده پريوزي او اول هغه څوك چه سر پورته كوي جبرائيل عليه السلام دے.

فائده :- د دے نه د ملائيكه وو وجد او چيغې ثابت شوى د رئيس المفسرين په تفسير كښې.

٤ تفسير عرائس البيان تصنيف محي الدين ابن العربي په ص ١٩٧/٢ كښې د تقشعر الآية په شرح كښې ليكلي.

فاذا سمعوا خطاب الحق من الحق يستولى على اسرارهم انوار التجلي ثم يستولى من الاسرار على الارواح ثم يستولى من

نو هر كله چه واورى خطاب د حق د خداى له طرفه نو احاطه اوكړي په اسرارو د دوى تجلي د انوارو بيا د اسرارو نه ارواحو ته او د ارواحو نه عقلونو ته بيا د عقلونو

الارواح على العقول ثم من العقول على
القلوب ثم من القلوب على الصدور ثم
من الصدور على الجلود فتقشعر منه .

نه نبې ونو ته يا د نبې ونو نه سينو ته او بيا د سينو
نه پوستکی ته انوار سرايت اوکړی نو بيا
پوستکی په لړزيدو شروع اوکړی .

نوټ ددی تفسیر نه معلومه شوه چه هغکی له پوستکی نه نور اعضا ربیدل او لړزیدل شروع کړی وی د هغوی ربیدو اظهار ښیه ئی د پوستکی ربیدل او خو دل ځکه نور جوارح پټ دی او تفسیر مظهری په مختصر سورة زمر کښې د تقشعر منه جلود الذین الایة په تفسیر کښې دا جملې لیکلی دی .

ترجمه

قلت وجه ظهور هذه الحالة كثرة نزول
البركات والتجليات مع ضيق حوصلة الصوفي
وضعف استعداده وانما لم توجد هذه الحالة
في الصحابة رضي الله عنهم مع وفور
بركاتهم لاجل سعة حواصلهم وقوة استعدادهم
ببركة صحبة النبي صلى الله عليه وسلم واما
غير الصحابة من الصوفية فعدم ظهور
تلك الحالة عليهم اما لقلة نزول البركات واما
لسعة الحوصلة والعجب من الامام
محي الدين البغوي رحمه الله كيف
انكر على اصحاب تلك الحالة وشنع عليهم
واستدل بقوله تعالى « حتى اذا فزع عن قلوبهم
قالوا ماذا قال ربكم قالوا الحق وهو العلي الكبير »

زه وايم چه وجه د راتلو د داسې حالت ډیروالی د نزول
د برکاتو او تجلیاتو دے سره د تنګوالی د حوصلې
د صوفی او د ضعف د استعداد او دا حالت
په صحابه کرامو کښې نه موندل کیږي سره د ډیر
والی د برکاتو د دوی د پراخ والی د حوصلو د دوی
او په سبب د قوة د استعداد د دوی چه په
برکت د صحبت پیغمبر علیه السلام ورته حاصل شوی
وو او هر چه په غیر د صحابه کرامو نه په نورو
صوفیانو وجه د نه ښکاره کیدو د دی حالت یا کموالی
د نزول د برکاتو یا پراخ والی د حوصلې او استعداد
دے . لیکن تعجب دے د امام بغوی رح نه
چه څنګه ئی په خاوندانو د دی حالت بد وئیلی
او ویر شویدی دا قول د الله تعالی جل جلاله

وقد روی هو فی تفسیر تلك الآیة عن النواس
بن سمعان رضی الله عنه اذا اراد الله بالامر
تکلم بالوحی اخذت السموٰة منه رجفة او قال
رعدة شدیدة خوفاً من الله فاذا سمع ذلك
اهل السموٰة صعقوا وخروا لله سجداً فیکون
اول من یرفع رأسه جبرائیل . الحدیث .
وروی البخاری عن ابی هریرة عن النبی
صلی الله علیه وسلم نحوه وقوله تعالیٰ " وَخَرَّ
مُوسٰی صَعِقاً " و قول ابن عمر رض ان الشیطان
یدخل فی جوف احدهم وکذا الاستعاذة اسماء
رضی الله عنها محمول علی انهما عما غشی
ذلك الرجل تکلفاً " او مکراً " ولذا نسباه
الی الشیطان وانما انکار تلك الحالة منهما
لعدم طریان الحالة علیهما وعلی امثالهما
بناء علی وسعة الحوصلة و قوة الاستعداد
علی ماقلت وذکر عند ابن سیرین الذین ـ
یصرعون اذا قُری علیهم القرآن فقال بیننا
و بینهم ان یقعد احدهم علی ظهر بیت
باسطاً رجلیه ثم یقراء علیهم القرآن
من اوله الی اٰخره فان رمی بنفسه فهو صادق .

کوم چه مذکور دے په متن کښې د رحالی چه دغه چپله
د دې ایت تفسیر د نواس بن سمعان رض په روایت
لیکلی دے چه کله الله جل جلاله اراده اوکړی
دیوکار نو تکلم په وحی سره اوکړی نو اسمانونه
لړزه ونیسی د خدای د ویرې نه نو هر کله چه
واوری دغه آواز اهل د اسمانونو نو چیغې کړی
او بې هوښه شی او خدائی ته په سجده پریوزی
او د ټولو نه اول هغه څوك چه سر را پورته کوی
جبرائیل دے د دې په مثل روایت بخاری
د ابی هریرة رض نه کړیدے او یا لکه د موسی علیه السلام
بې هوشی او قول د ابن عمر رض چه شیطان یې په
ګیډه کښې داخلیږی هم داسې لکه پناه غوښتل د حضرت
اسماء رض محمول دے او دوی کمان کړے په دې
خبره چه بې هوشی را وستی وی په خپله یا
د مکر لپاره نو ځکه یې نسبت شیطان ته اوکړو
او دا چه دوی انکار کړیدے د دې حالت د راتګ
په خپلو ځانونو یا نورو مکرو نو دا په سبب د
فراخئ د حوصلی او د قوت د استعداد و سره
د دوی و د ابن سیرین رض په حضور کښې یاد کړی شو
هغه خلق چه د قرآن د تلاوة په وخت کښې

حيث علق صدقه على رضى نفسه من
ظهر بنية مرتفعة لعلمه منه انه حمل
صرعه على الكذب والتكلف واما البشر فاذا
استمر نزوله لايتغير حاله الا نادراً واذا
تم عروجه وقصر نزوله يتغير غالباً
واعلم ان الصوفى متى كان فى السكر
يتغير حاله غالباً عند ذكر المحبوب فى
الشعر والتغنى ولذالك يستحبون السماع
لكن تغير الحال عند سماع القرآن اشرف منه
حالاً لان عند استماع القرآن وتلاوته تتنزل
البركات الاصلية المتعلقة بالتجليات الذاتية و
الصفات الحقيقة ولا سبيل اليها لاكثر
الصوفيه المحتبسين فى مقام ولاجل ذلك
تراهم يتغير حالهم عند السماع مالا يتغير
عند تلاوة القرآن واما الذين صعدوا ذروة
الافق الاعلى ثم دنى رب العزت وتدلى
فكان قاب قوسين او ادنى لا يتغير لهم حال
كما كان لا يتغير حال اصحاب رسول الله
صلى الله عليه وسلم رضى الله عنهم.

چغى وهى صفه او وئيل چه د بلى مورئ په سر ئى
كينولے شى تلاوة دى ورته اوشى كه اكار شو صادق
د دے ځكه ئى صدق د دا ديوى جگى مورئ پورى
مربوط كړو د دى نه سرے پوهيدے شى چه صفه
مبارك د دا چغى په دروغ او تكلف سره حمل كړى دى
ليكن د بشر كچيرته نزول پوره اوشى نو حالت ئى
نه تغير كيږى مگر بطور نادر سره ليكن كه عروج
ئى تام اوشى خو نزول ئى تام اونشى نو حالت ئى
تغير كيږى. او پوهه شه چه صوفى كله په سكر
كښے وى اكثر ئى حالت تغير وى په وخت د ياد د
د خپل محبوب په شعر او غنا كښے نو ځكه سماع خوښوى
ليكن د حالت تغير كيدل په وخت د سمع د قرآن
كريم كښے ډير شريف حالت دے ځكه په وخت
د اوريدو د تلاوة د قرآن كريم كښے اصلى بركات
نازليږى چه مربوط په تجلياتو ذاتيه او صفاتو
حقيقيه پورى دى او لاره د نښتى مقام نه اكثر د
صوفيه كرامو ته چه بند شوى وى په يو تيت
مقام كښے لره وجى نه گورو بعضى خلق چه
حالت ئى متغير كيږى په وخت د سماع او نه
متغير كيږى په وخت د تلاوة كښے او ځينى خلق د كمالات نبوة نه ئى حصه اخيستى وى هيڅ تغير نه

پیدا کوی حالت د دوی لکه تغیر چه نه پیدا کولو حالت د صحابه کرامو رضوان الله تعالی علیهم اجمعین .

۱ تفسیر کبیر په ص۲۷۲ کښې د تقشعر منه جلود الذین په تفسیر کښې لیکلی دی . چه ځینې خلک وائي چه دا صفت د اولیاؤ کرامونه دے چه عقلونه ئې زائل شي او بیائې په ازل مونو کښې نا قراري او حرکت پیدا شي بلکه دا سې وائي چه دا کار د شیطان دے .

واقول ههنا بحث کما اخران الشیخ ابا حامد الغزالی اورد مسألة فی کتابه احیاء العلوم الدین وهی ترانا کثیراً من الناس یظهر علیه الواجد لشدید التام عند سماع الابیات المشتملة علی شرح الوصل والهجر .

خوزه وایم د لته بله خبره لکه څرنګه چه شیخ ابا حامد الغزالی رحمة الله علیه په احیاء العلوم کښې را وړیدی او هغه دا دۀ چه مونږ ګورو ډیر خلق چه دوی باندې ډیر سخت وجد راځي په وخت د اوریدو د ابیاتو چه د وصل او فراق حکایات پکښې وی .

۲ تفسیر عزیزی په ص۲۴۵ پارهٔ عمه مقلعه د سورة اقرا کښې لیکلی دی .

دروقت نزول وحی صدمهٔ شدید ولرزهٔ وترس دردل ایشان افگندند تا بر تلبس و تمنع کسی را پیدا نشود وانکه تأثیر حضرت جبرئیل را در روح ایشان بواسطهٔ افشردن و در بر گرفتن به نهایت مرتبه کمال ثابت وراسخ کردند زیرا که انواع تأثیر کاملان در غیر خود که انرا در عرف اهل طریقت توجه نامند و آن بچهار قسم میباشد ۱ تأثیر انعکاسی ۲ تأثیر القاسمی ۳ تأثیر اصلاحی ۴ تأثیر اتحادی .

تأثیر اتحادی که شیخ روح خود را که حامل کمالی است با روح مستفید بقوت تمام متحد سازد تا کمال روح شیخ با روح مستفید انتقال نمایند و این مرتبه اقوی ترین انواع تأثیر است چه ظاهر است که به حکم اتحاد روحین هرچه در روح شیخ است به روح تلمیذ میرسد و بار بار حاجت استفاده نمی ماند ودر اولیاء الله این قسم تأثیر به ندرت واقع شده از حضرت خواجه باقی بالله قدس سره منقول

است که روزی در خانهٔ ایشان چند کس مهمان شدند و ما حضر موجود نبود وقتی حضرت خواجه در فکر ضیافت مهمانان مشوش شدند و در تلاش ما حضر شدند اتفاقاً نانوای متصل بخانهٔ ایشان دکان داشت بر این تشویش مطلع شد یک قرص نان خوب پخته با نهاری مکلف در ظرف بخدمت ایشان آورد و وقت ایشان باین سلوک او بسیار خوش شد فرمودند بخواه چه میخواهی و عرض کرد مرا مثل خود سازید فرمودند تحمل این حالت نمیتوانی کرد چیزی دیگر بخواه او بر همین سوال اصرار داشت و خواجه ازان میفرمودند تا آنکه الحاح او بسیار شد ناچار اورا در حجره بردند تا ثیر اتحادی بروی کردند چون از حجره برامدند در میان خواجه و میان نانوای در صورت و شکل فرق نمانده بود و مردم را امتیاز مشکل افتاد اینقدر بود که حضرت خواجه هوشیار بودند و آن نانوای مدهوش و بیخود آخر بعد از سه روز در همین حالت سکر و بی هوشی قضا کرد رحمة الله علیه بالجمله تاثیر حضرت جبرئیل علیه السلام درین افشردن تاثیر اتحادی بود که روح لطیف خود را از راه مسام بدن درون بدن آنحضرت صلی الله علیه وسلم داخل فرموده با روح مبارک متحد ساختند و چون شیر و شکر بهم میختند و حالت عجیب در میان بشریت و ملکیت پیدا شد که در میان نمی آید .

۵. تفسیر کابلی په ص۳۳۰ کښې د تقشعر منه جلود الذين په شرح کښې ليکلي دي . { {

چون کتاب خدا را می شنوند از خوف خدا و از عظمت کلام الهی لبهای آنها بر لرزه می افتد و موی بر بدن ایشان راست میشود و پوست های شان نرم میگردد مطلب این است که کیفیت خوف و رعب بر ایشان طاری گشته قلب و قالب ظاهر و باطن انها بیاد الله تعالی خم میگردد و یاد الهی بر بدن و روح انها یک تاثیر خاص پیدا میکند این بود حال اقویای کاملین اگر بر ضعفا و ناقصین گاهی کیفیات و احوال دیگر طاری شود مثلاً غشی (بی هوشی) یا صعقه (چیغ فریاد) وغیره نفی آن ازین ایت ثابت نمیشود و نه تفضیل طائفهٔ اخر الذکر بر طائفهٔ اول الذکر لازم می آید بلکه ظهور از خود رفتن و بیخود شدن عموماً دلیل است بر قوت وارد وضعف مورد در جامع ترمیذی تصریح کرده شده که در حینیکه ابو هریرة رض یک حدیث

را بیان میکرو بعضاً هم چو احوال براو طاری میشد .

د تفسیر حسینی په ص۱۱۹ کښې ذیذکرون الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم په تفسیر کښې لیکلي

عققان گفته مراد از ذکر ذکر دل است زیرا که دوام ذکر لسانی ممکن نیست ((وعلی جنوبهم)) سوا کان

اندر بارگاه وجد وحال وبر کناره انداز پندار وهم وغرور وخیال . په ص۲۲ کښې لیکلي دي . ((

(تقشعر منه) میلرزد از وعنی از خوف وعید که درواست (جلود الذین) پوست برتن های انانیکه

(یخشون ربهم) - میترسد از پروردگار خود (ثم تلین جلودهم) پس نرم میشود وارام میگیرد

وقلوبهم) - پوستها ودلهای ایشان (الی ذکر الله) بسوی یادکردن رحمت ومغفرت

خدای عزوجل امام قشیری فرمودی لرزد از هیبت الهی وساکن میشود از انس با دشاهی گفته اند لرزه

وارام باثار قبض وبسط دست دهد یا به سبب استتار و تجلی ودر کشف الاسرار اورده که تقشعر منه

جلود الذین صفت مبتدیان راه است ثم تلین جلودهم وقلوبهم سمت نواختگان لطف الله . ؛

د تفسیر نسفي په ص۵۵ کښې د تقشعر معنی ترتعد و تتحرک کړې دلته خوز یدل د پوستکي

تری ثابتیږي .

؛ د فقه د کتابونو نه د وجد ثبوت ؛

د طحطاوي حاشیه مراقی الفلاح په ص۲۵۹ کښې لیکلي دي

	((ترجمه))
وفي مجمع الانهر عن التسهيل لوجد	په مجمع الانهر کښې ذکر دي د تسهيل نه روایت دے
مراتب وبعضه یسلب الاختیار فلا وجه	چه وجد لره مراتب دي او درجي دي د بعضونه اختیار
لمطلق الانکار وفي التتارخانیة ما یدل	سلبوي نو هیڅ وجه نشته مطلق انکار ته او
علی جواز للمغلوب الذي حرکاته کحرکات المرتعش.	په فتوی تاتارخانیه کښې ذکر دي هغه چه

دلالت په روا والی کوي د پاره د هغه مغلوب الحال سړي دے چه حرکتونه ئې په شان

د حرکتونو د لړزانده والي وي .

۲ فتاوی تنقیح حامدیه بر حاشیه فتاوی خیریه په صـ۲۸۲ کښې ذکر دی.

وفي شرح جامع صغير للمناوي في قوله صلى الله عليه وسلم من احب قوما حشره الله تعالى في زمرتهم قال من احب اولياء الرحمن فهو معهم في الجنان ومن احب حزب الشيطان فهو معهم في النيران وفيه اشارة عظيمة لمن احب الصوفية او تشبه بهم وانه يكون مع تفريطه بالقيام بما هم عليه في الجنة ومن تشبه بهم انما فعل ذلك لمحبته اياهم ومحبته لهم لا تكون الا لتنبه روحه لما تنبهت له ارواحهم لكن المتشبه تعوق بظلمة النفس والصوفي خلص عن ذلك وحقيقة ما عليه الصوفية لا ينكرها الا كل نفس جاهلة غبية .

په شرح جامع الصغير د مناوی رح پلکه قول الحضرت صلی الله علیه وسلم کې چه دچا دیوی ډلی سره محبت وی خدای جل جلاله به ئې د هغوی په ډله کښې جمع کړی ویلی دی دچا چه محبت د خدای جل جلاله د دوستانو سره وود ے هغوی سره جنت کښې وی او دچا چه محبت د شیطان د ډلی سره وود ے نو د هغوی سره اور کښې وی پلکه کښې صوفیه او په اشاره دی خبری ته کا چه دچا محبت د کرامو سره وی او یا مشابهت د هغوی سره کوی نو د ے به په جنت کښې وی او څوک چه په کار کښې د دوی سره همرنګی کوی او داد دی وجه نه چه دوی سره محبت لری او دا محبت نه پیدا کیږی په سبب د بیدارئ د روح د دوی مبارکو نو څوک نه بیدار وی مګر مشابهت کوونکی د دی نه او حقیقت د خبر دا دی کوم حالت چه په صوفیا نو کرامو دی نه منکر ېږی تری مګر خلاص وی هغه څوک چه یو جاهل او غبی نفس وی. او په صـ۲۸۳ کښې ذکر دی.

وقول العلماء انما الشعر كلام فحسنه حسن وقبيحه قبيح . او په صـ۲۸۳ کښې ذکر دی. واما الرقص ففيه للفقهاء كلام منهم من منعه ومنهم من لم يمنعه حيث وجد

وینا د علماو په شعر کښې دا ده چه دا اسی خبره دی چه ښکلی ئې ښکلی دی او بدی ئې بد دی او هر چه رقص دے نو په کښې فقهاو اختلاف کړیدی بعضو منع کړے بعضو نه

لذة الشهود وغلب عليه الوجد واستدل بما وقع لجعفر بن ابي طالب لما قال عليه السلام اشبهت خَلقي وخُلقي

فحجل اي مشى على رجلٍ واحدٍ وفي رواية رقص من لذة هذا الخطاب ولم ينكر عليه السلام رقصه وجعل ذلك اصلاً لجواز رقص الصوفيه عندما يجدونه من لذة المواجيد في مجالس الذكر والسماع وفي التتارخانية ما يدل على جوازه للمغلوب الذي حركاته كحركات المرتعش وبهذا افتى البلقيني وبرهان الدين الابناسي بمثله اجاب بعض ائمة الحنفية والمالكية وكل ذلك اذا خلصت النية وكانوا صادقين في الوجد مغلوبين في القيام والحركة عند شدة الهيام.

منع کړی په دې شان چه د شهود وخوند لېدلی وی او په ده باندې وجد غالب شوی او دوی دلیل نیولی په هغه پېښ شوی نو حضرت جعفر بن ابی طالب رض ته کله چه ته او ویل پیغمبر علیه السلام چه ته په شکل او اخلاقو کښې زما پشان یې نو په یو خپه لاړ او په یو روایت کښې دی چه رقص ئې اوکړو نو کرځولی ئې هغه له د ا حدیث اصل د پاره د رواوالی د رقص د صوفیانو هغه چه موندګا کوی د خوندګ وجد ونو د ذکر او سماع په مجلسونو کښې په تتارخانیه کښې ذکر دی هغه چه دلالت په جواز کوی د هغه مغلوب الحال سړی لپاره چه حرکتونه په شان د حرکتونو د کوزنوالی وی او په دې باندې فتوی ورکړې بلقینی رح او برهان الدین انباسی رح او ددی په شان جواب ورکړی بعض د حنفی مذهب او مالکی مذهب امامانو او دا ټول دوی چه کله اخلاص د نیت اولری او دو په خپل نفس کښې صادق وی د وجد په سبب او بې اختیاره وی په ودریدو او حرکاتو کښې په سبب د سخت جوش د دوی.

۳ الحاوی للفتاوی تصنیف حضرت جلال الدین السیوطی رح په ۲۳۲ کښې لیکلی دی.

مسألة: في جماعة الصوفية اجتمعوا في مجلس الذكر ثم ان شخصاً من الجماعة

سوال دے چه په جماعت د صوفیانو کښې چه راجمع شوی وی په مجلس د ذکر کښې بیا یو سړے د دی د ټلی

قام من المجلس فی ذکراً واستمر علی ذٰلک لوارد حصل له فهل فعل ذٰلک سواء کان باختیاره مباح ام لا وهل لاحدٍ منعه وزجره عن ذٰلک .

الجواب :- لا انکار علیه فی ذٰلک وقد سئل هٰذا السوال بعینه عن شیخ الاسلام سراج الدین البلقینی فاجاب بانه لا انکار علیه فی ذٰلک ولیس لمانع التعدی بمنعه ویلزم المتعدی بذٰلک التعذیر وسئل عنه العلامه برهان الدین الانباسی فاجاب بمثل ذٰلک وزادان صاحب الحال مغلوب والمنکر محروم ماذاق لذة التواجد ولا صفا له المشروب الی ان قال فی اٰخره جوابه وبالجمله فالسلامة فی تسلیم حال القوم واجاب بمثل ذٰلک بعض ائمة الحنفیة والمالکیة کلهم کتبوا عن هٰذا السوال بالموافقة من غیر مخالفة .

اقول :- کیف ینکر الذکر قائماً والقیام ذاکراً وقد قال الله تعالیٰ الذین یذکرون الله قیاماً وقعوداً وعلی جنوبهم وقالت عائشة رضی الله عنها کان النبی صلی الله علیه وسلم یذکر الله علی کل احیانه وان انضم الی هٰذا القیام

جنیک شی ذکر کوونکے وی او دوام ورکړی په دے حالت الدے سببه چه وجد وحال پرے غلبی او فیض نازل شوے ایا روا دے چه په اختیاری کوی او که بی اختیاره او ایا روا دی چا ته چه ده منعه کړی او زجر ورکړی.

جواب :- هیڅ انکار په دے کښے نشته همدا رنګه سوال شیخ الاسلام سراج الدین بلقینی ته هم شوے وو هغه هم جواب ورکړے وو چه انکار نشته په دے کار او منع کوونکی ته اجازت نشته چه هغه دے منع کړی لیکن څوک چی چه منع کوی هغه ته تعزیر لازمه دے او همدا عین سوال د علامه برهان الدین انباسی نه هم شوی وو او هغه هم همدا رنګه جواب ورکړے وو لیکن د ومره زیاته کړیده چه صاحب د داسی حال مغلوب دے او منکر محروم دے شوی ده نه دے څکلے خوند د تواجد او نه دے صفا کړے ده دیاره شراب د محبت په اخر د جواب کښے وئیلی دی چه سلامتی په تسلیمیدو د دی ډلی کښے ده او همدا رنګه جواب ورکړے څنی پیشوایانو د حنفی مذهب و مالکی مذهب ټولو د دی سوال سره موافقه کړیده بی له مخالفت نه .

زه وایم څنګه انکار کوی دولاړی ذکر نه

رقص او نحوه فلا انکار علیهم فذلک
من لذات الشهود والمواجید وقد
ورد فی الحدیث رقص جعفر
بن ابی طالب بین یدی النبی صلی الله
علیه وسلم لما قال له اشبهت خلقی
وخلقی وذلک من لذة هذا الخطاب
ولم ینکر ذلک علیه النبی صلی الله علیه وسلم
فکان هذا اصلاً فی رقص الصوفیة لما
یدرکونه من لذات المواجید وقد صح
القیام والرقص فی مجالس الذکر والسماع
عن جماعة من کبار الأئمة منهم شیخ الا
سلام عز الدین بن عبد السلام.

په تحقیق سره فرمائیلی دی الله چه هغه کسان چه
ذکر کوی په ولاړی، ناسته او څنګونو او حضرت انکه
اغضرت صلی الله علیه وسلم به هر وخت ذکر کولو
د حضرت عائشی رض په روایت توګه دی ولاړی سره
رقص یا نور حالات هم منکر ددی انکار تری ملا ے
په کار، داکاره شهود و دخوند وا او وجد و تو کښې
پیدا کیږی او په تحقیق سره وارد شوی په حدیث
شریف کښې چه رقص کړ دی جعفر ځوی د ابی طالب
هکښې د پیغمبر علیه السلام هرکله چه ته ورته ووئیلی چه
ته زما سره په پیدائینت او اخلاقو کښې یوشی یې
او دا رقص په سبب ددی خوند ددغه خطاب
داغضرت صلی الله علیه وسلم او انکار ونه کړ ورته
ته نبی علیه السلام نو شو دا حدیث اصل په باره د رقص د صوفیانو کښې هغه چه مونده کوی
دی خوند ونه د وجد ونو او په تحقیق سره صحی کښلی دے رقص او ودریدل په مجالسو
د ذکر او سماع کښې یو تولی د لویو ائمه و بعضی د دوی نه شیخ الاسلام عز الدین بن عبد السلام دے.
الحدیقة الندیه شرح طریقة محمدیه. صفحه ۵۴۳ ، ۵۲۴ کښې لیکلی دی.

رأیت فی حق فقراء الصوفیه ووجدت
اس یتکلمون فیهم بانواع الکلام فان
ذلک کله حسدٌ وبغضٌ وحقدٌ وظنونٌ
سیئةٌ واوهامٌ شیطانیةٌ استولت

په حق د فقراو صوفیا نو کښې ما وکتل او
خلق خبری کوی قسم قسم خبری دا تول حسد
بغض، بدګمانی، شیطانی وهمونه دی چه په
زړه ونو د اکثر و خلکو وجی د ډیر غفلت نه

علی قلوب غالب الناس من شدۃ الغفلۃ
واستیلاء الجهل والغرور وکثرت الافتراء
واستسهال العجوز والبهتان فی حق بعض
من بعض والاخوان طریق الوجد
والتواجد الذی تعلمه الفقراء الصادقون
فی هذا الزمان وبعده کما کانوا یعلمونه
من قبل فی الزمان الماضی نورٌ وهدایۃٌ
واثر توفیق من الله تعالیٰ وعنایته ،
قال المناوی رحمة الله علیه فی طبقات
الاولیاء فی ترجمة الشیخ ابراهیم الدسوقی
قدس الله سره انه قیل للجنید قدس سره
ان قوماً یتواجدون ویتمایلون فقال
دعوهم مع الله یفرحون فانهم قومٌ
قطعت الطریق اکبادهم وخرق نصب
فؤادهم وضاقوا ذرعاً فلا حرج علیهم
اذا تنفسوا مداواة حالهم ولو ذقت مذاقهم
عذرتهم فی صیاحهم وشق ثیابهم
وقال النجم الدین الغزی رحمة الله علیه
فی حسن التنبیه عند ذکر حال الموهین
فی الله فی باب تشبه السعا قل

او دوی د ماغلی د جهل او غرور او ډیری
شویدی افتراګانی او بهتانونه په حق د بعضو
کښی د بعضونه او که داسی نه ئی نو طریقه
د وجد و تواجد هغه چه تعلیم ورکوی
صادق فقراء په دی وخت کښی او وروسته
وختونو کښی لکه چه ورکا دوی چه تعلیم به
ورکولو هغې کښی په زمانه ماضی کښی دا نور
هدایت ، او بخښش دے او اثر د توفیق
دے د الله تعالیٰ نه .
و ویلی دی مناوی په طبقات الاولیاء کښی
چه حضرت جنید بغدادی ته او ویلے شو
چه صوفیهٔ کرام تواجد ونه او نور
کوی هغه او ویل دوی پریږدی د خدا
سره چه خوشحالی کوی او دوی داسی
ده چه پرے کړیدی لارے ځګرونه
دوی او شلولی ده پرده د زړونو د
او تنګ شویدی د دوی
پس حرج و بهانه او که وه څکی مزه د دوی
معذوره به وه ګڼی دوی په چغو کښی او
شلولو د جامو کښی او نجم الدین غزی

بالمجنون واليه اشارة بقوله صلى الله
عليه وسلم اكثروا ذكر الله حتى يقول
مجنون رواه الامام احمد وابو على و
ابن حبان والحاكم وصححاه عن ابى
سعيد رضى الله عنه وروى ابن ابى
شيبه عن ام سلمه قال لم
يكن اصحاب النبى صلى الله عليه وسلم
متحرفين ولا متهاونين وكانوا يتناشدون
الشعر فى مجالسهم ويذكرون امر
جاهليتهم فاذا اريد احدهم على شيئ
من امر دينه دارت حماليق عينه
كانه مجنون وربما غلب الوله على اهل الله
تعالى والوجد حتى يغيبوا عن وجودهم
فتبدو منهم احوال وافعال لو صدرت
عن احد وهو مشاهد الفعل والاحساس
بين يديهم لحكموا عليه انه خرج عن حد العقل
والحقوا تلك الاحوال باحوال المجانين
كالرقص والدورات وتخريق الاثواب
وهى حالة شريفة علامة صحتها ان
تحفظ على صاحبها اوقات الصلوٰة

و نيلي دى په باره دَ نيكى خبرتيا
په وخت دَ ذكر دَ حال دَ عاشقانو
او محبينو د الله كښې
په باب د مشابهت كولو د هو بنيار سړى د ليونى سره
په دې كښې اشارة ده قول د پيغمبر عليه السلام ته چه هغه
فرمائى ډير ذكر كوئ ترڅو چه خلق درته ليونى او وائى همدا رنګه
ابى سعيد رض فرمائى چه د پيغمبر عليه السلام صحابه نه
متحرف كونكى وو او نه سپكه وونكى په مجلسونو كښې به
د جاهليت د زمانى شعرونه ويل او د جاهليت د وخت
كار ونه به يادول ليكن كه كوم يو به د دين
يو كار ته اراده كوله د سترګو كاسې به ئې د ليونو په شان
ګرځيدلې ډير كرت په اهل الله باندې وجد عشق
او واوله غلبه كوى . تردى چه ځانونه ترى ورك
شى نو ظاهر يږى د دوى نه بعض حالات او كارونه
كه د يو چا نه صادر شى او دوى ليدونكى د كار
او احساس وى نو خامخا به حكم اوكړى په دې چه دغه
باندې چه دا د عقل نه بهر دے او دى حالت ته
به د ليونيانو حالت او وائى لكه رقص تاويدل
يا د جامو څيرول او دا حالت شريف دے علامه
د صحت د دى دا ده چه حفاظت اوكړى شى په

وسائر الفرائض فيرد عليهم فيها عقولهم وهذا حال جماعة من اولياء الله منهم ابوبكر شبلي و ابو الحسن النوري و سمنون المحب وسعدون المجنون وامثالهم.

په صاحب د دی حالت وختونو د لمانځه نو راځی دوی ته عقلونه او دا حالت دیو تولی د اولیاو د ے لکه ابوبکر شبلی رح ابو الحسن النوری رح، سمنون محب رح او سعدون مجنون رح او د دوی په قسم نور.

فتاوی عزیزیه په صفحه ۳۵۲ کښې لیکلی دی.

« ترجمه »

قال العلماء ان السماع والقول والرقص الذی یفعله المتصوفة فی زماننا حرام. وجوزه اهل التصوف واحتجوا بفعل المشائخ من قبلهم قال وعندی ان ما یفعلونه غیر ما یفعله هؤلاء فان فی زمانهم ربما ینشد شعر فیه معنی یوافق احوالهم فیوافقه ومن کان له قلب رقیق اذا سمع حکمة توافقه علی امر هو فیه ربما یغشی علی عقله فیقوم من غیر اختیار ویخرج الحرکات منه من غیر اختیاره وذلك مما لا یستبعد ان یکون جائزا مما لا یؤخذ به.

حلوانی ویلی دی چه سماع خبری او رقص هغه چه د دی زمانی د تصوف دعویداران ئی کوی حرام دی. او روا کړی دی صوفیانو او دوی دلیل نیولے چه مخکنیو مشائخو به دا کار ونه کولے او ویلی دی صاحب د کتاب چه زما په نزد دا چه هغه چه دوئی کوی د مخکنیو به شکل نه دی ځکه د هغوی په وخت کښې به شعر ئی ویل کیدی په معنی د شعر کښې به د دوی سره موافقه راغله دوی به هم موافقت کولو یعنی وجد به ورته راتلو او د چا به چه زړه نرم ووچه کله به ئی حکمت واوریدو او موافقه به لرله د هغه کار یا مقام سره چه دی پکښې وو اکثر به پری بی هوشی راتله او دی اختیاره به او دریده او وتل به حرکتونه د دانه بی اختیاره او دلری نه چه جائز دی شی د هغه اعتدار ونه شی او کیږی چه مواخذه پری نشته.

رد المحتار علی الدر المختار په صفحه ۳۰۷ ـ ۳۰۸ کښې لیکلی دی.

ثم قال التحقيق القاطع للنزاع في امر الرقص والسماع يستدعي تفصيلاً ذكره في عوارف المعارف واحياء العلوم ما اجاب به العلامة النحرير ابن كمال بقوله .

ما في التواجد ان حققت من حرج
ولا التمايل ان خلصت من باس

فقمت تسعى على رجل وحق لمن
دعاه مولاه ان يسعى على الراس

الرخصة فيما ذكر من الاوضاع عند الذكر والسماع للعارفين الصادقين اوقاتهم ووقفوا الى احسن اعمال السالكين المالكين لضبط انفسهم عن قبائح الاحوال فهم لا يستمعون الا من الاله . ولا يشتاقون الا اله . ان ذكروه ناحوا وان شكروه باحوا وان وجدوه صاحوا وان شهدوه استراحوا وان شرحوا في حضرة قربه ساحوا اذا غلب عليه الوجد بغلباته وشربوا من موارد ارادته فمنهم من طرقته طوارق الهيبة فخر وذاب ومنهم

بيان دى ويلي تحقيق چه غوڅوونكي دجګړې وى په رقص او سماع كښې تفصيل غواړي ذكر كړې يې په عوارف المعارف او احياء العلوم هغه چه جواب وركړى دى ابن كمال پاشا پدى قول سره .

نشته په تواجد كښې څه نقصان چه حقيقي وى وجد ستا + او نه په حركت كښې باك شته كچرته ته مخلص ئې .

پس جګ شوې منډه دې كړه په خپو نو دا موافقت دے د هغه چا سره چه خدائ بللى وى په سر منډه وهى .

او رخصت په هغه وجد ونو كښې چه په وخت د ذكر او سماع كښې صادقه عارفانو ته بعضو اوقاتو كښې پيدا كيږى چه خپل وختونه نيكو عملونو ته وقف كړي دوى سالكان دى قدرت مونده ونكي د نفس په كلك كولو د بد و حالاتو نه . او دوى نه اورى مګر د الله له طرفه او نه مشتاق كيږى مګر د خدائ له طرفه چه الله پاك يا د كړي ژاړي ـــ ـــ چه مونڅ كړي اواز كوى او چه ويې ګوري په ارام شي او چه كله مشرف شي په حضرة قرب د ... خدائ نو سياحت كوى او كله چه غلبه اوكړي پرے باندے وجد په ډير و غلبو سره

من برقت له بوارق اللطيف فتحركت وطاب ومنهم من طلع عليه العجب من مطلع القرب فسكر وغاب هذا ما عن لي في الجواب ظاهر

او دوی وه ځلکی د ځایونو د ارادے د دیره نو بعض د دوی نه وه ټکوی هغه لره ځایونه د ټکولو د هیبت نو را پریوزی او ویلی شی او بعض د دوی هغه څوک دی چه ده ته بریښنا وشی د ځایونو د بریښنا د لطیفونه نو حرکت وکړی او خوشحاله شی او بعض د دوی نه هغه څوک دی چه را وه خیژی پسے بانده عجبت او غائب شی د ځایونو د قربته نو بې هوشه او غائب شی ما هغه خبره ده چه ماته په جواب کښې ظاهره شویده.

۲ـ فتح المعين شرح كنز تصنيف العلامة سيد ابو سعود المصري الحنفي رح په صـ ۳۴۰ جـ ۳ كښې ليكلي دي.

ثم رأيت بخط شيخنا ان من الفقهاء من منع من الرقص ومنهم من لم يمنع حيث وجد لذة الشهود وغلب عليه الوجد واستدلوا بما وقع لجعفر رض وسيدنا علي بن ابي طالب لما قال له عليه السلام اشبهت خلقي وخُلقي فحجل اي مشى على رجل واحد وفي رواية رقص من لذة هذا الخطاب ولم ينكر عليه السلام رقصه فجعل ذالك اصلاً لجواز رقص الصوفية عند ما يجدونه من لذة المواجيد في مجالس الذكر والسماع وفي التاتارخانية ما يدل على جوازه للمغلوب الذي حركاته

بیا می ولیدل په خط د خپل شیخ زمونږ چه بعض فقهاؤ نه هغه څوک دی چه منع کوی رقص او بعضو نه ـ منع کړی چا چه د شهود د خوند لیدلی وی او وجد پری غالبه شوی وی او دلیل نیسی هغه چه واقع شوی وه حضرت جعفر رض او حضرت علی رض ته لکه چه حضرت جعفر رض ته انحضرت ﷺ وفرمائیل چه ته زما سره په پیدائش او په اخلاقو کښې مشابهت لری نو حجل ئی اوکړو یعنی په یو خپه لاړو او په یو روایت کښې دی چه رقص ئی اوکړو په سبب د خوند د دغی خطاب او پیغمبر علیه السلام د دغی رقص نه انکار اونکړو نو دا دلیل شو په باره د رواوالی د رقص د صوفیانو هغوی ته چه ذکر په مجلسونو کښې د وجد په سبب پیدا کیږی او په تاتارخانیه فتاوی کښې ذکر دی هغه چه دلالت کوی په رواوالی کوی په حق د داسی مغلوب الحال سړی کښې دی

كحركات المرتعش وبهذا افتى البلقيني وبرهان الدين الابناسي وبمثله اجاب بعض الحنفية والمالكية ومحل ذلك اذا خلصت نية وكانوا صادقين في الوجد مغلوبين في القيام والحركة عند شدة الهيام والشي تارة يتصف بالحلال وتارة بالحرام بالاختلاف المقصد ـــــ الخ .

چه حرکات ئې په مثل د حرکاتو د لړزېدونکي وي يعني اختيار ئې سلب وي پدې باندې فتوی بلقيني رح او برهان الدين ابناسي رح ورکړې ده دی په مثل بعض د حنفيه او مالکيه مذهبونو فقهاؤ ـ ورکړې ده او د دې ځای د حلال والي دا دی چه کله صادقان وي په وجد کې او په ولاړه او په ورانه مغلوب وي او په وخت د سخت والي د جوش کې او يو شی کله متصف کېږي په حلالوالو او کله په حراموالو يعني يو شی من جهت حلال وي او من جهت حرام وي .

﴿ د وجد ثبوت د مختلفو کتابونو نه ﴾

١ کيميا سعادت رکن دويم صـ ٣٨٦ کښې ليکلي دي .

در سماع حرکت ورقص وجامه دريدن وهر چه آن مغلوب باشد وبی اختيار بود بدان ماخوذ نبود وهر چه باختيار کند تا بمردم نمايد که وی صاحب حال است ونباشد اين حرام بود واين عين نفاق بود .

مخکښې په صـ ٣٨٧ کښې ليکلي دي . اما جامه دريدن باختيار شايد که اين ضايع کردن مال بود اما چون مغلوب باشد روا باشد وهر چند که جامه به اختيار درد ليکن دران اختيار مضطر باشد چنانچه نالۀ بيمار اگر به اختيار بود ليکن اگر خواهد که نه کند نتواند ورقص مباح است که زنگيان در مسجد رقص کردند عائشه نظاره شد رسول عليه السلام گفت يا علی تو از منی ومن از تو از شادی اين رقص کرد چند بار پای برزمين زد همچنان زيد رض وجعفر رض .

٢ الغنيه تصنيف شيخ عبد القادر جيلاني رح په صـ ١٦٧ کښې ليکلي دي .

ولا يری من نفسه البتة حالا الا ان ترد عليه تاخذه عن التميز والاختيار فتحرك اعضاءه وجوارحه

او نه محسابوي د ځان نه څه خاص حال مګر هلته چه څه فيض ورته وارد شي او د دې د تميز او اختيار نه ووباسي نو اندامونه او جوارح ئې خوځېږي .

۲ قطب الارشاد تصنیف فقیرالله حنفي جلال آبادي په صـ۵۷۲ کښې لیکلي ...

ومن وقع سيره فيها بالتفصيل حبس
فيها فلم تزل عنه الشوق والطلب
ولم يفارق الوجد والتواجد فاصحاب
الوجد والتواجد ليسوا الا اصحاب التجليات
الصفاتية وليس من التجليات الذاتية
لهم نصيب ما داموا في الشوق والوجد
والتواجد وقد عرفت مما مران اهل
الوصول الى النهاية الذين احياهم
الله بعد الفناء الاتم وهو الفناء في
الذات هم اهل التمكين واما اهل التلوين
فهم ارباب القلوب وفناء القلوب
في الصفات.

(په صـ۵۲۳ او صـ۵۲۴ کښې لیکلي دي)

لان الطريق مع كثرة عددها محصورة
في ثلاث انواع.

۱ـ طريق ارباب المعاملات بكثرة
الصوم والصلوٰة وتلاوة القرآن والحج
والزكاة والجهاد وغيرها من الاعمال
الظاهرة وهو طريق الاخيار

دچا چه سیر په تفصیل داسماؤ صفاتو کښې واقع شي نو ...
شي یعنې نزول تام لې و نه شي نو همیشه په شوق او طل...
کښې وي او وجد او تواجد ترینه کیږي نو صاحبان ...
وجد او تواجد د تجلیاتو صفاتیه وُ نه برخمن ... دي
د فیوضاتو د تفصیل داسماؤ صفاتو پورې د دوي تر...
ارتباط لري ترڅو چه په وجد او تواجد کښې وي ...
په تیرو بحثونو کښې مو پیژندلي دي چه انتهائي رس...
هغه خلق دي چه ژوندي کړي وي خدای تعالیٰ ...
د مرګه یعنې چه وروسته د کاملې فنا نه په ...
بالله مقام مشرف شوي وي چه دي ته فنائي ذ...
وائي او صاحبان د تمکین ورته وائي لیکن هر چه
تلوین خاوندان دي هغوي ته ارباب قلوب ...
یعنې چه فنا د زړونو ئي په تفصیل داسماؤ صفاتو
واقع وي.

خدائی ته د رسیدو لارې سره د ډیر والي په ۳ قسم...
کښې محصورې شویدي.

۱ـ اول قسم ته ارباب معاملات وائي دا هغه څوک ...
چه ډیر لمونځونه، روژې، تلاوة دقران پاک، ...
زکات او جهاد او داسې نور نیک نیک کارونه کو...
دي ته لاره داخیارو وائي نو وصل شوي ...

فالواصلون بهذا الطريق في زمن الطويل اقل من القليل.

طريقه سره په ډیر واوږدو زمانو کښې ډیر کم خلق.

٢ طريق ارباب المجاهدة والرياضات في تبديل الاخلاق وتزكية نفسه وتصفية القلب وتخلية السر وتجلية الروح والسعي في مايتعلق في عمارة الباطن وهو طريق الابرار فالواصلون بهذا الطريق اكثر من ذلك الفريق ولاكن وصول ذلك من النوادر.

٢ دوهم قسم ته ارباب مجاهدة او ریاضات وائي یعني دوي د پاره په بدلولو د اخلاقو او د تزکیه د نفس او د تصفیه د زړونو او تخلیه د سِر او روښانه کولو د روح یا نور هغه څه چه د باطن په جوړولو مربوط وي کلکې مجاهدې او ریاضتونه کوي چه دې ته د ابرار طریقه وائي نو وصل شویدي پدې لاره د اولني نه ډیر دي لیکن بیا هم پدې لاره کښې وصل کیدل د نادراتو نه دي.

٣ طريق السائرين الى الله تعالى والطائرين بالله تعالى وهو طريق للشطارين اهل المحبة والسالكين بالجذبة فالواصلون منهم في البدايات اكثر من غيرهم في النهايات وهذا الطريق المختار.

٣ دریم قسم ته طریقه د تلونکو خدائی لره او الوتونکو خدائی طرفته ده دا هغه نښایسته لار د محبت د خاوندانو ده چه دوی تلونکی خدائی طرفته په واسطې د جذبې سره نو د دې لارې مبتدیان د نورو لارو د منتهیانو نه زیات خدائی ته وصل شویدي او دا غوره لاره ده په ټولو لارو کښې.

٤ احياء العلوم الدين تصنيف امام غزالي رح د صفحه ٢٦٨ څخه شروع تر صفحه ٣٠٦ پورې ټول د سماع او د وجد احکام بیان کړیدي بهتره دا ده چه باید ټول مطالعه کړي تر څو چه زړه شک ورک شي خو زه یو څو ټکي مشت نمونه خروار په طور د لته ذکر کوم.

ومن اسباب الوجد السماع ومجالسة

او د جملې د اسبابو د وجد نه یو اوریدل د ښه

الصالحين والخائفين والمشتاقين
والناشئين فمن جالس شخصاً
سرت اليه صفاته من حيث لا يدري
و يدل على امكان تحصيل الحب
غيره من الاحوال بالاسباب قول
رسول الله صلى الله عليه وسلم دعائه اللهم ارزقني
حبك وحب من يحبك وحب من
يقربني الى حبك .

وكل ما يوجد عقيب السماع في النفس
فهو وجد فالطمانية والاقشعرار
والخشية بين القلب كل ذلك وجد
واعلم ان الفهم قد يختلف باحوال
المستمع فيغلب الوجد على مستمعين
بسبب واحد هما مصيب ف
الفهم والاخر مخطئ او كلاهما مصيبان
وحصول هذه الاحوال في القلب -
بالسماع سببه سر الله تعالى في مناسبة
النغمات الموزونة للارواح وتسخير
الارواح لها وتاثرها بها شوقاً وفرحاً
وحزناً وانبساطاً وانقباضاً ومعرفة

اوازه دی او ناسته د نیکانو د خلقو ...
عاشقانو او عاجزانو کونکو سره د څوک چه ...
طبقو ده یو سړی سره یا د یو سړی کینی نو منتقل
کیږی ده مبتلی ته صفات د هغه صاحب پیدا ...
طریقه چه د ... نه پوهیږی او دلالت پدی ...
د ... چه د محبت او نور وعلوم حالیه ...
حصول امکان پکښی موجود دے او د ...
کله انحضرت صلی الله علیه وسلم دعا کړیده چه (ای ربه ستا ...
او ستا د هغو یانو محبت می نصیب کړی او محبت
هغه چا چه ستا محبت ته می نزدی کوی .

او هر هغه شه چه د سماع په نتیجه کښی په نفس ...
پیدا کیږی هغه وجد دے نو ارام، رپیدل او
زړه ویره دا ټول وجد دے پوه ش...
چه پوهیدل نظر په احوالو د اوریدونکی ...
په وجد حالاتو کښی اختلاف پیدا کوی لکه چه ...
سبب په اوریدونکی غلبه د وجد کیږی خو ...
پوهه کښی یو حق ته وصل وی بل خطا شوی وی ...
یا به ټول حق ته رسیدلی وی او پیدا کیدل ...
داسی حالاتو زړه کښی په سبب د اوریدو ...
نغمه اوازو د الله سر خدائی دے چه

السبب فی تاثیر الارواح بالاصوات من دقائق علوم المکاشفات البلید الجامد القاسی القلب المحروم عن لذات السماع یتعجب من التذاذ المستمع ووجده واضطراب حاله وتغیر لونه .

موزونو مناسبو نغمو روحونه ترتاثیر لاندی راځی او شخص کیږی چه دغه کله شوق او خوشحالتیا لو کله غم او کله سبط او کله قبض مینځ ته راوړی او پیژندل د سبب چه ارواح په واسطه د غږونو څنګه تر تاثیر لاندی راځی دا دغه باریکه مسائلونه دی په علومو مکاشفاتو کښے ـ لیکن سخت زړه انسان د خوندونو د سماع نه محروم وی نو تعجب کوی د حالاتو د صاحب حال نه دغه د وجد او لړزیدو او د رنګ د تغیر کیدو څخه چه ما څه واقع شو .

او همدارنګه امام شهاب الدین سهروردی رح په عوارف المعارف ص۱۰۸ څخه ص۱۳۱ پورے او په ص۲۵ کښے د وجد او سماع تول احکام بیان کړیدی نو په وخت د حاجت کښے دے هلته مراجعه اوشی . فقط

د مکتوبات شریف امام ربانی رح د شپږم حصے د (۱۱۳) نمبر خو کر بشے ، (ازینجاست که سماع و رقص و صیحه و اضطراب و امثال اینها که از احوال ظاهر ست و از اذواق صوریه نزد ایشان عزیز الوجود ست و عظیم القدر ـ وایضا حصه هفتم دفتر دوم مکتوب ۴۴ ص۵۲) ـ درجه سیوم از متابعت اتباع احوال و اذواق و مواجید آن سرور است علیه وعلی آله الصلوة والسلام که بمقام ولایت خاصه تعلق دارند رح

د صحابه کرامو تابعینو او مشهورو اولیاو نه د وجد په باره کښې ثبوت :

په مشکوٰة شریف ص۱۶۱ کښے یو اوږد حدیث ذکر دے چه خلاصه د کلام ئی دا دے .

راوي مبارك نقل كوي چه ابي هريرة رضي الله عنه يو حديث بيانولى خلق ترې چاپېره ككړ دي هم ورته
غامخ كيناستم حضرت مبارك اوفرمائيل چه زه درته حديث بيانوم حضرت حديث چه ما پيغمبر صلى الله عليه وسلم نه اوريدلى
دى ددى سره وې بانده بې هوشۍ راغله چه بيرته راپه خود شو بيائې اوفرمائيل چه زه حضرت حديث
بيانوم چه دې كوټه كښې صرف زه او نبي صلى الله عليه وسلم وو بيا بې هوشه شو په دريم ځل بيا داسې ځل او شو
چه راپه خود شو وې وئيل چه نبي صلى الله عليه وسلم فرمائيلي دي چه په درې كسانو باندې مجتهد او ريا سرزد
علم عالم او مجاهد او سخي. كله چه دا قصه حضرت معاويه رضي الله عنه ته ياده شوه حضرت مبارك
ډير سخت او ژړل حتى چه مونږ گمان اوكړو چه دا مړ شو وروسته بيا په هوش شو
تبليغي نصاب په ملا كښې د حضرت ابن مسعود رضي الله عنه حالات بيان كړي او ليكلي ئې د ي
ابو موسى اشعري وائي چه څه كله مونږ ديمن نه راغلو نو څه زمانې پورې مونږ ابن مسعود رضي الله عنه
داهل بيت نه گڼړلو ځكه چه ده او د ده مور تله راتله د حضور صلى الله عليه وسلم په كور كښې ډومره وه لكه
چه څرنگه د دې كور خلق وه «بخاري» ليكن د دې خبر وسره ابو عمرو شيباني رضي الله عنه وائي چه زه
د ابن مسعود رضي الله عنه سره د يو كال پورې او سيدم ليكن ما ده يو خبره هم وانه وريده چه د حضور صلى الله عليه وسلم
طرف ته ئې نسبت شوى وي او كه چيرته به ئې حضور صلى الله عليه وسلم ته نسبت كولو په وجود مبارك به ئې
"رپېدې" راغلې عمرو بن ميمون وائي چه زه به د جمعې ورځ په ورځ يو كال پورې ابن
مسعود رضي الله عنه ته ورتلم ما د ده نه حضرت خبره چه په كومه كښې حضور صلى الله عليه وسلم ته نسبت شوى وي نه
اوريدلې يو ځلې ئې حديث بيانولو چه په شبه بانده ئې دا او وئيل چه حضور صلى الله عليه وسلم فرمائيلي دي
نو په بدن ئې "رپېدې" راغلو او سترگې ئې داو نيكونه كې شوې په تندې ئې خوله راغله
او رگونه ئې او پړسيدل. په روايت مقدمه او خبر د مسند احمد سره".

واعلم ان شان نور الايمان
ان يرق القلب ويصفه عن كدوراته

پوه شيه چه شان دنور د ايمان دا دې چه زړه
نرم شي او صفا شي د كدورتو او تاريكو د نفس نه

صفات النفس وظلماتها يلين
قسوته فيلين الى ذكر الله ويجد
شوقا الى الله وهذا حال اهل البداية
واما حال اهل النهاية فالطمانينة
والسكون بالذكر ولما جاء
قوم حديث عهد بالاسلام
فسمعوا القرآن كانوا يبكون و
يتاوهون فقال ابوبكر رض هكذا كنا
في بداية الاسلام ثم قست
قلوبنا يشير بذلك الى النهاية
في الاطمنان.

او نرمتي په نرمئ بدله شي د خدای ذکر ته مساعد
او دے شوق او ذوق مونده کوي دا حالے د مبتديانو
دے د منتهيانو حالت سكون او ارام دے په ذكر
كښے هر كله چه يو قوم راغلے وو د عهدا وبيعت
خبرے دپاره نو قرآن ئې واوريده و نو دوي ژړل
او آه اوه ئې كول ابوبكر صديق رض اوفرمايل چه مونږ
هم ووپه سر د اسلام كښے
بيا زمونږ زړونه سخت شوا شاره
اوكړه يدے كښے نهايت اطمنان ته

دا بو رته حديث په لاندي كتابو كښے ذكر دے. تفسير روح البيان ص ٣+٣+١٣/٣+٢ . قطب الارشاد ص ٥٧١ . كيميا سعادت ص ٣٨٧ عوارف المعارف ص ١١٧ .

یادداشت | د بورتني حديث شريف نه دا معلومه شوه چه په ټولو صحابه كرامو رض په ابتدا كښے حالت د ژړا آه اوه راغلے دے او بل دا هم معلومه شوه چه دا حالت په منتهيانو او اهل تمكين نه راځي او بل دا هم ترې معلوميږي چه انتها ته هغه خوك رسيږي چه د مبتديانو د ا بورتني حالات پرې تير شوي وي . كه نوي ځان او ټول مونږ په اهل تمكين
حافظ ابي نعيم په حليه ص ٨٥/١٠٢ دا بو صالح په روايت سره يو حديث بيانوي چه ضرار بن ضمرة الكناني حضرت معاويه رض ته اوفرمايل چه د حضرت علي رض صفات راته بيان كړه هغه د حضرت علي رض صفات شروع كړه چه په اخر كښے ئې دا جمله ليكلي دي چه او بهيدلي او ښكلي د حضرت

[illegible]

معاویه رض په گیره کښې مبارک چه طاقت ئې د بند ولو نلری او په نسلونو به ئې او بیګی پاکوله.
او په سره نتول قوم ژړا ونیوله.

حافظ ابونعیم په حلیه ص ۸۸ ج ۱ کښې لیکلی دی چه مقصد ئې داسی دی چه د بیلی دی
قتیبه چه حضرت طلحه رض بانده فرنتوتم وی لید وچه بی هوشه رقم ناست وو.

عن نوفل بن ایاس الهذلی
قال عبد الرحمٰن بن عوف
لنا جلیس وکان نعم الجلیس
وانه انقلب بنا یوما حتی دخلنا
بیته ودخل فاغتسل ثم
خرج فجلس معنا واتینا
بصفحة فیها خبز ولحم فلما
وضعت بکی عبد الرحمٰن بن
عوف فقلنا له یا ابا محمد ما
یبکیک قال هلک رسول الله
صلی الله علیه وسلم ولم یشبع
هو واهل بیته من خبز شعیر

د نوفل ځوی د ایاس الهذلی نه روایت دے هغه
وئیلی چه عبد الرحمٰن ځوی د عوف زمونږ سره
بوتلو
ښه ملګری وو یوه ورځ ئې کورته بنه غسل
ئې اوکړو بیا را او وتو مونږ سره کیناستو
مونږ ته غوښه او روټی چه کیښودلے وې ژړل
مونږ ورته او وئیل ولی ژاړی هغه او وئیل
چه پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام وفات
شو لیکن دے او کور ئې دوړ بشو په روټه
ماړه نشو.

عن ابن شهاب الزهری قال زعموا
ان عبد الله ابن رواحه بکی حین اراد الی
موته وموضع فی شام فبکی اهله
حین راوه یبکی فقال والله ما بکیت جزعا

ترجمه
دابن شهاب الزهری نه روایت دے
چه عبد الله ځوی د رواحه د مرګ نه
کښې ژړل کول ولا به چه د دې ژړا
لیده ژړل ئې هغه وئیل قسم دی

من الموت ولاصابة اکم ولکن بکیت من قول الله عز وجل وان منکم الا واردها کان علی ربك حتما مقضیا فایقنت انی واردها ولم انجو منها املا حلیه ۱۱۸ ج ۱

په خدای جل جلاله وی چه ما ژړل د مرګ سخت نه ژړوی بلکه زه د دغه منکوره ایت په وجه ژاړم زما یقین دے چه زه دوزخ ته ننوزم بیا به راوته وزم.

نوټ: تعریف کبنے وئیل شوی چه ژړا حالت د وجد دے خو چه د غم یاد د ړد نه نوی

۸ حافظ ابی نعیم په حلیه ص ۱۴۳ ج ۱ د خباب بن الارت په حالاتو کبنے لیکلی دی چه کوم د جملی په مخ وهونکو او ژړیدونکو نه. کان من النواحین البکائین "

۹ د عمر بن سعد په حالاتو کبنے حافظ ابی نعیم په حلیه ص ۲۴۴ کبنے لیکلی دی.

قال فاخرج الدنانیر فدفعها الیه فقال بعث بها الیك امیر المؤمنین فاستعن بها فصاح وقال لا حاجة لی فیها

ترجمه: وائی چه راویستلے دنانیر پس ده ته ئے ورکړه او وئیل چه رالیږلی امیر المؤمنین تا ته چه پدے سره حاجت پوره کړه نو هغه چغه اوکړه او وئیل چه زه حاجت نلرم.

۱۰ حافظ ابی نعیم په حلیه الاولیاء ص ۲۴۵ ج ۱ کبنے د سعید بن عامر رضی الله عنه په حالاتو کبنے د خالد بن معدان په روایت سره یوه قصه بیانوی چه حضرت عمر رضی الله عنه کله چه د حمص علاقے ته او رسیدلو د خلقو نه ئے د هغه خلقو د والی یعنی سعد بن عامر رضی الله عنه تپوس اوکړو چه څه شکایت تری لری. هغوی تری شکایت لوټه اوکړو چه څلور ئے ماوو.

قال ما تشکون منه قالوا یغنظه الغنظة بین الایام قال ما تقول قال شهدت مصرع خبیب الانصاری بمکة وقد بضعت قریش لحمه ثم حملوه علی جذعة فقالوا

وو وئیل حضرت عمر رضی چه څه شکایت لری د والی نه هغوی او وئیل چه په منځ د ورځو کبنے کله کله پدے بانډے پریوزی عمر رضی راځی چه عرض نه اوری هغه او وئیل ته څه وائی ده او وئیل چه زه حاضر وم په څنګ د خبیب انصاری کبنے چه مکه کبنے وه

اتحب ان محمداً مكانك فقال والله ما
احب اني في اهلي و ولدي وان محمد
صلى الله عليه وسلم شيك بشوكة ثم
نادا يا محمد فما ذكرت ذالك اليوم
وتركي نصرته في تلك الحال وانا مشرك
لا اؤمن بالله العظيم الا ظننت ان
الله عز وجل لا يغفرلي بذالك الذنب
ابدا قال فتصيبني تلك الغنظة فقال
عمر الحمد لله الذى لم يفل فراستي
فبعث اليه بالف دينارٍ.

قریشو به وړنه غوښې پرېکولې بیا
څانګه کښې نو پهندکړو بیا به ئې
چه ستا خوښه ده چه محمد (ص) دې ستا پر ځای
وی هغه ویل چه زما خوښه نه ده چه
کښې د خپل اهل سره اوسم او سردار دوعالم
په خپه دی اغزی لاړ شی بیا ئې
چه یا محمد (ص) هر کله چه ما ته
ورځ او د ده نه مدد کول را یاد
نو ګمان کووم چه خدای به
هیڅکله معاف نکړی نو به ما
او خفګان راځی خو افسوس
نو د غه وخت کښې مشرک ووم
عمر (رض) او ویل شکر دے چه
کښې نه یم خطا شوی

تنویت: دا سنه وو چه هغه زمانه ټوله اهل حق وو او حق ته تابع وو
د دی زمانې تش په نامه محققین وے نو لا تدی تهاپی به ئې په دوی لن ووی
د حضرت سعید رضی الله عنه د بې هوشی حالت ته به ئې مکر یا تګی یاد شیطان غلبه
دروغ ویلي. او حضرت حبیب انصاری رضی الله عنه باندې به ئې دا تهاپی لن ووی
چه هغه غائبانه یا محمد صلی الله علیه وسلم ویلي او یا ئې د که او ند غائب ته مشرک دے
د پیغمبر خدا علیه السلام عاشق به ئې په شرک متهم کولی
العیاذ بالله من هذه الاعتقادات السیئة
حضرت عمر رضی الله عنه په حق کښې به ئې ویلې چه ته څنګه خبر شوې چه حضرت
سعید رضی الله عنه نیک سړے دے تا خو د علم غیب دعوی اوکړه. خو دا د خدای
فضل او مهربانی ده چه دا نوی په نامه ملیان د امت مسلمه مقتدیان نه دی

۱۱ عن انس ابن مالك ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

ترجمه: د انس ګوی د مالک نه روایت

قال لابي بن كعب ان الله عز وجل امرني ان اقراء عليك قال الله سماني لك قال نعم الله سماك لي قال فجعل ابي يبكي ص۲۵۲ کښې بل روایت دے. فبكى ابي فلا ادري أشوق ام خوف

چه انحضرت ﷺ حضرت ابي خوئ د کعب ته وویل زه مامور شوی یم چه تا باندې د قرآن تلاوت اوکړم هغه ووئیل الله زما نوم اخستې دے هغه ووئیل ستا نوم ئې اخستې دے راوی وائي چه حضرت ابي په ژړا شروع اوکړه - بل روایت کښې دي چه په ژړا ئې پوه نشو [illegible] د شوق نه وه که د خوف نه وه
(حلية ص۲۵۲)

۱۲ عن عبادة بن نسي قال مرني شداد بن وسل فاخذ بيدي فانطلق بي الى منزله ثم جلس بكى حتى بكيت لبكائه فلما سري عنه قال ما يبكيك قلت رأيتك تبكي فبكيت قال اني ذكرت حديثا سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول "ان اخوف ما اخاف على امتي الشرك والشهوة الخفية" الحديث.

۱۲ د عبادة بن نسي نه روایت دے هغه وائي په ما باندې شداد خوی اوس تیریدو زه ئې د لاسه ونیوم خپل کور ته ئې بوتلم بیا کښیناستو ژړل ئې ترڅو چه د ده په ژړا ما اوژړل هرکله چه قرار شو وئ وویل تا ولې ژړل ما وویل ستا د ژړا په نسبت هغه اووئیل ما ته یو حدیث رایاد شو او ژړیدلی م د پیغمبر ﷺ نه وئیل ﷺ په تحقیق سره زه ډیر ویریدونکې په خپل امت (د شرک

۱۳ حافظ ابي نعيم په حلية الاولياء ص۲۸۵ ج ۱ د عبدالله بن عمرو بن عاص رض په حالاتو کښې لیکلي دي.

عن يعلى ابن عطا عن امه انها كانت تصنع لعبد الله بن عمرو الكحل وكان يكثر من البكاء قال ويغلق عليه بابه ويبكي حتى رمصت عيناه — قال وكانت امي تصنع له الكحل.

د یعلی خوی د عطا هغه د مور نه روایت کوي چه هغې به عبدالله خوی د عمرو ته رانجه جوړول ځکه چه هغه به ډیر ژړل او دروازه به ئې ځان پسې پورې کړه او ژړل به ئې ترڅو چه سترګې ئې اوپړسیدې نو ځکه به زما مور د ده سترګو

تړ راغبه جوړه وي .

۱۴ ابونعیم په حلیة الاولیاء ص۱۱۸ ج۱ ۳۲۹ کښې ابن عباس رضی الله عنه تجری الدموع موصوف کړی چه کله به دی او غوښتل ژړل به دی .

۱۵ په حلیة الاولیاء ص۳۳۲ ج۱ کښې د عبدالله بن زبیر رضی الله عنه په حالاتو کښې لیکلی دي .

جئتم من افاق شتیٰ فی غیر تجارة ولا طلب مال ولا دنیا ترجون ماهنا ثم لبی ولبی الناس فما رأیت یوما قط کان اکثر باکیا من یومئذٍ .

ترجمه " یعنی راوی وائی چه عبدالله بن زبیر رض ته تاسو د مختلفو علاقو نه د صحبت او برکت حاصلولو د پاره راغلی نه د دنیائی کټی لپاره نو بیا ده مبارک تلبیه ووئیله او خلکو هم او وئیل د دی ورځی نه زیاته ژړیدونکی ورځ مې نه وه لیدلې .

۱۶ عن سالم بن بشیر بن حجل ان اباهریرة بکی فی مرضه فقیل له ما یبکیک فقال اما انی لا ابکی علی دنیا کم هذه ولکن ابکی علی بعد سفری و قلت زادی . — حلیة الاولیاء ص۳۸۳ ج۱

— د سالم ځوی د بشیر ځوی د حجل نه روایت دے چه ابا هریرة رض ژړل په مرض کښې ورته ووئیلے شو څه شی دے ژړوی هغه او وئیل ستاسی د دنیا په سبب نه ژاړم لیکن په دے ژاړم چه سفر مې لرې دے او توښه مې لږه ده .

۱۷ عن عیاذ بن غنم انه سمع من رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول ان من خیار امتی فیما نبأنی الملأ الاعلیٰ فی الدرجات العلی قوما یضحکون جهرا من سعة رحمة ربهم ویبکون سرا من شدة عذاب ربهم عزوجل یذکرون ربهم بالغداة والعشی فی بیوتهم .

د عیاذ ځوی د غنم نه روایت دے هغه اوریدلی وو د پیغمبر علیه السلام نه چه وئیل ئې په تحقیق سره بهتر د امت زما چه ماته خبر راکړی شوے د ملاء الاعلیٰ نه په اوچتو درجو کښې هغه خلک دی چه د رحمت د فراخئ له وجې په زوره خاندي او سخت عذاب له وجې په پټه ژاړي ذکر د خپل الله جل جلاله ته په ګهیځ او ماښام کښې کوي کورونو کښې صبا او بیګا .

په حلية الاولياء كښې ذكر دي چې حضرت فاطمه رضي الله عنها په ښځو كې يا د ... په مجلس كښې فرمائي
په شعر كښې اشعر ... وارثو فرائيضو " حضرت اوغوايل ، د امكان الوقت حجت

په تبليغ مشاغلو په مجلس كښې ذكر كړي دي چې حضرت علي رضي الله عنه په حال كې لمونځ كاوه چې كل كښې
دغه قلوب " دا او رسولو نو ولي ياري دا ايله دريغه لوستو دكوريږ كټ شو رته اوازاوشو
په خوښه دغه وايي شهادو په يو ياد خوندي دياريار د ښيلو نه مرګ شو دغسې ديوبل صحابي
قصه بيا نوي چې " وردوا الى الله مولٰهم الحق " تو او رسيد و نوچيغه او ويسته او وفات شو
په حليه الاولياء صفحه ٣٢٢ كښې د حسن بصري " ته قول لیکلي دي چې حضرت مبارك فرمائي .

قسم په و پسندي او وي " چې ماموندلي اوليا الله دريغ مصاب اكثره لباس ئې د ورېو و كه تا سې چې ليدلي وسه نو ښايي ايوبه " چې د اليوني دي .	والله لقد ادركت سبعين بدريا اكثر لباسهم الصوف ولو رأيتموهم كاالتم مجانين

ذكور تيره حضرت صلحيانو حالات بيان شول چې مسرحاتو وجها د دوي په حق كښې فرمائي " اصحابي كالنجوم بايهم اقتديتم اهتديتم " اصحاب نما پشان د ستوري دي په هريو
پسې چه تاسو اقتداوكړه او د حضرت په لاره روان شوئ لاره موندونكي يا ستي ئ .

د ويس قرني رحمة الله عليه | په حلية الاولياء صفحه ٢٢ كښې د ويس قرني په حالاتو كښې ذكر دي

د ورېښم كلام زما د رب دي دا مذكوره ايتونه ئې او ويل راوي وائي چې اواز ئې پورته شو زما گمان دا راغي چې بې هوشي پرې راغله .	د حسن كلام (رب) اعوذ بالله من الشيطان الرجيم " ان يوم الفصل ميقاتهم اجمعين " قال لشد شهق شهقة فانحسبه قد غشي عليه

تذكرة الاولياء د خواجه فريدالدين عطار " د ويس قرني " په حالاتو كښې ليكلي دي چې د دغه
مصيبت د د د پيغمبر عليه السلام سره يو تعظيم د شريعت وو چې د مور خدمت كښې مصروف وو

ال غاية حال چه داخفا ونداوه وجلالة پيدا کيږي . همدا ډول په حلية الاولياء ۲/۲ کې ذکر

الام الصحيحة په حالاتو کښې ذکر دي چه حکايت شوي دي چه ويس قرنی دېر قصه خوان

عواس ... حاضر ... په ... دوي د ... چه ... کله ... وکړه چيغه ئې اوکړه

او ... په ... بيهوش شو ... د ... شوه او خلکو به ويل چه ليونی دی

په حلية الاولياء ص ۲/۱۱۱ کښې د ربيع بن خيثم په حالاتو کښې ذکر دي .

عن بكر بن معاذ قال انطلق الربيع بن خيثم وعبدالله بن مسعود الى شاطئ الفرات فمر بتلك الحدادين فلما رأى النيران خر مغشيا عليه .

د بکر ځوی د معاذ نه روايت دی چه هغه وئيلی دی چه ربيع د خيثم ځوی او عبدالله ځوی د مسعود د دريابِ ډکو غاړې ته تللو نو تير شو پرځه د آهنګرانو نو هرکله ئې چه د آهنګرانو د دکان اور وليده وګړنګ شو بيهوشي پرې راغله .

عن ابي وائل قال فلما رأى عبدالله النار تلتهب في جوفه قرأ هذه الآية إذا رأتهم من مكان بعيد سمعوا لها تغيظا وزفيرا الى قوله ثبورا قال فصعق الربيع فاحتملناه فجئنا به الى اهله ثم رابطه الى المغرب فلم يفق ثم انه افاق فرجع عبدالله الى اهله .

په روايت د ابي وائل سره د پورته واقعې متعلق ليکن چه هرکله عبدالله بن مسعود اور د آهنګرو وليدلو چه د دکان مينځ کښې شغلې وهي نو مذکوره ايت ئې ولوستو راوی وائي چه بې هوشه شو ربيع مونږه بار کړو کورته مو يوړو تر ماښامه بې هوشه وو چه کله په خود شو عبدالله کورته لاړو .

حلية الاولياء ص ۲/۱۱۱ کښې ذکر دی .

" ترجمه "

عن عبد الرحمن بن عجلان قال عند الربيع بن خيثم ذات ليلة فقام يصلى

د عبد الرحمن ځوی د عجلان نه روايت دی چه هغه وئيلی چه يوه شپه مو کړيوه د ربيع ځوی د خيثم سره نو ودريدلو مونځ ئې کولو

فمر بهذه الآية "أم حسب الذين اجترحوا السيئات" الآية فمكث ليلة حتى أصبح ما جاوز هذه الآية إلى غيرها ببكاء شديد.

نو چې کله په دغه آيت مذکوره تېرېدو نو ترسهاره همدا آيت تکرارولو او بل آيت ته لا نه تېرېدو او سخت ژړا يې هم ورسره ملګرې وه.

"ترجمه"

٢٠) عن الحسن بن عمر الفزاري عن ثابت اليماني ورجل آخر أنهما دخلا على مطرف وهو مغمى عليه قال فسطعت منه أنوار ثلاثة نور من رأسه ونور من وسطه ونور من رجليه وقدميه قال فهالنا ذلك فأفاق قلنا أنوار سطعت منك قال تلك تنزيل السجدة وهي ثلاثون آية. "خلاصه حديث"

د حسن څوی د عمر فزاري نه هغه د ثابت ايماني او يو بل سړي نه روايت کړيده چې دوی دواړه داخل شوه د مطرف رحمة الله عليه کره او هغه بانتها بې هوشي راغلې وه راوي وائي چې لدغه نه درې ځايه انوار څرګنديدل يو نور د سرنه يو د شا وګېډې نه او يو د خپو او قدمو نه موږ ويرته او وويل چې انوار درته څه پيدا وو هغه او وويل دا تنزيل السجده سورت ده چې ۳۰ آياته دي.

٢٤) حلية الأولياء د ٢ پر صفحه ٢٤٣ کښې د العلاء بن زياد په حالاتو کښې ليکلي دي.

عن هشام بن حسان أن العلاء بن زياد كان قوت نفسه رغيفا كل يوم وكان يصوم حتى يخضر ويصلي حتى يسقط.

د هشام څوی د حسان نه روايت دی چې حضرت علاء څوی د زياد وه روزي د دوی يو ګکو په هره ورځ او دومره روژه به يې نيوه ترڅو چې به شين به شو او مونځ به يې کولو ترڅو چې به پريوتلو.

٢٥) عن حبيب بن شهاب أن مسلم بن يسار كان قائما يصلي فوقع حريق

د حبيب څوی د شهاب نه روايت دی چې مسلم څوی د يسار په لمانځه ولاړ وو.

على جنبه فما شعر به حتى طفئت النار.
ثم مالك بن دينارؒ وهو يبكي ويشهق
ثم يغشى عليه فلبث بعد ذلك اياماً مريضاً
ثم مات في مرضه فكنا نرى ان قلبه انصدع
٤٢ حلية. فما رأيت احداً يعقل الا محمد
بن الواسعؒ قال فصاح مالكؒ صيحة و
خر مغشيا عليه.
٤٣ عن حماد بن واحد قال سمعت من
مالك بن دينار يقول نحن رهائن
الاموات وهم محتسبون حتى ترد اليهم
الرهائن فيحشرون جميعا ثم غشي عليه.
حلية ص. عن وهب قال اوحى الله
الى داود عليه السلام يا داود هل تدري
من اغفر له ذنوبه من عبادي قال
من هو يا ربي قال الذي اذا ذكر ذنوبه
ارتعدت فرائصه فذلك العبد الذي آمر
ملائكتي ان تمحوا ذنوبه.
٢٨ حلية ص٨٣ کښي يوه قصه ذکر ده چه خلاصه دا ده.
ثم قمت فاخذت بيدك ثم دفعنا
الى منزل الحسن فطرقت الباب

خوا کي ئې اور لګيدلو خو ده ته خبر نشو.
دحلية الاولياء په ... صفحه کښي ... په
کښي دا هم شته چه مالک بن دينار اوچيغې وهلې بيا
بې هوشي پرې راغله بيا مرض مرشو ... چه
زړه ئې ټکړې ټکړې وو.
٤٢ يعني راوي وائي چه ما نه دې ليدلې يو کس
چه کوم کوی مګر محمد بن واسعؒ د ...
چه چغه ووهله مالک په چغو وهلو او ...
لويدو په داسې حال کښي چه بې هوشي پرې راغله
٤٣ دحماد ځوی د واحد نه روايت دې هغه
وائي چه اوريدلي م دي د مالک ځوی د
دينار نه هغه به وئيل چه مونږه د مړو ګانو
يو او دوی حساب ګران دې تر څو دوی
ګانو هم ورته نو بيا به ټول ژوندی کيږي
نو ورپسې نو بيا بې هوشي راغله.
د وهبؒ نه روايت دے هغه وئيلي دي وحي
کړې وه خدای جل جلاله داؤد عليه السلام ته ايا
پوهيږې چه زه د بندګانو نه چا ته ګناهونه
بخښل کيږي هغه او وئيل څوک دي يا ربه خدای او
فرمائيل هغه څوک دی چه ګناهونه ورياد شي
او لړزيږي او ولړزيږي دا هغه بنده دے چه زه
امر کوم ملائکو ته چه ګناهونه د هغه محوه کړي.

راوي وائي چه بيا پاڅيدم د هغه لاس مې اونيولو
د حسن کور ته ورسيدو دروازه مو

فخرجت الينا جارية سداسية فقالت من هذا قلت هذا ميمون بن مهران اراد لقاء الحسن فقالت كاتب عمر بن عبد العزيز قلت لها نعم قالت يا شقي ما بقاؤك الى هذا الزمان السوء قال فبكى الشيخ فسمع الحسن بكاءه فخرج اليه فاعتنقا ثم دخلا فقال ميمون يا ابا سعيد قد انست من قلبي غلظة فاخلص لي منه فقرأ الحسن بسم الله الرحمن الرحيم "أفرأيت ان متعناهم سنين ثم جاءهم ما كانوا يوعدون ما اغنى عنهم ما كانوا يمتعون" قال فسقط الشيخ فرأيته يفحص برجله كما تفحص الشاة المذبوحة فاقام طويلا ثم افاق.

ولما توفي عمر بن عتبة بن فرقد دخل بعض اصحابه على اخته فقال اخبرينا عليه فقالت قام ذات ليلة فاستفتح سورة حم فلما اتى على هذه الآية "وانذرهم يوم الازفة اذ القلوب لدى الحناجر كاظمين" فما جاوزها حتى اصبح.

ابراهيم ابن ادهم رح ۱- حلية الاولياء ص ۱۲ ۸-۲ — حلية الاولياء ص ۱۵۵

ثم قال أوه اوه ثم سقط مغشيا عليه ..

وتکوله مونږ ته سداسیه میرمنه راووتله وې ویل دا څوک دې ما ورته وویل دا میمون ځوی د مهران دې د حسن سره ملاقات کول غواړي وې ویل کاتب د عمر بن عبد العزیز دې ما ورته وویل هو هغې اوویل بدبخته ولې تر دغه بد وخته پاتې شوې حضرت میمون دا خبره واورېده او ژړا یې شروع کړه چې حضرت حسن دا ژړا واوریده بیا دې په غیږ سره ونیول او کور ته بیا ننوتل حضرت میمون وویل ای د سعید پلاره زما زړه سخت والی پیدا کړی دې هغه راته لرې کړه نو حضرت حسن منکس ایت تلاوت کړو راوی وایي چې شیخ میمون راګوزار شو ومې لیده هغه داسې ډېر خوځېده لکه څنګه چې حلاله شوې پسه لغتې وهي ډېر وخت داسې وو بیا په هوش شو.

هرکله چې عمر بن عتبه بن فرقد وفات شو داخل شو بعض ملګري د دهغه خور ته ورته ئې اوویل د هغه د بعضو حالاتو مونږ ته خبر ورکړه هغې وویل یوه شپه ودریدو شروع ئې اوکړه په سورة حم هرکله چې دغه مذکوره آیت ته ورسیده و باربار ئې تکرار وه لو تر صباه ئې دغه آیت نه تاو نه وړه کړو.

ابراهیم بن ادهم رح وویل اوه اوه بیا ...

۲ حلیه ص ۱۷ ج۸ کښې ذکر دی. ت بې هوښي پرې راغله او پرېوتو "ترجمه"

ومسألة نكير ومنكر فانظر كيف تكون ومثل له القيامة واحوالها وفزاعها والعرض والحساب والوقوف فانظر كيف تكون ثم صرخ صرخة وقع مغشيا عليه .

ویل ئې چه سوالونه د نکیر ومنکر به څنګه وي د قیامت څونه او تکلیفونه به څنګه وي پیش کېدل حساب ورکول او د خدای حضور کښې درېدل به څنګه وي بیا ئې چیغه وه کړه سخته چیغه بیا پرې بې هوښي راغله .

۳ احياء العلوم ص۲۹۵ کښې لیکلی دی .

كان ابراهيم بن ادهم اذا سمع احدا يقرأ "اذا السماء انشقت" اضطرب اوصاله حتى كان يرتعد .

۳ وو ابراهیم ځوی د ادهم چه کله به ئې واورېید و د یوه نه چه لوستو ئې (اذا السماء انشقت) رېیدل اندامونه ئې حتی چه لړزېیدل به .

۱۱ عن عكرمة عن ابن عباس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان موسى بن عمران عليه السلام مر برجل وهو يضطرب فقام يدعو الله عز وجل ان يعافيه فقيل له يا موسى انه ليس يصيبه خبط من ابليس ولكنه جوع نفسه فهو الذي تراه اني انظر اليه كل يوم مرارا اتعجب من طاعته فمره فليدع لك فان له عندي كل يوم دعوة . ص۱۲۷ ج۸ حلیه

۱۱ حضرت عکرمه د ابن عباس او هغه د رسول الله نه روایت کړېه و وئیلی دی چه موسی بن عمران په یو سړي تېر شولو چه هغه رېید و نو ودرېدلو چه دعا وکړي خدای ته چه د تکلیف نه ئې خلاص کړي نو موسی ته وه وئیلی شو ده ته د شیطانی تا ثیراتو په سبب دا حالت نه ده پیدا شوې لیکن دا ئې د نفس لوږه ده دغه سړې چه ته ئې ګورې زه ورته په نظر د رحمت سره هره ورځ څو واره ګورم ایا ته تعجب کوې د ده فرمانبردارئ ته پس ته تېر شه چه د دعا درخواست اوکړي د ده هره ورځ زما سره یوه دعا قبوله ده .

۱۲ عن محمد بن يزيد بن خنيس قال قال وهيب بن الورد عجبا للعالم كيف تجيبه دواعي قلبه الى

۱۳ د محمد ځوی د یزید نه روایت دی چه

ارتياح الضحك وقد علم ان له في القيامة روعات ووقفات وفزعات قال ثم غشي عليه. حلية الاولياء ص ١٤١ ج ٨

وويلې وهيب څوک دوره چه تعجب دی مخلوق ته څنګه به جواب ورکوی د زړه غوښتنې ته چه خندا ورځي او پوهيږي په ده لره په قيامت کې ويرې دي ځمونه او تکليفونه دي راوي وائي چه بيا بې هوشي پرې راغله.

٤٣ حلية الاولياء د وهيب بن الورد په حالاتو کښې ليکلي دي.

فصعق فقال فضيل لعبد الله بن المبارك ماصنعت بالرجل فقال فضيل لعبد الله ابن المبارك ماعلمت ان كل هذا الخوف تنا عطيته فلما افاق وهيب قال: الحديث. ص ١٤٣ ج ٨.

دا لوه حصه د حديث دا ده چه حضرت وهيب باندې بې هوشي راغله حضرت فضيل حضرت عبد الله بن مبارک ته ووئيل چه پدې سړي دې څه اوکړه بيا حضرت فضيل حضرت عبد الله ته ووئيل زه پوه نه ووم چه دغه ټوله ويره ستاد توجه په سبب ورته پيدا شوې وه تو کله چه په خود شو وهيب ووئيل - الحديث -

٤٤ عن فضيل يقول قال لي ابن المبارك اكثركم علماً ينبغي ان يكون اشدكم خوفاً وقال لي ابن المبارك استعد للموت ولما بعد الموت قال الفضيل فشهق على شهقة فلم يزل مغشيا عليه عامة الليل. حلية الاولياء ص ١٦٢ ج ٨.

٤٤ د فضيل نه روايت چه ووئيلي دي ابن المبارک چه د ډير علم والا ستاسو ته مناسبه ده چه ډير وه ويريږي او ماته ابن المبارک ووئيلي ځان تيار کړه د مرګ د پاره او وروسته د مرګ د پاره نو فضيل ووئيلي چه بې هوشي ورباندې راغله ټوله شپه.

٤٥ حلية الاولياء په ص ٣٠٨ ج ٨ کښې د محمد بن صبيح بن السماک رح په حالاتو کښې ليکلي دي. چه خلاصه دا ده

فلا يكلمني فخرجت من عندكا فقال لي فما ههنا ابن عجوز هل لك فدخلنا عليه فقالت العجوز لاتذكروا لابني شيئاً من ذلك من جنة ولا نار فتقتلوه علي فدخلنا على شاب عليه من لباس نحو ماكان على صاحبه منكس الرأس طويل الصمت فرفع راسه فنظر الينا اما ان الناس

چه يو عاشق ته تتو تم خبره ئې راسره ونه کړې د ده نه ووتلم ملګرې را ته ووئيلې دلته ديوې بوډئ ښځې ځوی دې د هغه نه حال نه معلوموی نو مونږه په هغه ورداخل شو نو ښځې ووئيل چه مه يادوئ زما ځوی ته نه جنت او نه دوزخ چه را ته به ئې مړ کړې نو مونږه په هغه زلمي ورننوتلو نو د هغه هم ملګرې پشانته لباس ئې وو سر ئې لوڅ وو ... او

موقفاً لا تدار سوة قلت بين يدي من رحمك الله قال فشهق شهقة فمات.

هیش چپ وو بیائی سر راپورته کړو مونږه ته ئې وکتل او ویل ایا د خلقو د پاره د ودریدو ځای شته او دربه نه ورکوي ده ته مونږه ورته وویل رحم د کړیا په مخ کښې خدای ج د به تا باندې اوکړي نو چیغه کړه سخته چیغه او مړ شو.

٤٦ حلیه الاولیاء په ص ۱۸۲ ج ۸ کښې د محمد بن نظر الحارثي په اسما فو کښې ذکر دی.

عن ابن المبارك قال كان محمد بن نظر اذا ذكر الموت اضطربت مفاصله حتى تتبين الرعدة فيها.

د ابن مبارک نه روایت دی هغه وایي چه د محمد بن نظر دا عادت وو چه کله به مرګ ورته یاد شو اندامونه به ئې ورپیدل حتی چه د اندامونو لړزیدل به ئې ښکاره شول.

٤٧ عن محمد بن هلال يقول بلغني ان فضيل بن عياض كان يشتهي لقاء محمد بن يوسف وكان محمد يشتهي لقاء الفضيل قال فالتقيا في بعض ازقة البصرة فقال الفضيل لمحمد بن يوسف وقال محمد بن يوسف لفضيل بن عياض قال فشهق ذا شهقة وشهق ذا شهقة فخرّ مغشيا عليهما فعرف فضيل فما زال محمد بن يوسف مغشيا عليه حتى حميت الشمس. ص ۲۲۲ ج ۳ حلیه الاولیاء.

١٧ د محمد رحمه الله د هلال نه روایت دی هغه وایي رسیدلي ماته چه فضیل بن عیاض د محمد بن یوسف او محمد بن یوسف د فضیل بن عیاض د ملاقات ارزو لرله چه د بصرې بنیار په یوه کوڅه کښې سره مخامخ شوه نو دواړو سختې چیغې کړې بیا ئې دواړو بې هوشي راغله نو حضرت فضیل ژر بیدار شو لیکن محمد بن یوسف تر هغې بې هوشه وو تر څو چه لمر بند سور شو.

٤٨ عن جعفر بن محمد بن احمد الميموني قال اتيت الموصلي احمد فقلت له اني قد هنأت لك حديثا قال هيهات فاما يأتني المزيد من الله فاعمل عليه واما ان اشهق شهقة فاموت فقلت بلغني عن ابي العالية الرياحي انه قال قرأت في بعض الكتب ان...

١٨ د جعفر ځوی د محمد ځوی احمد میموني نه روایت دی هغه وایي چه احمد موصلي ته راغلم ورته مې وویل چه یو حدیث درته خایم افسوس ایا نه ماته را تله کوي په زیادت د جانبه د خدای ج نه چه زه عمل پرې وکړم لیکن که زه یوه سخته چیغه وکړم نو زه به مړ شم نو ما ورته وویل چه رسیدلي ماته د ابي عالیه ریاحي رح نه هغه وایي چه لوستلي مې دي په بعضو کتابونو کښې یو حدیث چه خوب

طرد عني النوم واذهب عن الشهوات يا
معشر الربانيين في امة محمد صلى الله عليه وسلم
انتبهوا للنار فلما انتبهوا للنار اصفر ثم
احمر ثم اسود ثم غشي عليه فقلت انتبهوا
للنار فيها زبرجد احمر تجري عليه انهار الجنة
فيها الدر والياقوت واللؤلؤ وسورها
زبرجد اصفر متدليا عليها اشجار الجنة
بثمارها فلما غشي عليه قمت وتركته. حلية ٨ـ٢٨٩

١٩ عن عثمان بن عمارة قال لي فتح بن سعيد
الموصلي فقال لي يا بصري اي شيء رايت في
غيبتك فقلت رايت عجائب كثيرة واخبارا مختلفة
فصاح صيحة فقلت انت تصيح من الخبر فكيف
لو شاهدت القيامة او شاهدت صاحب القيامة
فشهق شهقة ووثب من الحانوت فخر مغشيا
عليه فحملناه فادخلناه الحانوت فما زال مغشيا
عليه الى العصر فلما صلينا العصر تنفس
ثم فتح عيناه فقال لي كيف قلت. حلية ٨ـ٣٤٣

٢٠ عن محمد بن ابي عثمان قال كان علي يعني ابن
الفضيل عند سفيان بن عيينة يحدث
بحديث فيه ذكر النار وفي يده قرطاس مع

او خواهشات را څخه لرې كړه اې ټولګي
د تربیه كوونكو كوم ته نزدې شئ
هر كله چه وویل كوم ته نزدې شی
سره زیړ شو بیا سور شو بیا تور شو
بیا پرې بې هوشي راغله ما ورته
او ویل چه كوم ته نزدې شی چه په هغې
كې سره زبرجد دی چه بهیږي په هغې
باندې ویالې د جنت او قیمتي كاڼي
مینځ، او میوې د جنت دي نو چه كله
بې هوشي پرې راغله پاڅیدم او ده م
پریښودو.

١٩ د عثمان ځوی د عمارة نه روایت دی
هغه وائي ماته فتح ځوی د سعید موصلي
وویل چه اے د سترګو توره څه شی دی
غیب كښې لیدلي دي ما ورته وویل ډیر
عجائبات او مختلف خبرونه نو یو سخته
چیغه ئې اوكړه ما ورته وویل ته چیغې وهې
د خبرونو نه څنګه به وې چه ته قیامت
اوګورې او یا الله اوګورې نو بیا ئې
چیغه كړه سخته نو باهر پاڅي شو د دكان
نه بهر او بې هوشه را پریوتو نو
مونږه پورته كړو د دكان ته مو داخل
كړو بیا تر ماذیګره بې هوشه وو نو چه
كله مونږه د ماذیګر مونځ اوكړو ساه ئې
واخستله سترګې ئې وغړولې ما ته ئې وویل
څنګه دې وویلې وو.

٢٠ د محمد ځوی د ابی عثمان نه روایت دی

شیئ مربوط فشهق شهقة ووقع ورق بالقرطاس او وقع من يدكا فالتفت اليه سفيان وقال لو علمت انك ههنا ما حدثت به فما افاق الا بعد ما شاء الله ـ رواه ابو نعيم في الحلية ص ۲۹۸ ج ۸-۳۰

هغه وائی چه علی ځوی د فضیل ته سفیان ځوی د عیینة یو حدیث بیانولو چه په هغه حدیث کښې د اور ذکر وو د علی په لاس کښې کاغذ وو ټه شی کاغذ ئې را پریوتو نو هغه کسره او د لاسه پریوته سفیان ورته اوکتل وی وئیل که زه پوهیدی چه ته دلته ئې نو نه به مې بیانولے نو بیله نشو مگر بس خوښیدو خدائی ته.

۴۱ عن ابی موسیٰ يقول كان علی بن الفضيل لا يستطيع ان يقرا ء القارعة ولا يُقراء عليه ـ حلية الاولياء ص ۲۹۷ ج ۸-۳۰

د ابی سلیمان نه روایت دے هغه وئیلی د علی بن فضیل حالت داسی وے چه طاقت نه لرلو چه سورة قارعة ولولی او نه ئې خوک ورته لوستلای شی . .

۴۲ حافظ ابی نعیم په حلیة الاولیاء ص ۳۴۵ ج ۸-۳۰ کښې د بشر بن الحارث الحافی رح اقوال بیانوی . بعض

د قال اضطراب بلا سكون ۱ـ رجل يضطرب بجوارحه وقلبه ساكن الى الله لا الى عمله . .

۲ سكون بلا اضطراب ۱ـ فرجل ساكن الى الله عز وجل بلا حركة وهذا عزيز وهو من صفات الابدال .

وئیلی دی چه اضطراب بی له سکون نه دا دے چه د سړی جوارح خوزیږی لیکن زړه ئې په آرام خدای جل جلاله ته متوجه وی نه خپل عمل ته. او سکون بی د اضطرابه دی ته وائی چه سړے په آرام خدای ته متوجه بی له وجود د حرکت نه دا ډیر عزت ناک دے او دا د ابدالو صفت دے .

نوټ ۱ د دی کرښې نه مراد تشریح د اصحاب تمکین او اصحاب تلوین دی .

۴۳ عن ابی بكر بن ابی طالب قال دخلت مسجد المعروف الكرخی رح وكان في منزله فخرج الينا ونحن جماعة فقال السلام عليكم ورحمة الله فرددنا عليه السلام فقال حياكم الله بالسلام ونعمنا واياكم في الدنيا

د ابی بکر ځوی د ابی طالب نه روایت دے هغه وائی چه داخل شم د معروف کرخی رح مسجد ته هغه کور کښې وو هغه مونږ ته راووتو مونږ یوه ډله وو مونږ ته ئې سلام واچولو مونږ وعلیکم او وئیلو بیائی په اذان شروع اوکړه نو په

بالاحزان ثم أذن فلما اخذ في الاذان
اضطرب وارتعد حين قال اشهد ان
لا اله الا الله فارتعد شعر حاجبيه و
لحيته حتى خفت ان لا يتم اذانه والتوى
حتى كاد ان يسقط . رواه ابونعيم في الحلية ج ٣ ص ٨

٢٤ عن علي بن عبد الله يقول كنا
عند يحيى بن سعيد فلما خرج من المسجد
خرجنا معه فلما صار بباب داره قام و
قمنا معه فانتهى لنا الرومي فقال يحيى
لما رآه امتحلوا فادخلنا فقال الرومي اقرأ
واقرأ على سورة على نحو معا فقرأ حٰم
الدخان فلما اخذ في القرائة تغيرت الى
يحيى بن سعيد يتغير حتى لما بلغ
"إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ" صعق
يحيى وغشي عليه وارتفع صدره من الارض
فنقوس ورفع صدره وكان الباب قريبا
منه فانقلب فاصاب الباب ففار صدره و
سال الدم فصرخ النساء وخرجنا الى باب
الدار ووقفنا بالباب حتى افاق بعد كذا
وكذا ثم دخلنا عليه فاذا هو نائم على فراشه

په وجود ئې رپیدا راغله خو چه کله ئې اشهد ان
لا اله الا الله او ویل نو وریزی اوکیرې
ئې هم وریپېدلې نو چپ شو او اذان ئې
ختم نه کړای شو او دومره راکوږ شو چه
لوېدو ته نزدې شو .

٢٤ د علي ځوی د عبد الله نه روایت دے
وایي چه مونږ د یحیی ځوی د
سعید سره هر کله چه د مسجد نه بهر شولو
مونږ هم ورسره ووتلو کله چه د مسجد
دروازے ته ورسیدو هغه او مونږ
ټول ودریدو په دے وخت کښې رومي راوه
رسیدو [illegible] یحیی ئې ننوځي بیرته مونږ
ننوتلو یحیی رومي ته او ویل داسې قرائت
را ته اوکړه لکه ما او تا چه وو نو هغه
سورت د دخان ولوستلو د شروع کید و
سره م چه اوکتل یحیی ته تغیر ئې پیدا کړو
چه کله د غه مذکور آیت ته ورسیدو نو یحیی
چیغه کړه او بې هوشي پرے راغله چه
پورته کوله به ئې سینه د زمکے نه
لیندئې نو چه هر کله ئې سینه پورته کړه
چونکه دروازه نزدې وه چپه شو دروازې
ته ورسیدو سینه ئې په دروازې مسوره
شوه وینه ترے بهیدله ښځو چیغې کړې
مونږ د کور دروازے ته ووتلو دروازے
سره ودریدو او ترڅو چه پر هوش شولو

وهو يقول " ان يوم الفصل ميقاتهم اجمعين " قال على فمازالت به تلك القرحة حتىٰ مات " رحمة الله تعالىٰ عليه ".

اسند يحيىٰ بن سعيد عن الائمة والاثار الأئمة الذين هم سرج البلاد وعن جماعة من التابعين رحمة الله تعالىٰ عليهم اجمعين .

حليه الاولياء ص ۳۸۳ ج ۸ .

پس د دومره دومره وخته بیا چه مونږ داخل شو دے په خپل بستر ویده وو او دا مذکوره آیت مبارکه لوستلو راوی وائی چه ترمرګه وربانده دغه زخم وو .

چه سند ئې منکدر راویانو ذکر کړیدے .

⁘ ⁘ ⁘ ⁘

۴۵ عن حميد قال بينما الحسن البصري في يوم من الرجب في المسجد وهو يمص ماء ويمجه تنفس تنفسا شديداً ثم بكى حتىٰ ارتعدت منكباه ثم قال لوان بالقلوب حياة لوان بالقلوب صلاحا لابكيتكم من ليلة صبيحتها يوم القيامة . حليه ص ۱۴۳ ج ۲ .

[۲۵] د حمید نه روایت دے هغه وئیلی چه د رجب په میاشت کښې مونږ سره یوه ورځ حسن بصری رح وو هغه اوبه کوټ کوله بیا ئې سخت ساه ویستله او بیائې وژړل حتیٰ چه اوږه مبارکه ئې وه لړزیده بیائې وؤئیل که چیرے په زړونو کښې ژوندون وے او که چرته په زړونو کښې صلاحیت وے خامخا به مې ژړولی وې د هغې شپې نه چه صبا ترې قیامت وي .

۴۶

همدارنګه ابونعیم په حلیة الاولیاء کې ص ۳۳۱ ج ۹ کښې د حضرت ثعلبة رض واقعه ذکر کړیده . چه هغه خادم د انحضرت ص وو یو کار ته ئې لیږلے وو دیوے دروازے نه ئې یوه ښځه لیدلې وه چه غسل ئې کولو ده تکراراً ورته کتلی دے سره ئې په زړه یوه غالبه شوه چه انحضرت ص به جبرائیل ع خبر کړیوی د ډیرے ویرے احیا او رعب له وجې یوره حلولینت ورځې ئې غره کښې تیرې کړیا حضور ص حضرت عمر رض او حضرت سلمان رض ورپسې ولیږل چه کله مسجد ته دری واړه راغلل حضور ص لمونځ د صبا په لمونځه ولاړ وو په مجرد قرأت اوریدلو په حضرت ثعلبة رض باندے بې هوشي راغله او ولویده د لمونځه وروسته انحضرت ص ترے تپوس اوکړو چه ولے غیب وې هغه وائې د ګناه په سبب

مبارک قُرئته اللهم ربنا اتنا الایه وروښودو. لیکن هغه وائی چه زما گناه لویه ده
ورته وویل چه دا الله تعالی کلام ستا د گناه نه لوی دے بیا ئی کور ته واستوه چه اته
ورځی مریض وو. الله تعالی جبرائیل ته او لیږلو چه د ثعلبه رض که د غرو په اندازه
هم گناه ده چه بخلی مونږ خو ثعلبه ته خبر ورکړه، پس ورباندی دا زیرے اوکړو یوه چیغه ئی اوکړه
او وفات شو نو حضور صلی الله علیه وسلم ئی په جنازه کښے د گوتو په سرونو روان وو صحابه تپوس
اوکړو چه ولے؟ هغه اوفرمائیل چه د ثعلبه رض جنازے ته دومره ملائیک راغلی وو.

٤٧ عن خالد بن السفر قال کان حازم الحنفی اذا ذکر الله وهو الی جنب الحائط نطح رأسه بالحائط حتی یدمیه لقد رأیت رأسه مغضبا بالخرق ورأیته عند سلیم المقری فاتی سلیما رجل یقرأ علیه فقال له سلیم انهض بنا فان حازما الی جنب الحائط لا یسمع القرآن فینطح براسه الحائط. حلیه ص $\frac{140}{10-ج}$.

۲۷ د خالد ځوی د سفر نه روایت دے هغه ویلی دی چه د حازم حنفی دا عادت وو چه د دیوال خواکی به وو او چابه چه ذکر وکړو نو ده به دیوال باندے سر وهلو ترڅو چه وینی به ئی کړو ما ئی خپله سر لیدلے وو چه د دے وجه نه ئی په ټوټه سر تړلے وو ما یو قاری د تلاوت لپاره سلیم ته راغلے وو لید وهغه ورته وویل را شه چه ځه ځکه د دیوال خواته حازم ولاړ دے که قرآن شریف

حافظ ابی نعیم په حلیة الاولیاء کښے په ص $\frac{180, 181}{ج-10}$ کښے د ذوالنون مصری رح دیو زلمی سره د ملاقات واقعه بیان نوی او په یو ځای کښے لیکلی دی

(ترجمه)

فعبد لله بمبلغ استطاعتهم لا الجنة ولا النار قال فصاح الشاب صیحة وخر مغشیا علیه فحرکنا فاذا هو قد فارق الدنیا فانکب الشیخ یقبل بین عینیه ویبکی و یقول هذا مصرع الخائفین وهذا درجة المجتهدین وهذا منازل المتقین عن احمد عن ابی الحواری یقول بین ان ذات یوم فی بلاد

نو عبادت کوی څومره چه ستاسی طاقت وی نه لپاره د جنت او دوزخ. راوی وائی چه زلمی سخته چیغه اوکړه او بې هوشی پریوته راغلو چه وموخوزولو د دنیا نه ئی کوچ کړے وو شیخ ذوالنون مصری رح پرے ورټیټ شو د سترګو په مینځ کښے ئی ښکل کړو او ژړل ئی او ویل ئی دا چیغی د خدای

دَ قلم دَ کمبود ځای نشته - فقط - مفهوم الحدیث ۳

الشام في قبة من قباب المقابر ليس
عليها باب الا كساء قد اسبلته فاذا انا
بامرأة تدق على باب الحائط فقلت من
هذا قالت ضالة دلني على الطريق رحمك الله
قلت رحمك الله عن اى الطريق تسألين
ان بيننا وبين الطريق النجاة عقاباً
وتلك العقاب لا تقطع الا بالسير
للخشية وتصحيح المعامله وحذف العلائق
الشاغلة من امر الدنيا والاخرة قال
فبكت بكاءً شديداً ثم قالت يا احمد
سبحان من امسك عليك جوارحك
فلم تقطع وحفظ عليك فؤادك
فلم يتصدع ثم خرت مغشياً عليها فقلت
لبعض النساء انظروا اى شيء حال
هذه الجارية قال احمد فقمن اليها
ففتشنها فاذا وصيتها في جيبها كفنوني
في اثوابي هذه فان كان لي عند الله خير
فهو اسعد لي وان كان غير ذلك فبعداً
لنفسي قلت ما هيه فحركوها فاذا هي
ميتة

نه دَ ویرید ونکودی دَا درجه دَ کوشش کوونکو
ده دا حقا مونږ د پرهیزګارانو دی.

احمد د حواری ځوی دَ یوې بی بی واقعه بیانوی
چه خلاصه دَ بیان ئی دا ده.

چه دَ شام په یو ښهر کښې یوه ورځ دَ مقبرې
په یو ګنبد کښې یوه بی بی ناسته وه ما ترې تپوس.
اوکړو هغې جواب راکړو چه لار را نه ورکه شویده
ما ورته ووئیل لار خو ډیرې دی کومه لار هغې
ووئیل دَ خلاصی لار ما ووئیل افسوس چه
زمونږ او خلاصی لار کښې عذاب شته او نه قطع
کیږی مګر په منزل دَ ربښتینی ویرې او صحیح
معاملې سره او بل په قطع کولو دَ تعلق دَ دنیاوی
کارونو او شغلونو سره دې وینا سره ئی سخت
وژړل بیائې ووئیل پاکی ده هغه ذات
لره چه ستا اندامونه ئې ساتلی او نه ئې پریکوی
او ساتلے ئې دے زړه ستا چه نه ئې چوی بیا
را پریوته بی هوښه بیا ما بعضو ښځو ته
ووئیل ګوری دَ دې ښځې څه حالت دے
هغوئ دَ جیب څخه یو وصیت را ویستلو
چه لیکل شوی وه پکښې چه خپلے جامی راته
کفن کړئ که دَ خدائ (ج) سره مې نیک عمل
وی هغه به مې نیک بخته کړی او که داسې
نه وې نو نفس به دَ خدائ (ج) دَ قرب نه لرې
کړی ومه راوی وائی چه ښکته مو دا
زنانه وخوځوله پس هغه مړه وه.

واقعات دَ مرصاحب نه صادر شویدی لکه چه په
دَ دے په مثل ډیر
دَ حلیة الاولیاء کښې دَ ابوبکر صدیق رض او په ص ۳۶ ج ۹ او په ص ۳۷۴ ج ۵
ص ۳۳ ج ۱ او ص ۱۰۵ ج ۷ دَ حضرت عمر رض دَ وجد ولو ثبوت
دَ حضرت ابراهیم ره او دَ حضرت موسیٰ ره او دَ
حلیة الاولیاء کښې غشی دَ امام شافعی ره او
شته همدا رنګه په ص ۹۵ ج ۹
کښې غشی دَ امام احمد بن حنبل رح ذکر ده او همدا رنګه
په ص ۲۰۵ ج ۹
په ص ۲۴۲ ۳۶۷ ج ۹ حلیة الاولیاء بې هوشي دَ حضرت ویس قرنی رض
دَ انحضرت صلی الله علیه وسلم دَ قبرِ انور سره موجود
دی او همدا رنګه په مفردات ص ۶۱ جلد ۱۰ کښې رقص دَ
صوفی موجود دے .
په وخت دَ ضرورت کښې مذکورو صفحوته مراجعه اوکړئ .

۴۸ عن بهز بن حکیم قال کان زرارة بن اوفیٰ قاضی البصرة فکان یؤم بنی قشیر فقرأ یوما فی صلوٰة الصبح " فاذا نقر فی الناقور فذالك یومئذٍ یومٌ عسیرٌ " فخر میتاً وکنت فی من احتمله الی داره . ۱۰ ۲

۳۸ دَ بهز بن حکیم نه روایت دے هغه وائی چه وو زرارة ځوی دَ اوفیٰ دَ بصری قاضی دَ بنی قشیر امام وو چه پورته آیت ئی یوه ورځ دَ صبا مانځه کښې وه لوسته راګنار شو مړ وو او زه دَ هغه خلکو څخه ووم

چه دا مبارك مړ کورته یوړو .

دا پورته حدیث شریف ترمیذی په ص ۵۹ ج ۱-۲ او احیاء العلوم په ص ۲۹۷ کښې ذکر کړیدے .
چه دا تابعی مبارك د قیامت د سختی داوریدو په سبب وفات شویدے . !

۴۹ حجة السالکین په ص ۱۰۳ کښې د کیمیا سعادت په حواله لیکلی دی .
در کتاب کیمیا سعادت آورده است که علی بن حسین رض در وقت احرام زرد شد و لرزه بر بدن شریف

وی افتاد و لبیک نتوانست گفت گفتند چرا لبیک نگفتی گفت ترسم اگر گویم جواب کے دید لا لبیک ولا سعدیک
چون این بگفت از شتر بیفتاد و بیهوش شد.

۲۰ حجة السالکین په صفحه ۲ کښې لیکلی دی. «ترجمه»

وروی ان ابا جعفر کان من التابعین وقرأ علیه قوله تعالٰی "الم" فشهق ومات فی حرابه.	روایت دے چه ابوجعفر د تابعینو نه وو ده ته چا ورته د اوسیلی شو "الم" نو چیغه اوکړی او په حرابه کښې ئې مړ پریوتو وو.

احیاء العلوم الدین په صفحه ۲۹۷ کښې لیکلی دی. «ترجمه»

۲۱ ابوجریر من التابعین قرئ علیه صالح "الم" فشهق ومات.	یعنی ابوجریر د تابعینو د جمله نه وو چه کله ورته صالح "الم" ده اوسته چیغه اوکړه او مړ شو.
۲۲ وسمع علی بن الفضیل قارئاً یقرأ "یَوْمَ یَقُوْمُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعٰلَمِیْنَ" فسقط مغشیاً علیه فقال الفضیل شکرالله لك ماقد علمه منك.	او اوریدلی دی د فضیل ځوی د قاری نه چه لوستلو ئې یعنی دغه ایت کریم راګفاس شوی هوشه او ویل فضیل تا سره دی خدای جل جلاله بنه اوکړی علم د هغه ستانه دے.

۲۳ امام ابو حنیفه رحمة الله علیه مزائل سیفی په صفحه ۳ کښې د الحیات الحسان د صفحه ۳۹ په حواله لیکی.
مشهور تابعی او د فقهی حنفی بانی امام اعظم رحمة الله علیه د امام نه د ایت واوریدو چه "وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِیْنَ" ایة نو په بدن ئې رپیدلې شروع شو تر دی پورې چه نور و خلقو ته هم معلومیدله.

تبلیغی نصاب هم په صفحه ۳۹ کښې لیکلی دی - چه امام ابو حنیفه رحمة الله علیه هم یو ځل تول شپه ژړلی او په ژړا کښې به ئې د ایت مبارکه لوسته "وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُوْنَ"

۲۴ امام شافعی رحمة الله علیه احیاء العلوم په صفحه ۲۹۷-۲۹۸ کښې لاندې واقعات لیکلی دی.

وسمع الشافعي رحمة الله قارئاً يقرأ "هذا يوم لا ينطقون ولا يؤذن لهم فيعتذرون" فغشي عليه.

واوریدو حضرت امام شافعي رحمة الله عليه د قاري نه دغه مذکوره ایت کریمه نو بې هوشۍ پرې راغله.

نزهة الناظرين تصنيف شيخ تقي الدين رحمة الله عليه په ص۵ کښې لیکلې دي.

وقد تغير لونه واقشعر جلده و اضطرب اضطراباً شديداً وخر مغشيا عليه.

یعنې د امام شافعي رح پوستکي وریږیدو په لړزه شو سخته لړزه نو را گذار شو بې هوشي ترې راغله.

۵۵ لوازم العبودية په ص۷ کښې لیکلي دي.

قال احمد بن حنبل سألت الله عزوجل ان يفتح على باباً من الخوف ففتح فخفت على عقلي فقلت يارب على قدر ما اطيق فسكن قلبي.

۳۵ ویلي دي احمد خوی د حنبل رح چه سوال مې وکړو د خدای تعالی نه چه ماته د ویرې دروازه پرانیزه نو د ویرې دروازه ئې راته خلاصه کړه نو عقل کښې مې کم والے راغے یعنې لیونتوب خواته روان شوم نو بیا مې وریته وویل چه یا خدایه په صحیح اندازه راکړه څومره چه زما طاقت وي نو زړه مې قرار شو.

۵۶ شيخ شبلي رح! - فقد كان الشبلي في مسجد ليلة من رمضان وهو يصلي خلف الامام له فقراء الامام "ولئن شئنا لنذهبن بالذي اوحينا اليك" فزعق شبلي زعقة ظن الناس انه قد طارت روحه واحمر وجهه وارتعدت فرايصه وكان يقول بمثل هذا يخاطب الاحيا يردد ذالك مراراً.

۳۶ په رمضان کښې یوه شپه شیخ شبلي رح په جماعت کښې په امام پسې مونځ کولو نو چه امام مذکوره ایت وه لوستو نو شیخ شبلي رح چیغه کړه خلکو گمان وکړو چه روح ئې لاړو مخ ئې سور شو او بدن ئې لړزیدلې او دا به ئې بار بار ویل د دے پشان نور خطابونه هم شته او وندوته دا به ئې تکرارولو.

۵۷ وقال الجنيد رح! - دخلت على سري

۳۷ ویلي دي حضرت جنید رح چه داخل شوم

او په صفحه ۹۵ حلیة الاولیاء کښې ذکر کړي دي کما عند سفیان ... محمد بن ادریس ... سمعنا ... الشافعي ... فغشي عليه

سقطي فرأيت بين يديه رجلاً قد غشي عليه فقال لي هذا رجل قد سمع آيات من القرآن فغشي عليه فقلت اقرأ عليه تلك الآية بعينها فقرأ فافاق فقال من اين قلت هذا فقلت رأيت يعقوب عليه السلام كان عماه لاجل مخلوق فبمخلوق ابصر لو كان عماه من اجل الحق ما ابصر بمخلوق

په سر سقطي باندې ورغلم وې لیدلو د ده په مخامخ یو سړی چه بې هوشي پرې راغلې وه ما ته ئې ووئیل دا داسې یو سړی دی چه د قرآن کریم ایت ئې اوریدلو نو بې هوشي پرې راغلې ما ورته اووئیل همغه ایت ورته بیا اووایه همغه ایت چه ئې ورته لوستو جوړ شو وې ووئیل دا ولې ما ورته ووئیل چه د یعقوب ړوند والی د مخلوق د وجې نه وو نو په مخلوق بینا شو نو که د حق د وجې نه ړوند شوی وی

۳۸ د حضرة جنید بغدادی په حالاتو کښې تذکرة الاولیاء په صـ ۱۶۷ کښې لیکلی دی چه یو خلیفه د وقت ورته یوه ډیره ښکلې او جوړه کړې وینزه ورولیږله هغې ترینه د مینې اظهار اوکړو ده سې ښکلته کړ وئیوا ئې او کړو دې سره د وینزې همغلته سا ورختله .

۳۹ تذکرة الاولیاء د حضرة جنید بغدادی رحمة الله علیه په حالاتو کښې په ۱۶۰ صـ باندې لیکلی دی گفتند ابوسعید خراز را در وقت نزع تواجد بسیار بود جنید گفت عجب نبود اگر ز شوق جان او بپریدی گفتند این چه مقام بود گفت غایه محبت واین مقام عزیز است که جمله عقول را مستغرق گرداند وجمله نفوس را فراموش کند واین عالی ترین مقام است در معرفت وعلم ومعرفت را درین وقت مقامی نبود .

۴۰ وسمع بكر بن معاذ قارئا يقرأ "وانذرهم يوم الآزفة" الآية فاضطرب ثم صاح ارحم من انذرته ولم يقبل اليك بعد الانذار بطاعتك ثم غشي عليه . "احياء العلوم صـ ۲۸۲ جـ ۲"

او اوریدلی وو بکر ځوی د معاذ د قاری نه چه مذکوره ایت ئې ووستلو نا قراره شو بیائې چیغه اوکړه بیا بې هوشي پرې راغله

۴۱ تفسیر مظهری په صـ ۱۲۲ جـ ۵ کښې لیکلی دی چه یو سړی په امام پسې ولاړ وو چه امام دا ایت ولوستو "ولا ترکنوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار" په هغه سړی بې هوشي راغله چه کله

رابیدار شو پوښتنه ترې وشوه چه ماولې هغه او وینل کوم خلق چه ظالمان وي، سره صحبت او تعلق ساتي او برخه به لوی ښکه نو د ظالم به شمار حالت وي.

۴۲ تفسیر روح البیان ص۳۰ ج۱ کښې لیکلي دي چه سفیان ثوري دیو قوم امامت کولو دمانځه لمانځه کښې چه کله "ایاك نعبد" ته ورسید و نو بې هوشه پرې راغله او را گسنار شو.

۴۳ کشف الاسرار تفسیر د خواجه عبد الله انصاري په ص۵۱ کښې د "الذین امنوا وعملوا الصالحات طوبی لهم وحسن مآب" په شرح کښې لیکلي دي.

آورده اند که شاه طریقت شیخ جنید با جمعی از مشائخ قصد زیارت طور کردند چون بمناجات موسی علیه السلام رسیدند جنید وقت خوش گشت در وجد آمد جماعت از وی توافق به تواجد در آمدند.

۴۳ همدغه مذکوره تفسیر په ص۵۱ کښې لیکلي دي. گویند شبلي وقتی هفت روز در وجد خویش رفته بود که هیچ طعامی و شرابی نخورد غریق دریای رحمت گشته و سر در سر خود گم کرد.

۴۴ د شرح عقائد شرح نبراس په ص۵۲۳ کښې د حضرة خضر علیه السلام صفتونه کوي دغه جملې ئې دا هم لیکلي دي.

"ترجمه"

اکله ونومه قلیل ویحب الصوت الحسن و یلحقه بالسماع رقص ووجد ربما یبقی مغلوبا یوما ولیلة.

یعني فرمائي چه د حضرة خضر خوب او خوراك لږ دے ښه غږ دوست گرځي په سماع کښې ورته رقص او وجد پیدا کیږي او اکثره یوه شپه او یوه ورځ مغلوب الحال وي.

تذکرة الاولیاء تصنیف خواجه فرید الدین عطار د الاندې واقعات لیکلي دي.

۴۵ د حضرت امام جعفر صادق حالات بیانوي او لیکي چه خلیفه د وخت منصور امام جعفر صادق غوښتل دربار ته را او غوښتنه چه مړ ئې کړے لیکن کله چه دامبارك حاضر شو په منصور ورته اثر او شو چه د مرگ پریشانۍ د دې نه د ۲ د هوا نجوا او ضرور یا تو تپوسونه شروع کړه او د ده د صحبت د اثر په وجه بیا درې ورځې بې هوشه پروت وو.

۴۶ تبلیغی نصاب په ص۳۶۱ کښې لیکلي دي چه حضرت زین العابدین رح زر رکعته لمونځ
کولو او تهجد به ئې په سفر او کلي کښې نه پریښوده او په لمانځه کښې به رپید او ګکړ به بید و.

۴۷ روضة الریاحین فی حکایات الصالحین په ص۱۳۷ کښې د ذی النون مصری رح حالات بیانوي
او لیکي چه یوې وینزې ته ئې اوویل یا وینزې څرنګه دے صدق د وجدان ستلمق ته
نو ورلا ثړلے سخت او نزدې ولاړ چه د وینزې سا او وتړ بیا بې هوشي پرے راغله کله چه
بیداره شوه چیغې ئې وهلې او او وه اوه ئې کول.

۴۸ اخبار الاخیار تصنیف شیخ عبدالحق دهلوی د شیخ عبدالقادر جیلاني رح حالات بیاکړي په ص۱۲
روزی قاری آیتی در مجلس او خواند و انحضرت وجهی در تفسیر آن بیان فرموده وجه دیگر و دیگر تا یازده وجه
علم حاضران مجلس را بدان احاطه بود بعد ازان در بیان وجوه دیگر شروع نمود تا بتمام اربعین وجه افاده فرمود هر وجه
را سند اتصال رسانید و بر هر وجه دلیل و هر دلیل را تفصیلی داد که موجب تعجب حاضران گردید بعد ازان فرمود که گذاشتیم
قال و باز آمدیم بحال "لا اله الا الله محمد رسول الله" این کلمه گفتن و شورشی و اضطرابی در دلها ایشان پیدا
شد جامهها پاره کردند و روبه صحرا نهادند.

۴۹ کتاب مذکور په ص۱۳ کښې لیکلي دي ـ نقل است که در وقتی که پیران پیر صاحب بر کرسی بر می آید
بانواع علوم تکلم میکرد حاضران همه از مشاهده هیبت و عظمت ساکت و صامت بودند تا گاه در حالت کلام می
فرمودند "مضی القال وعطفنا بالحال" این گفتن در هر دم اضطراب و وجد و حال در آمد یکی در گریه
و فریادی برآمد و دیگری جامه پاره میکرد و راه صحرا میگرفت و دیگری بیهوش می افتاد و جان میداد
و وقتها بودی که از مجلس وعظ آنجناب جنازه ها بیرون می آمد از جهت غلبهٔ شوق و هیبت.

۵۰ او همدا رنګه مذکور کتاب په ص۱۶ کښې خپله د ده مبارک ملفوظ د دوی د وړوکوالي حالات لیکي
روز عرفه بجانب سواد شهر برآمده دنبال گاوی از گاوان حراثت میدویدم گاوی بگردید بجانب من نگاهی
کرد و گفت یا عبدالقادر ترا برای امثال این کار ها پیدا نکرده اند و بدینها امر نکرده اند ترسان و لرزان بخانه برگشتم

۵۱ او کتاب مذکور په ص ۱۳۱ کښې لیکلي دي :- که در بحر المعاني مي گویند ابراهیم علیه السلام صاحب ذوق بود و موسیٰ علیه السلام صاحب لذت و حبیب الله صاحب ... او ویلي دي چه وینزی گوید معراج للروح السماع و معراج القلب الصلوٰة .

۵۲ او په ص ۲۵ کښې ئې د خواجه قطب الدین بختیار کاکي قدس سره حالات بیان کړي دي او وائي چه :- خلیفهٔ بزرگ خواجه معین الدین چشتی است از اکابر اولیا و اجلهٔ اصفیا است قبول عظیم داشت بنابت ترک تجرید و فقر و فاقه موصوف بود نهایت استغراق داشت در یاد مولیٰ چون کسی بزیارت او آمدی زمانی بایستی تا بخود باز آمدی انگاه باینده مشغول شدی اگر از حال خود یا حال اینده بگفتندی بعده گفتی مرا معذور داریه باز امدی مشغول شدی اگر یکی از اولاد او بمردی او را از ان خبر نشدی مگر بعد از زمانی .

۵۳ په ص ۱۴ کښې لیکلي دي :- یکی از مشائخ عصر که شیخ صدقه نام داشت بخانقاه شیخ عبد القادر جیلاني آمد و نشست و مشائخ دیگر نزد انتظار بر آمدن شیخ نشسته بودند چون برامد بکرسی برفت تکلم نکرد و قاری را نه فرمود که آیتی بخواند ولیکن در مردم وجد عظیم و شورشی غریب در گرفت از حد منتها و از شیخ صدقه بخاطر گذرانیده و انجا شیخ سخنی نکرده و قاری چیزی نخوانده این همه وجد از کجا است و چندین حالات از چیست الحضرت به جناب او دید و فرمود هذا مریدی از مریدان من همین لحظه از بیت المقدس به یک گام در اینجا رسیده است و بر دست من توبه کرده حاضران مجلس همه در ضیافت او بیند .

۵۴ مقامات اخیار تصنیف ابی الحسن فاروقی د شاه ابو الخیر عبد الله فخر الدین رح په حال کښې په ص ۲۳۱ کښې لیکلي :-
بیعت و ارشاد | پروردگار جل شانه حضرت ایشان را بجمع بصارت و بصیرت عنایت فرموده بود که بر یک نظر صدق و اخلاص و استعداد طالب حق را معلوم می کردند چون به نظر عشق بسوی کسی می دیدند محسوس می شود که نظر مبارک تا به سویدا قلب رسید و در بدن آن شخص اقشعرار و ارتعاد پیدا می شد بلکه بعض افراد لرزه براندام می افتاد .

۵۵ کتاب مذکور ص ۱۴۲ :- مولوی عبد الشکور از هیبت حضرت ایشان در دست نوشته عاجز بهزاران افراد را دیده که تا به دیدنه داشته لرزه براندام می شدند و این هیبت از امام العادلین عمر رضی الله تعالیٰ عنه

رسیده بود چنانچه علامه ابو الفرج عبد الرحمن بن الجوزی نے اپنی کتاب تلبیس ابلیس میں الفاظ نوشتہ ۔ صہ کی کتب ۔

٥٦ یہ ملک کتب ذکر دی ۱ ۔ چون از مراقبه فارغ شدند و به غلام اکبر اراده فرمودند دیدی که حضرت عثمان رضی اللہ عنہ با چه عنایات و نوازشات فرمودند غلام اکبر گفت بلی حضرت دیدم و به وجد در آمد و سیل اشک از چشمان وی روان شد۔

٥٧ مقامات شاہ نقشبند تصنیف ابی الحسن محمد باقر یہ صفحات ۱۸۴ ۱۸۵ کتب ذکر دی ۔

نقل کرده درویشی که گفت حضرت خواجه قدس سرہٗ در قصر عارفان بودند ابراهیم نامی درویش از عذیوت در آمد و سلام کرد خواجه از وی پرسیدند که پیاده آمدی یا سواره گفت بعض راه پیاده و بعض سواره ایشان فرمودند که اگر ترا صحبت ما بودی چرا پیاده تزدیک ما نیامدی آن درویش در گریه شد در حال حضرت خواجه برخواستند و به طرف ارسلان روانه شدند چون بآن موضع رسیدند اجتماع عظیم شد درویشان و نیازمندان جمع شدند و صحبتی نیابت خوش و ابراهیم از عقب ایشان بباغ ارسلان آمد و همچنان میگریست و زاری میکرد درویشان را بحال وی رحم آمد بحضرت ایشان آمدند و درخواست کردند که این درویش را عفو فرمایند خواجه او را نزدیک خود طلبیدند و التفات نمودند وی بی هوش افتاد که قطعاً از وی نفس برنمی آمد خلق متحیر شدند اعتقاد خلق چنان شد که او مرده است و بمقدار یک دانش چاشتی آن درویش بهمان صفت افتاده بود بعد از آن حضرت خواجه دست مبارک خود را بر روی کشی کردند و از آن صفت برآوردند اما طاقت استادن نداشت و اضطراب داشت و او را از اینجا دور بردند ضعیفه صالحه از محارم آن درویش بود این واقعه را شنیده نزدیک او درآمد نشست صفت وی بر آن عکس زد و بی هوش افتاد زمانی دراز بر آن صفت بماند چون بخود آمد آن صفت بتمام از وی زائل نشده بود تا مدة یکسال اثر آن صفت در آن ضعیفه باقی بود و آثار بزرگی از آن ضعیفه مشاهده میشد۔

٥٨ کتاب عوارف المعارف یہ صفحہ ١١٧ کتب ذکر کریدی ۔ ۱۱

قال بعض اصحاب سهل صحبت
سهلا ستین ما رایته تغیر عند
شیئ کان یسمعه من الذکر والقرآن
فلما کان فی آخر عمره قرئ عنده "فالیوم
لا یؤخذ منکم فدیة" فارتعد
کان یسقط فسالته عن ذلك قال
نعم لحقني ضعف وسمع مرة "الملك یومئذ
الحق للرحمن" فاضطرب فساله ابن
سالم وکان صاحبه قال ضعفت فقیل له ان کان
هذا من الضعف فما القوة قال القوة ان الکامل
لا یرد علیه وارد الا یبتلعه بقوة حاله فلا تغیره الوارد.

بعضې ملګرو د سهل ویلي دي چې مونږ ملګرتوب
کړی وو د سهل سره شپیته کاله مونږ د ذکر او تلاوت څخه و
کښې د ده نه تغیر نه وو لیدلی لیکن په آخر د
عمر کښې چې ده لوستلې شو ملګرو ورته آیت
نو دا رپید واو قریب وو چې لویدلو دی کار مونږ ترې
پوښتنه او کړه هغه او ویل چې ضعیف شوی
یم او یو ځل ئې پاس د وهم آیت واوریدو نو ده
لړزیدو نو د ابن سالم ملګري ورته پوښتنه
او کړه هغه او ویل ضعیف شوی یم هغه ته او ویلی شو
چې دا ضعف دے نو قوة کوم دے هغه
او ویل چې قوة هغه دے چې وارد تغیر ور نکړی شي.

۵۹ حضرات القدس تصنیف شیخ بدرالدین سرهندی خلیفهٔ امام ربانی په ۵۸ ۵۹ مخ
کښې د خواجه محمد اشرف یو خوب نقل کوي چې هغه د خاصو خلیفانو د هغوی نه وو.

چون چشم پُر جمال پر انوار افتاد دیدم که حضرت ایشان اند بآن جماعه اظهار نمودم که ایشان حضرت
شیخ میان احمد اند شما فرمودند که حضرت رسالت اند علیه السلام بالاتفاق گفتند که حضرت رسالت اند بعد
ازآن که بیدار شدم کیفیتی روی داد که بی هوش افتادم چون از بی خودی به شعور آمدم گریهٔ عظیم
به من مستولی شد.

۶۰ یکی از دوستان صاحب وجد و حال نقل کرده است که چون مناقب و مآثر حضرت ایشان در جهان
و جهانیان منتشر و مشتهر گشت بقصد دیدار فایض الانوار آن بزرگ وار به سرهند آمدم ربع از لیل
گذشته بود که داخل شهر شدم یکی از مساجد در آمدم همسایه مسجد مرا به خانه برد درین اثنا احوال

[illegible] در [illegible] گفتم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] آن [illegible] است
[illegible]

[illegible]
چون وجد و حال ایشان [illegible]
[illegible]
بذوق تمام [illegible]

[illegible]
و سؤال کردند گفت [illegible] است [illegible] حقیقت [illegible] است [illegible]
[illegible]
[illegible] نقل است که [illegible] گفت [illegible]
او رفت و گفت [illegible] گفت [illegible]
[illegible]

[illegible] رحمة الله علیه [illegible]
دختر امیر [illegible] در مجلس [illegible]
در خواب [illegible] گفت با من [illegible] گفت گفتم یا رسول الله صلی الله علیه و سلم من [illegible]

که او خواهد آمد و من انتظار تو میکردم چون پیدا شد بشو بر دادم آنچه دیگران را مس روی باشد مرا
نقره و زر ساخت آنچه نقره است سه صد هزار درم است جمله بتو ایثار کردم و لکن یک حاجت
دارم وان آنست که چهار روز دیگر مجلس گوئی یحیی چهار روز مجلس گفت روز اول ده جنازه
برگرفتند روز دوم بیست روز سوم چهل روز چهارم هفتاد پس بر روز پنجم از جری با صفت تحرمان نقره.

۷۴ په ص۲۳۱ کښې لیکلي دي چه حسین بن منصور رح وجد و جهد لوی لرلو.

۷۵ روح البیان په ص۳۰۷ ج۴ په مقدمه د سورة روم کښې لیکلي دي.

مردی بود در عهد پیشین مهتری از سلاطین دین او را عامر بن القیس میگفتند چنین می آید که
در نماز نافله پایهای او خون سیاه گرفت گفتند پایها ببر تا این فساد زیادت نشود گفت پسر
عبد القیس که باشد که او را بر اختیار حق اختیاری بود پس چون در فرائض و نوافل وی خلل آمد
روی سوی آسمان کرد گفت پادشاه هر چه طاقت بلا ندارم طاقت بازماندن از خدمت نمی
دارم پای می برم تا از خدمت باز نه مانم آنگه گفت کسی را بخوانید تا آیتی از قرآن برخواند چون ببیند
که در وجد و سماع و حال بر پا بگردد شما بر کار خود مشغول باشید پایها از وی جدا کردند و
داغ نهادند وان مهتر در وجد و سماع ان چنان رفته بود که از ان الم خبر نداشت پس چون
شیخ بحال خود آمد گفت این پای بریده بطلا بشوئید.

۷۶ لوازم العابدین په ص۶۵ کښې لیکلي دي چه یعني ته "ولو تری اذ وقفوا علی ربهم"
دویمه شوه چیغه اوکړه بیا څلور میاشتی ددی نه بیمار وو.

۷۷ مکتوبات امام معصوم رح په ص۵۳ ج۲ مکتوب نمبر ۲۸ کښې لیکلي دي.

محمد معشوق طوسی رح بنماز استاده شد چون به "و ایاک نعبد" رسید از هر بن موی که بر
اندام بود خون فواره کشید.

۷۸ طبقات الصوفیه از تقریرات خواجه عبد الله انصاری په ص۴۸۸ کښې لیکلي دي.

من طبقة الرابعة ایضاً ابوالحسن بن بنان از جملهٔ مشائخ مصر بوده با شیخ بوسعید خراز صحبت داشته و بوی نسبت کند بوعثمان مغربی گویند که بو علی کاتب گفت که وقتی ابوالحسن بنان در وجد بود و رقص میکرد بوسعید خراز وی را دست میزد.

۶۹ تحفة السالکین من تحقیقات خواجه محمد پارسا په صب کښې ذکر کړيده.

قال حجة الاسلام حق سبحانه تعالی در دل آدمی سر نهاده و گوهری ودیعت کرده که سماع آواز موزون دلکش آن گوهر را بجنباند و اندر آدمی چیزی پیدا آورده که کسی را در آن هیچ اختیار نباشد و آن را حرکت آورد آنرا وجد گویند و سبب آن وجد مناسبتی است که گوهری آدمی را با عالم علوی که آنرا عالم ارواح گویند هست پس آواز خوش موزون متناسب و مشابهتی دارد از عجائب آن عالم بدان سبب آگاهی در دل پیدا آورده و حرکتی و شوقی پدید آید و باشد که آدمی نداند که آن چیست و این معنی در وی بود که در وی مشاهده بود و در هر وی که آن عشق و مشاهده نبود سماع او را حرام بود کسی را که در دل آتش دوستی حق سبحانه تعالی غالب بود سماع وی را مهم تر باشد که آن آتش تیزتر گردد و او را به عالم ارواح عروج واقع شود و کسیکه از سماع و وجد و احوال صوفیان انکار کنند از مختصری خود کنند معذور بود.

۷۰ عمدة المقامات په ۱۵۸ صب کښې د خواجه باقي بالله صاحب قدس سره په حالاتو کښې لیکلي دي.

از غایت سریان نسبت آنحضرت جمعی بمجرد دیدن ایشان بی هوش میشدند و بجذبه مغلوب میگردید گویند که یکبار خطیب بر منبر بوده نظرش بر جمال ایشان کشود صیحه زده از منبر به زیر افتاد.

۷۱ امام عبد الوهاب شعراني رح په انوار قدسیه ۱۸۵ صب کښې دا واقعه ذکر کړيده.

وقال ابو سعيد حران رح رایت علي بن موفق في السماع وهو يقول قيموني فاقاموا فتواجد وقام الداعي ليلة الى الصباح بهذا البيت والناس قيام يبكون

ویلي دي ابو سعید حران رح چه ما لیدلو علي څوی د موفق په حالت د سماع کښې او ده ویل چه ما پاڅوئ پس هغوی پاڅولو پس تواجد ئې اوکړه او بلونکی ترصبا پورې ولاړ وو او یوبیت یې

"خاتمه"

داپورتنی واقعات دَ یوڅو محدودو کتابونو نه دَ مشت نمونه خروار
په شکل کښې ستاسی مطالعې ته وړاندې شوه ورنه یوازې په حلیة الاولیاء
کښې دَ دې دوه چنده نور دَ وجد ثبوت شته اوکه په ټولو کتابونو نظر واچولې
شی اودَ وجد دَ ثبوت واقعات ترینه راغونډې شی نوهغه په فکر دومره لوی اوضخیم کتاب
به ترینه جوړ شی چه هر څوک به ئې بیا دَ کتو لو توان نلری خو بیا به هم دَ منکر
دَ انکار دَ قطار نه دَ راګرځیدو امکان ډیر کم لیدل کیږی ځکه چه انکار
اکثراً عناداً وی اوکه عناد او تعصب نه وی نو په دې کتاب کښې هر قسم حالات
وجدی دَ هرې طبقې دَ خلکو نه ثابت دی چه دَ غیر متعصب طالبِ حق دَ
قناعت لپاره کافی دی که دَ کوم جنی یا انسی شیطان لطرفه ورته کومه خطره
یا وسوسه پیدا کیږی دَ هغې لپاره دَ لاندې نقاطو مطالعه کافی ده ۔

(۱) س :- دَ دې کتاب دَ مطالعې سره سره بیا هم دَ دې عصر دَ سالکینو څخه
داسی وجدی حالات لیدل کیږی چه په کتاب کښې ئې ثبوت او نمونه نشته لکه منډې
وهل ؟ ج :- که صفحه ۱۹ دَ دې کتاب یا صـ ۳۰۷ درد المختار اولیدل شی
نوځاځا به دَ دې زمانې دَ سالکانو دَ جذبونو ثبوت هم اوشی ۔
نور پریږده یواځې دَ تصوف کتابونه که په دقت سره مطالعه شی نو
هر قسم وجدی حالات چه دَ سالکانو دَ دې عصر نه لیدل کیږی حتماً به ثابت شی
اوکه فرضاً نشی بیا هم دَ انکار حق نشته ځکه ۔

الف :- کتابونو دَ وجد په ثبوت کښې حرکات یا حالات لیکلی که حرکت یا حالت ئې
په صفحو دَ مفرد سره لیکلی دی نو لاره ئې ښندیدې شوه خو لیکن دَ حرکاتو او حالاتو

په جملو کښې هر قسم حرکات او حالات شامل دي که د ځنګېدو وي او که د رېږدېدو وي.

ب ا:- په علم باطن کښې هم بايد سړے د علم ظاهر پشان اصول، فروع، متون او شروح ومني مثلاً په فيض الباري، فتح الباري، ارشاد الساري او عيني کښې ډېر داسې نقطې شته چه هغه په بخاري کښې نشته او همدارنګه نورو شروح خو شوک هم داسې نشي وئيلې چه شرح د اصل متن خلاف ده بلکه د اصلي متن شرح او تفسير ئې بولي همدارنګه که د ورستني صوفي په حالاتو کښې څه تغير يا زياتوب د حالاتو د ځنګېدو صوفيانو د حالاتو شرح او تفسير دے چه د شخص، مکان او زمان د تغير په لحاظ ظاهربينو ته مخالفت او بدعت.

(۲) س ا:- څيني خلک به وائي چه د کتاب کښې خو د هرڅائي ټول بيان دوه واقعے ليکل شويدي ټول عمر او هر صحبت کښې وجد او جذب نه وو موجود.

ج ا:- الف ا:- اصل مسئله د بوټي جواز او عدم جواز ده مثلاً چه څوک او به د شکلو د پاره جواز وه لري نو بوکرت او سل کرته شکلو حکم يو دے داسے نده چه يو ځل جائز او دوه يا پنځه ځله منع دي.

ب ا:- که چرې ۳۵۵، ۳۳۴، ۳۴۳، ۳۴۹ پشتو ورسره د ګورو نو څه حضرت د عمر رضي الله تعالیٰ عنه شپږ واقعات او د اويس قرني رح د (۴) واقعات درج دي او د اليکل دا معنی نلري چه ګوندي د دې مبارکانو متعلق همدا درج شوي واقعات دي او بس بلکه دا صرف مشت نمونه خروار بطور ليکل شوي څکه له يو مشکل دا دوره واقعاتو نه سترګې پټول نو ددوی ليکل په [illegible]

او که منکر نوي نو بیره یا دمره فر قفقو نیدل ئي تمنا حقت حاصل تولای کښي

(۳) س :- دَ دے کتاب په بعض ځایونو کښې ذکر دی چه وجد او جزب په مقام دَ تلوین کښې واقع کیږي چه مقام دَ مبتدیانو او متوسطینو دے او اهل تمکین چه منتهیان دی دَ دے نه خلاص دی نو پکار ده چه دَ اهلِ تمکین لاره غوره شي چه اعتراضات هم نه وي او مقام به ئې هم اوچت وي .

ج :- په ظاهري دُنیا کښې هم چه سړے بام ته خیژي نو اول په اولې پوړۍ بیا په دوېمې بیا په دریمې پوړۍ خپه ګسدی او بام ته خیژي نو همدا رنګه دَ روح عروجات هم دي چه باید اول دَ مبتدیانو او متوسطانو مقام طے کړي بیا به دَ انتها مقام ته وصل شي دا داسې خبره ده لکه یو سړے چاته ووائي چه غنم جرنده ته مه وړه او راسا ئې په تناره ورپورے کړه دا خبره صرف هغه ناقص او مقلد پیران کوي چه دَ وجد او جذب دَ نعمت نه محروم وي نو ځانونه او خپل ټول مریدان په اهل تمکینو کښې حسابوي درحالې چه دا هیڅ ممکنه نه ده ځکه چه ډیر سالکان ترمرګه انتها ته نه دي رسیدلي په ابتداء او توسط کښې وفات شویدي نو دا ډیر څه برخه او نصیبه ده زمونږ دَ مرشد دامت برکاتهم علینا په صحبت کښې سړے اهل تمکین او تلوین ډیر دے طبق خلک لیدے شي خو چه لږ دَ بصیرت سترګے خدائے ورکړي وي .

(۴) س :- کتابونو لیکلي دي چه وجد کله رحماني وي او کله شیطاني مونږه وایو چه اوس وخت کښې رحماني وجد نشته .

ج :- دا دمعترض دَ کیږي خبره ده دَ کم علمۍ یا تعصب نه ئې کوي ځکه ترقیامته به اولیاء موجود وي چه کله ختم شو نو قیامت به راځي بل دَ صحیح احادیثو نه ثابته ده

چه د اولیاؤ په وسیله خدای (ج) خلکو ته رزق ورکوي بارانونه پرې کوي نو د اولیاؤ وجود ضروري شو نو چه کله اولیاء د ګې حالات به هم ورسره وي.

نو که څوک د رحماني او شیطاني وجد معلومول غواړي نو باید چه پیر او مریدانو ته ئې اوګوري که په شریعت او طریقت پابند وي نو وجد به ئې هم حق وي او که پابند نه وي نو وجد به ئې هم شیطاني وي او که څوک وجد شیطاني سیفیانو ته منسوبوي نو دا ښکاره بهتان دے ځکه په موجوده عصر کښې چیرته هم داسے ټولے نشته چه په شریعت او طریقت پابند وي د سیفیانو پشان یا د باطلو فرقو سره د مجاهدے په سنګر کښې د دوی سره سیالي وکړای شي او طریقت ځکه چه د ټولو سیفیانو دا کوشش دے چه په مخ د زمکه په عقیده او عمل کښې چه کوم بدعتونه خلکو رامینځ ته کړي محوه او اولیائي خلکو ته معرفي کړي.

(۵) س:- ځینې خلک په لمانځه کښې بعض حرکات کوي چه د لمانځه سره منافي دي نو که دا په اختیار کوي خو عمل کثیر دے لمونځ فاسدوي او که بې اختیاره وي نو بې هوشي ده اودس ئې هم مات شو او سالکان نه بیا لمونځ ګرځوي او نه اودس تازه کوي.

ج:- که د چا حالت بې هوشۍ ته ورشي (محو شي) تر ځینه لا پرې شي بیا خو اودس او لمونځ ئې مات شو ليکن د مجذوبان اختیار نلري نو مونځ ئې مات نشو او هوش لري نو اودس ئې مات نه شو لکه توخي کوونکے، متکي والا، کوږن ولے دي ټولو سره اختیار نشته او هوش شته هم دا وجه ده چه دوی بیا هم مونځ نه راګرځوي او اودس نه تازه کوي ځکه دوی معذور دي او د معذور نه که یو شرط یا څو شرطه فوت شي مونځ ئې نه فاسدیږي لهذا د مجذوب مونځ هم نه دے فاسد ځکه چه دا هم معذور دے.

لکه د یو سړي اودس چه په مانځه کښې مات شي نو فقهاء لیکي چه که دی لاړ شي او اودس که تازه کړي او بیا که شروع وکړي نو مونځ ئې تمام که نو کوره پکښې خو شرطونه فوت شوه لکه بې اودسي عمل کثیر او د قبلې نه راګرځیدل او سره د که مونځ ئې تمام وه. دا چه خبره د جامع صحیح د ... د شریعت خبره د صاحب ...
... لکه د حاملې ... خاتمه ... نفاسي ... معتبر ...

۱۲ س :- مونږ چه سالکان ګورو نو ګمان دا که چه یا خو قصدا په خپل اختیار داحرکات کوي او که نه وي بې هوشي ده.

ج :- الف :- یا ایها الذین امنوا اجتنبوا کثیراً من الظن ان بعض الظن اثم. - الآیه سورت حجرات. ترجمه :- اے د ایمان خاوندانو د ډیرو ګمانونو نه ځانونه وساتئ ځکه بعض ظن ګناه ده.

ب :- ظن المؤمنین خیر عالم پر اشتره؛ "الحدیث" ترجمه :- د مؤمن ګمان به په بل نیک وي ترڅو ئې چه شر نه وي لیدلے.

۱۳ س :- بیکار ده چه په دا سے طرز سره د سالک سیر روحی وشي چه په لمانځه کښې ورته ارام او سکون وي نه حاصل هوي.

ج :- د که سوال نه معلومیږي چه تاسي دا افعال او حرکات اختیاري ګڼئ او مونږ وایو چه دا غیر اختیاري که د الله "ج" خوښه ده چه لمانځه کښې ئې پیښ راوړي او کنا بې لمانځه بل دا چه کتابونو لیکلي چه دا دلالت په زیادت خشوع کوي او خدای "ج" د اتلسمې سپارے په اول ایت کښې فرمائیلي دي.

قد افلح المؤمنون ۞ الذین هم فی صلاتهم خاشعون ۞ - الآیه ترجمه په تحقیق سره هغه مؤمنان کامیاب دي چه لمونځونو کښې خشوع کوي.

نو چه کتابونو ورته د خشوع د زیادت علامه ویلی ده او الله (ج) په
لماځه کښې خشوع کوونکی کامیاب ښودلی دی نو معترض ته د اعتراض حق نشته.

(۸) س :- وقته چه دومره جهری بحث پکښې شو که حق هم وی خو بیا هم
پیکار دی چه سالکان په وجد باندې غښته تیکه کیږدی ترڅو منکر یو ته
په سلوک او طریقت باندې د اعتراض بهانه ورکړه شی.

ج :- الف :- السَّاكِتُ عَنِ الْحَقِّ كشيطان الاخرس - الحديث - ترجمه د حق نه
چپ پاتې کیدونکې د ګنګ شیطان پشان دے.

ب :- د وجد فضیلت په لاندې آیاتونو او احادیثو سره ثابت دے

(۱) وجد علامه د خشوع ده لکه چه ذکر شو.

(۲) وجد علامه د خشیت ده لکه چه الله (ج) فرمائی - وَتَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ
الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ - او همدارنګه خشیت شرط او علامه د علم ده لکه چه
فرمائی :- إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ.

(۳) وجد علامه د رشتینی ذاکر او خاشع ده لکه چه الله (ج) فرمائی - وَبَشِّرِ
الْمُخْبِتِينَ الَّذِينَ اِذَا ذُكِرَ اللهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ.

(۴) پیغمبری خوی دے لکه چه الله (ج) فرمائی - وَخَرَّ مُوسٰى صَعِقًا - ایضًا - اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ
لَاَوَّاهٌ حَلِيْمٌ.

(۵) حدیث شریف کښې راځی چه په حجة السالکین او سیر سلوک کښې ذکر دے. چه
یوه جذبه د جذباتو د حق نه د پیریانو او انسانانو د عمل سره مساوی ده.
همدارنګه په تفسیر مظهری ص ۲۰۸ ج ۸ کښې دوه احادیث ذکر دی چه په اولنی حدیث شریف

کښې ذکر دی چه دچا دَ خدائی دَ ویرې نه په سترګو وښکې بهیږی نو کنا مونږ ئې داسې تویږی لکه دَ وچې ونې نه چه پاڼې تویږی – او په دوئیم حدیث کښې چه دَ دوزخ اور په هغه حرامیږی.

(۱) س :- وجد هم حق دے او دا حالت حسنه او دَ اولیاؤ حالت دے خو ستاسی یا دَ دے زمانې دَ صوفیانو وجد نه منم.

ج :- هیڅ یو نبی یا ولی نشه تیر شوے چه خلکو دروغجن نه وی ګڼلی او مسخرے او استهزاګانی ورپورے نه وی شوی او هیڅ یوه معجزه او کرامت نشه راغلی مګر خلکو تری انکار کړے چه مصداق ئی لاندے آیتونه دی.

(۱) یٰحسرة علی العباد ما یاتیهم من رسول الا کانوا به یستهزؤن.[سورة یٰس] | اے افسوس دے بنده ګانو باندے هیڅ یو رسول دوی ته نشه راغلی مګر دوی به پسی استهزاګانی کولی

(۲) وما تاتیهم من آیة من آیات ربهم الا کانوا عنها معرضین.[سورة یٰس] | نشه راغلی هیڅ یوه علامه دَ علاماتو دَ رب دَ دوی نه مګر وه دوی دَ هغې نه اعراض کوونکی

چه هغه (معجزات، کرامات، احکام او خوارق دی).

او س لا هم خلکیانو به هم انحضرت (ص) او صحابه (رض) دَ خلکیانو دَ قدم مخالف ګڼل او دا به ئې ویل چه مونږ په دین ابراهیمی سم برابر یو نه تاسی نو دَ دوی دَ خبرے دَ ابطال لپاره الله (ج) حکم راوه لیږلو. وَمَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِن كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا. او همدغه اعتراض خلک دَ برکاتو او فیوضاتو دَ اولیاؤ نه محروم کړیږی لکه چه په انوار قدسیه کښې په صفحه ۱۰۳ کښې ذکر دی: اذا ماتت ندموا علیٰ عدم اعتقادهم فیه.

ن ا س :- که شوک دَ وجد نه انکار وکړي څه کناه لري.

ج :- جهل په شریعت کښې عذر نه دے که څوک هم دیکے کتاب دَ مطالعې نه وروسته دَ جهل عذر نه پاتې کیږي او انکار به عناد وي او دَ معاند لپاره لاندے جزاوے شریعت لیکلې دي.

الف من عادیٰ لی ولیاً فقد اٰذنته بالحرب - "الحدیث" - ترجمه چاچه زما دَ ولي سره عداوت وکړو خدائ ورته دَ جګړے کولو اعلان کوي.

یادونه :- شیطان دَ خپل ځان اوچت ولے په ادم علیه السلام کنړلو او دا منکر هم دَ خپل علم اوچتوالے دَ ولي په علم ثابتوي او ځان په دین کښې دَ هغه نه پوهه کني.

ب :- حدیقة الندیة شرح طریقهٔ محمدیه دَ صفحې ۲۴۱ نه تر ۲۴۲ (ج-۱) پورے په تفصیل سره دَ منکر دَ ولي جزا' نبودلې ده چه بعض جملې اختصاراً نقل کیږي.

واتهم نفسک فی القصور عن معرفت اولیاء الله تعٰ ولا تسیئ الظنون فی احدٍ منهم.	او تهمتي اوګڼړه نفس خپل (اے مخاطبه) په قصور ستا سره دَ معرفت دَ اولیاؤ دَ الله تعٰ نه او مه کوه بدګماني په یو کس دَ دوي نه. بیا وئیلي دي.
ثم قال -	
قال السید افضل الدین من احسن الظن بجمیع اولیاء الله تعٰ الا واحداً منهم بغیر عذر مقبول فی الشرع لم ینفعهٔ حسن الظن بجمیع اولیاء الله تعٰ. ثم قال.	چه سید افضل الدین وئیلي دي چه کوم یو انسان نیک ګمان اوکړي په ټولو اولیاؤ ماسوی دَ یو نه بغیر دَ داسے عذر نه چه مقبول وي په شرع کښې پس نفع نه رسوي ده ته حُسن ظن دَ ده په ټولو اولیاؤ باندے. بیا وئیلي دي
فمن اذی الاولیاء بسوء ظنهم فقد خرج من	پس هغه چا چه ضرر ورسولو اولیاؤ ته په سوء ظن خپل

دائرة الشريعة . ثم قال .

سره پس د خارج شو د دائرې د شريعت نه .

والحاصل ان الانكار بالقلب او باللسان على احد من اولياء الله تعالى الذين هم العلماء العاملون سواء كانوا احياء او كانوا موتى وكلهم احياء عند من يعرفهم بحيوة الله تعالى لا بانفسهم الى ان قال - فهو كفر صريح والمنكر كافر باجماع المسلمين على مقتضى جميع مذاهب اهل الاسلام .

بيان ورکړې شوی دی - چه حاصل د خبرې دا دے چه يقيناً په زړه يا په ژبه سره (انکار کول) په يو کس د اولياؤ چه علماء د عاملين دی برابره خبره ده چه ژوندی وی او که مړه او په حقيقت کښے ټول ژوندی دی په نزد د هغه چا چه پيژنی دوی لره په حيات د الله سره نه په نفسونو خپلو نو دا کفر دے ښکاره او منکر ئې په اجماع د مسلمانانو کافر دے په مقتضىٰ د ټولو مذاهبو د اهل اسلام باندے .

ج :- همدارنګه علامه شامی په مجموعة الرسائل ص۳۱۷ ج۲ کښے او بل د (حديث) بيان کړے چه يو څو جملے ترينه نقل کيږی په طريقه د اختصار سره .

اذا الف القلب الاعراض عن الله تعالى صحبة الوقيعة فى اولياء الله تعالى

چه کله ګرفتار شی زړه د کوم چا په اعراض کولو سره د الله تعالى (ج) نه نو ملګری شی دے ده سره مخالفت د اولياؤ الله و - رحمة الله عليهم اجمعين .

د :- تفسير روح البيان په تفسير د (أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) کښے ليکلی

اولئك هم الغافلون عن الله و كمالات اهل المعرفت وعزتهم .

يعنى د څارپايانو نه هغه خلګ بدتر دی چه د خدای (ج) نه غافله وی او د معرفت خاوندانو د کمالاتو او عزت نه غافل وی .

ر :- انوار قدسيه تصنيف امام عبد الوهاب شعرانی په ص۳۰ ج۱ کښے فرمائيلی دی .

فایاکم والانکار علی شیئ من احوالهم وانتم معرضون عن الله فان القلب اذا اعرض عن الله مصیبة الوقیعة فی الله ومن وقع فیهم هلک فایاکم ثم ایاکم . .

ځان وساتئ د انکار نه په یو شی د حالاتو د اولیاؤ الله وو او حال دا دے چه ستاسو اراض د خدای (ج) نه دے ځکه تره چه کله د خدای نه اعراض وکړی نو ملګرے شی د ده سره مخالفت د اولیاو الله وو او څوک چه واقع شو په دے کښې نو هلاک شو

پس خامخا د دے کار نه ځان بچ کړئ .

ص ۱۔ احیاء العلوم ص۱۹ ج۱ تصنیف امام غزالی (رح) . دے فرمائی چه دا اخیرنے مقصد د علوموے بعض عارفانو ویلی چالره چه د دے علم نه نصیبه نه وی د خاتمے د خرابولے یره ئی شته او کمه برخه په دے علم کښې تصدیق لرل دی په دے علم او د دے علم خاوندانو ته تسلیمدل دی . او څلور خویونه سره د دے علم نه محروم پاتی کـــوی .

۱ بدعت ۲ کبر ۳ د دُنیا محبت ۴ چنبل خواهش او رایه محکم ودریدل .

نوټ ۱۔ هر منکر وجد د ځان سره فکر اوکړی چه پا سنی څلور و خویونو نه به پکښې یو وی .

ط ۱۔ حاوی للفتای ص۲۳۴ ج۲ کښې ذکر دی چه منع کوونکی د وجد لره تعذیر (جزا) لازمه ده .

ع ۱۔ امام ربانی (رح) په مکتوبات ص۲۹۲ کښې فرمائیلی دی . چه

بی سعادت ترین جمیع خلائق عیب بین این طائفه علیه است . نعوذ بالله سبحانه من هذا البلاء العظیم .

ف ۱۔ د قطب الارشاد ص۱۲۸ کښې ذکر دی چه څوک د خدای (ج) په علم کښې بد بخت وی نو د خدای (ج) په اولیاؤ پسی به خبرے شروع کړی او بیا به په قیامت کښې د بد بختانو په ډله کښې راپاڅیږی . فقط . اللهم اغفر لی ولوالدی بحرمت سید المرسلین